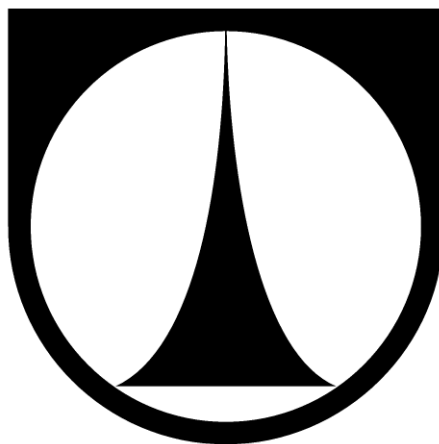

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2014

Bc. Barbora Hattermann Hrušová

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Studijní program: **N 6208 – Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika**

Vliv sociálně ekonomických jevů prostředí na rozvoj podnikání

**The Impact of social and economical effects of the environment on
business development**

DP – PE – KPE 2014 21
Barbora Hattermann Hrušová

Vedoucí práce: doc. Ing. Petra Rydvalová, Ph.D., Katedra podnikové ekonomie
Konzultant: Ing. Ivana Ptáčková, Krajský úřad Libereckého kraje

Počet stran: 95 Počet příloh: 8

Datum odevzdání: 6. Ledna 2014

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne 6. Ledna 2014

Bc. Barbora Hattermann Hrušová

Anotace

Předmětem diplomové práce je určení metodiky hodnocení vlivu socioekonomických jevů prostředí a ověření metodického postupu na vybraném funkčním subregionu. Postup pro vymezení subregionu navazuje na projekt TD010029 Ekonomické fakulty TUL, na kterém autorka pracovala, socioekonomické jevy jsou hodnoceny pomocí faktorové analýzy Ekonomické fakulty TUL. Určení metodiky zahrnuje charakteristiku dostupných databází obsahujících ekonomické ukazatele, charakteristiku spádovosti a specifikaci dojížděky obcí Libereckého kraje z lokálního došetření měkkých faktorů pomocí dotazníkového šetření a následné vymezení subregionů na území Libereckého kraje. Na vybraném subregionu Jablonné v Podještědí je posléze demonstrován celý metodický postup a výsledky analýzy jsou představeny v podobě hodnocení ekonomického potenciálu oblasti v několika představených krocích. Přínosem diplomové práce je ověření metodiky hodnocení vlivu socioekonomických ukazatelů na reálném subregionu a možné využití metodiky jako informační platformy pro hodnocení ekonomického potenciálu jednak obcí, jednak regionů, na základě socioekonomických jevů prostředí.

Klíčová slova

Socioekonomický ukazatel, faktorová analýza, funkční subregion, podnikatelské prostředí, rozvoj regionu, rozvoj podnikání.

Annotation

The work aim is to determine the methodology to assess the impact of socio-economic effects of the environment and verify a methodical process on the selected functional sub-region. The procedure to define a sub-region follows the project TD010029 of economic faculty TUL, on which the author worked on; socio-economic effects are evaluated by using the Factor analysis of the Economic faculty TUL. Determination of methodology includes the characteristics of available databases containing economic indicators, catchment areas characteristics and specifications of commuting municipalities Liberec Region of the local soft factors further investigation by using a questionnaire survey and then definition of sub-regions in the Liberec Region. On the selected sub-region Jablonné in Podještědí is then demonstrated the whole methodological process and results of the analysis are presented in the form of evaluation of the economic potential of the area, presented in several steps. The contribution of the thesis is to verify the methodology of assessing the impact of socio-economic indicators in real subregion and possible use of the methodology as an information platform for the evaluation of the economic potential of both communities and regions, on the basis of socio-economic effects of the environment.

Key Words

Socio-economic indicators, factor analysis, functional sub-region, business environment, regional development.

Poděkování

Mé poděkování patří doc. Ing. Petře Rydvalové, Ph.D. za trpělivost a ochotu, odborné vedení a cenné rady, které mi v průběhu zpracování diplomové práce a celého studia věnovala. Děkuji také za možnost spolupráce na projektech Ekonomické fakulty TUL, na základě kterých jsem získala potřebné zkušenosti pro zpracování závěrečné práce.

Obsah

Seznam zkratek.....	11
Seznam tabulek.....	13
Seznam obrázků.....	14
Úvod	15
1. Teoretické zázemí pro analýzu vlivu sociálně ekonomických vlivů prostředí.....	17
1.1 Teorie regionálního rozvoje.....	17
1.1.1 Regionální rozvoj a regionální politika	18
1.1.2 Lokalizační teorie	21
1.1.3 Shrnutí teorií regionálního rozvoje.....	22
1.2 Specifikace regionů.....	23
1.2.1 Charakteristika regionů a vymezení na základě různých hledisek.....	23
1.2.2 Socioekonomické vlivy regionu a jeho subsystémy.....	28
1.2.3 Regionální disparity	31
1.2.4 Typologie územních jednotek využívaná v rámci výzkumných projektů...	32
1.2.5 Funkční vymezení subregionů.....	34
2. Hodnocení kvality podnikatelského prostředí	36
2.1 Faktory ovlivňující kvalitu podnikatelského prostředí	36
2.2 Multifaktorové hodnocení kvality podnikatelského prostředí	39
2.3 Metodika TUL	43
2.3.1 Metodika pro identifikaci hospodářského rozvoje na úrovni obcí.....	43
2.3.2 Metodika pro identifikaci hospodářského rozvoje subregionů.....	47
2.3.3 Shrnutí metodiky výzkumných projektů TUL.....	50
3. Metodický postup hodnocení socioekonomických vlivů regionu	51
3.1 Hodnocení měkkých faktorů vyjížděky/dojížděky lokálním došetřením (Liberecký kraj)	52
3.2 Metodický postup na základě dostupných databází.....	57
4. Hodnocení socioekonomického rozvoje na úrovni subregionu	59
4.1 Vymezení subregionu	60

4.2	Charakteristika subregionu	63
4.3	Analýza socioekonomických ukazatelů	66
4.3.1	Hodnocení ekonomického potenciálu obcí.....	66
4.3.2	Hodnocení subregionu Jablonné v Podještědí	74
4.4	Ekonomická aktivita a významnost odvětví	76
4.5	Hodnocení ekologické stability území.....	80
4.6	Závěrečné vyhodnocení vlivu prostředí na rozvoj podnikání.....	82
Závěr		86
Citace		88
Bibliografie		94
Seznam příloh		95

Seznam zkratek

AOPK	Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
ARES	Administrativní registr ekonomických subjektů
ČL	Česká Lípa
ČÚZK	Český úřad zeměměřičský a katastrální
D	dospělí
DD	děti a dorost
DP	diplomová práce
EA	ekonomicky aktivní
EO	počet ekonomicky aktivních obyvatel
FO	fyzická osoba
CHKO	chráněné krajinné území
IDOL	Integrovaný dopravní systém Libereckého kraje
IS	informační systém
KES	Koeficient ekologické stability
KORID	Koordinátor veřejné dopravy Libereckého kraje
KPP	Kvalita podnikatelského prostředí
k.ú.	katastrální území
LBC	Liberec
LBK	Liberecký kraj

MO	maloobchod
MFCR	Ministerstvo financí ČR
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MSP	Malé a střední podnikání
MŠ	mateřská škola
MZČR	Ministerstvo zemědělství ČR
OR	obchodní rejstřík
ORP	Obec s rozšířenou působností
RES	Registr ekonomických subjektů
RISY	Regionální informační servis
SLBD	sčítání lidu, domů a bytů
TUL	Technická univerzita v Liberci
ÚZIS	Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR
VO	velkoobchod
VÚSC	Vyšší územní samosprávné celky
ZP	základní potraviny
ZŠ	základní škola
ŽZ	živnostenský zákon

Seznam tabulek

Tabulka 1: Ukázka multifaktorové analýzy kvality podnikatelského prostředí: Faktory kvality podnikatelského prostředí a jejich významové váhy dle Viturky et al.....	41
Tabulka 2: Pořadí důležitosti faktorů metodiky TUL v roce 2006 a 2009.....	44
Tabulka 3: Shrnutí výsledků dotazníkového šetření v konfrontaci s výsledky analýzy sekundárních dat z IDOL za Liberecký kraj.....	56
Tabulka 4: Výsledky dotazníkového šetření – dojíždka Jablonné v Podještědí.	60
Tabulka 5: Základní údaje o obcích subregionu.....	62
Tabulka 6: Základní údaje o obcích	63
Tabulka 7: EA subjekty a jejich odvětvové zařazení v obci Velký Valtinov.....	77
Tabulka 8: Přehled nejvýznamnějších ekonomických subjektů v obci a jejich činnost.....	78
Tabulka 9: Zastoupení odvětví dle EA subjektů a počtu zaměstnanců, Jablonné v Podještědí	79
Tabulka 10: Nejsilnější obory, co do počtu podnikatelských subjektů	80
Tabulka 11: Koeficient ekologické stability.....	81

Seznam obrázků

Obrázek 1: Dojíždka do center LBK dle informačního systému veřejné dopravy IDOL. .	55
Obrázek 2: Metodický postup hodnocení vlivu socioekonomických jevů prostředí.....	58
Obrázek 3: Poloha subregionu Jablonné v Podještědí na základě dojíždky.	61
Obrázek 4: Obce Jablonné v Podještědí a Velký Valtinov při vymezení subregionů dle SLDB 2011.....	62
Obrázek 5: Faktory hospodářského rozvoje obcí v roce 2006 dle pořadí obce v rámci celé ČR.....	67
Obrázek 6: Faktory hospodářského rozvoje obcí v roce 2009 dle pořadí obce v rámci celé ČR.....	68
Obrázek 7: Faktory hospodářského rozvoje obcí v roce 2011 dle pořadí obce v rámci celé ČR.....	69
Obrázek 8: Faktorová analýza za subregionu Jablonné v Podještědí dle faktorového skóre	75
Obrázek 9: Konfrontační analýza ze SWOT analýzy subregionu Jablonné v Podještědí..	85

Úvod

Téma diplomové práce mapuje oblast podnikatelského prostředí, kterou dále zkoumá z pohledu socioekonomických ukazatelů a funkčních vazeb prostředí. Cílem je zpracování metodického postupu pro hodnocení sociálně ekonomických jevů prostředí obce v širších souvislostech. Záměrem je zmapovat jeho vliv na rozvoj podnikání, a to na základě teorií a realizovaných výzkumů zabývajících se oblastí socioekonomických faktorů prostředí. Pojem prostředí je uváděn záměrně, druhým tématem řešeným v diplomové práci je funkční vymezení subregionů. Funkční subregiony mapují vazby obcí, které nejsou administrativně prostorově propojeny. Vzájemnou interakcí na základě dojížděky a spádovosti tvoří oblast, ve které dochází k funkčním vztahům – tvoří funkční subregion. Výsledné hodnocení socioekonomických ukazatelů následně zkoumá a vyhodnocuje stav prostředí a vazeb funkčního subregionu, které ovlivňuje rozvoj podnikání.

Funkční hledisko vymezení regionů mnohem více zohledňuje socioekonomické vlivy prostředí a pohyb obyvatelstva, navíc je pro rozvoj podnikání důležitá lokalizace podniků a znalost prostředí. Funkční vymezení zohledňuje důležitý faktor, a to schopnost lidí dojíždět. Z toho důvodu je pro hodnocení socioekonomických jevů vybrán tento typ regionu. Předpokládá se, že mapuje realitu vztahů a podmínky nastavené samotným prostředím a obyvatelstvem důvěrněji, nežli například administrativně stanovený region. Na příkladu vybraného subregionu bude tento předpoklad zkoumán a vyhodnocení podnikatelského prostředí by mělo sloužit jako informační platforma pro možnost rozvoje podnikání a rozvoje subregionu.

Práce je členěna do čtyř základních částí. První část vychází z literární rešerše, která se zaměřuje nejprve na nejstarší ekonomické teorie, dopodrobna jsou popsány v přílohách. Ty řešily ekonomický rozvoj a daly základ pro vznik teorií regionálního rozvoje, později také lokalizačních a inovačních teorií. Regionální rozvoj a regionální politika úzce souvisí s kvalitou podnikatelského prostředí a možným rozvojem podnikání v regionu. V rámci této části jsou popsány přístupy k vymezení regionu a jeho charakteristice.

Druhá kapitola je zaměřena na analýzu výstupů a metodik výzkumných projektů zabývajících se socioekonomickými vlivy prostředí a hodnocením kvality podnikatelského

prostředí. Výběr výzkumů byl proveden nejen na základě jejich zaměření, ale také na zkušenostech nabytých v rámci spolupráce autorky diplomové práce na projektech zabývajících se hodnocením hospodářského rozvoje obcí a regionů. Představená metodika vypracovaná na Ekonomické fakultě TUL je nosným bodem jednak pro hodnocení vlivu prostředí, jednak pro vymezení subregionů. Klasifikace socioekonomických dat a rozdělení dat na tvrdá a měkká, zajišťuje základnu pro práci s tvrdými daty ze sekundárních zdrojů. Zároveň vysvětluje nutnost zajištění lokálního šetření pro získání primárních dat měkkého charakteru jako náhradního zdroje informací.

Následující třetí kapitola vysvětluje postup pro formulaci metodiky hodnocení socioekonomických vlivů prostředí. Ta využívá dotazníkového šetření a zpracovávání databáze z veřejné dopravy IDOL, a dále charakterizuje hlavní zdroje dostupných dat zabývajících se socioekonomickými ukazateli. Zpracování dotazníkového šetření a zpracování dat z databáze veřejné dopravy Libereckého kraje IDOL bylo hlavní náplní práce autorky na projektech TUL (na projektu s registračním číslem WD-30-07-1 a TD010029). Výsledné zpracování a porovnání výsledků databáze veřejné dopravy IDOL a dotazníkového šetření je v celém znění publikováno poprvé přílohách diplomové práce. Ve vazbě na představené databáze jsou vstupní data metodicky rozdělena a výsledkem je postup pro hodnocení socioekonomických vlivů prostředí.

V rámci čtvrté kapitoly je vybrán jeden subregion v Libereckém kraji, na kterém je předvedena a ověřena metodika hodnocení socioekonomického vlivu prostředí na rozvoj podnikání. Na jeho příkladu je předvedena jeho klasifikace jako subregionu, a to při využití výstupů z dotazníku a analýzy veřejné hromadné dopravy Libereckého kraje IDOL, dále na využití sekundárních dat dostupných pramenů o občanské vybavenosti a dalších splněných podmínkách subregionu. Následně je zhodnoceno podnikatelské prostředí z pohledu socioekonomické analýzy subregionu. Výsledky hodnocení jsou shrnuty do konfrontační matice, která ilustrativně předkládá vnitřní rovnováhu oblasti a možné rozvojové aktivity. Na základě toho je možné sledovat předpoklad projektů TUL, že neexistuje zcela slabá obec. Každá obec je v „něčem“ jedinečná. Je třeba najít takovou odlišující charakteristiku, která přinese jejím obyvatelům přidanou hodnotu, kvůli které v obci chtějí žít.

1. Teoretické zázemí pro analýzu vlivu sociálně ekonomických vlivů prostředí

Socioekonomické vlivy prostředí se projevují různým způsobem v závislosti na zkoumaném regionu, proto teorie regionálního rozvoje a především specifikace regionů úzce souvisí s hodnocením podnikatelského prostředí. S rozvojem podnikání se rozvíjely ekonomické teorie, které zkoumají a klasifikují samotný hospodářský rozvoj. Jejich přínosy a charakteristika jsou popsány v příloze A. Ty daly následně za vznik vědním oborům zabývajícím se například lokalizačními a inovačními teoriemi, které velice úzce souvisí s hodnocením kvality podnikatelského prostředí a jeho možného rozvoje. Teorie endogenního růstu a inovační teorie jsou charakterizovány v příloze B.

Literární přehled předkládá v hierarchické závislosti teorie, které vedly k rozšíření oboru vlivu socioekonomických ukazatelů, tedy které jsou pro usazení diplomové práce podstatné. Vycházejí z nich výzkumy věnující se tématu, které jsou rozebírány v dalších kapitolách. Důraz je dán na regionální začlenění území a na základní stavební jednotku území, kterou tvoří obec.

1.1 Teorie regionálního rozvoje

Pojmy ekonomický růst a ekonomický rozvoj byly základem pro teorie regionálního rozvoje. Jak uvádí Skokan (2004), postupem času se tyto dva, původně překrývající se termíny, svým významem oddělily. Následně se díky strukturálním změnám veřejné správy (v České republice na začátku 90. let) soustředí pozornost na pojmy regionální rozvoj a regionální politika.

Ekonomický růst jednoduše vyjadřuje růst ekonomiky, tedy ekonomika je schopna vyrobit více zboží a služeb. Nejčastěji je měřen jako roční tempo růstu reálného hrubého produktu (Skokan, 2004, s. 12). Nedomlelová (2010, kap. 2, s. 27) upřesňuje ekonomický růst, jako růst potencionálního hrubého domácího produktu. Potencionální produkt chápe jako nejvyšší možnou úroveň reálného produktu při přirozené míře nezaměstnanosti a při stabilní cenové hladině.

Ekonomický rozvoj je dle Skokana (2004, s. 12) chápán jako dlouhodobé zvyšování ekonomického bohatství země. Zvyšování bohatství je podmíněno strukturálními změnami v oblasti zaměstnanosti, životní úrovně, poptávce po výrobcích a službách, vlastnických vztahů, vznik nových ekonomických činností atd. Ekonomický rozvoj je propojen s dalšími rozvojovými disciplínami v oblasti techniky, průmyslu, zemědělství a sociálních, kulturních a politických oblastí. Všechny tyto oblasti jsou propojeny s určitou formou podnikatelské činnosti a odlišují se v rámci jednotlivých území a komunit.

1.1.1 Regionální rozvoj a regionální politika

Následné vyčlenění **regionálního rozvoje** je vyústění logické diferenciaci jednotlivých území či regionů, kteří se odlišují v geografických i socioekonomických podmínkách. Ekonomický rozvoj probíhá v kontextu daného prostředí, proto se jedná o regionální rozvoj. Skokan (2004, s. 13) uvádí: „*Ekonomický a sociální rozvoj je lokální jev, který se rozvíjí v určitém regionálním prostředí.*“

Nedomlelová (2010, kap. 2, s. 27) zmiňuje dvojí chápání regionálního rozvoje, na které upozorňují Wokoun, Malinovský, Tamborský, Blažek et al. (2008, s. 11). Rozlišují praktické a akademické pojetí regionálního rozvoje. Praktické pojetí regionálního rozvoje je založeno na potenciálu prostoru vymezeného přírodními zdroji a socioekonomickým charakterem. Takto chápaný regionální rozvoj je popisován socioekonomickými veličinami, jako je reálný hrubý produkt, míra nezaměstnanosti, kvalifikační skupina, věková struktura atd.

Oproti tomu uvádějí akademické pojetí regionálního rozvoje, které je určeno interdisciplinárním propojením socioekonomických faktorů jednotlivých vědeckých směrů. Regionální rozvoj je tak určen spolupůsobením ekonomie, geografie, sociologie, jednotlivých procesů a vztahů v systematicky vymezeném území, zároveň ovlivněném přírodně-geografickými, socioekonomickými podmínkami daného regionu. Díky akademickému pojetí je pak možné zkoumat procesy a faktory rozvoje s ohledem na rozmístění ekonomických činností a osídlování území apod. (Wokoun, Malinovský, Tamborský, Blažek aj., 2008, s. 11; Nedomlelová, 2010, kap. 2, s. 27).

Skokan (2004, s. 13) doplňuje důležitost systémového přístupu pro uchopení regionálního rozvoje. Procesy probíhající v regionu jsou podporovány, řízeny a ovlivňovány **regionální politikou**. Regionální politika se zaměřuje na určení strategií, hlavních směrů, dílčích cílů, postupů a jejich realizaci na podporu regionálního rozvoje. Za významný cíl uvádí ekonomický rozvoj v důsledku rozvoje podnikání, podpory infrastruktury, sociální a environmentální rozvoj a z něho vyplývající zvyšující se blahobyt obyvatel (Skokan, 2004, s. 13). Další cíl, jehož se regionální politika snaží dosáhnout, je snižování socioekonomických disparit mezi jednotlivými regiony.

Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky má na svých stránkách k dispozici dokument *Strategie regionálního rozvoje České republiky* (MMR, 2006, s. 6), kde uvádí následující definici regionální politiky:

„Regionální politika představuje soubor intervencí, zaměřených podle konkrétní situace státu a jeho regionů a podle očekávaných vývojových tendencí, na podporu opatření vedoucích k růstu ekonomických aktivit a lepšímu územnímu rozložení v území a k rozvoji infrastruktury. Základní podmínkou je jasné definování priorit a koncentrace prostředků na tyto priority.

Jejím významným cílem je konvergence regionů v rámci určitého územního celku a klíčovým znakem je její selektivnost, to znamená diferenciaci zaměření intervencí na podporu vybraných problémových regionů, které výrazně zaostávají ve svém rozvoji za průměrem v míře, která je společensky uznána za nežádoucí.“

Regionální politika a regionální rozvoj jsou v České republice relativně nové pojmy. Nejprve došlo k nutné reformě veřejné správy po roce 1989, která vedla k decentralizaci, tímto krokem se začala aplikovat regionální politika. Následný vstup do Evropské unie v roce 2004, který znamenal pro Českou republiku možnost čerpání finančních zdrojů na podporu regionálního rozvoje, byl pro regionální rozvoj klíčový. Viturka et al. (2010, s. 12) zmiňují princip „mysli globálně, jednej lokálně“, který připomíná charakter globalizace ekonomiky a její dopady na regionální politiku.

V publikaci dále Viturka et al. (2010, s. 12) upozorňuje na cíle regionální politiky, které jsou shrnuty v regionálních strategiích cílených na podporu ekonomického rozvoje. Jsou

založeny na principech udržitelného rozvoje – kromě ekonomických vlivů se soustředí na sociálních a environmentálních vlivů společenského rozvoje.

Oblasti podpory regionálního rozvoje shrnuje Švihovský (2011, kap. 2, s. 27) dle zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, který vysvětluje regionální problematiku, strategie, hospodářskou a strategickou soudržnost atd. V zákoně je uvedeno 14 oblastí podpory regionálního rozvoje, mezi nejdůležitější patří rozvoj podnikání, rozvoj lidských zdrojů, výzkum a technologický vývoj, rozvoj cestovního ruchu, infrastruktura a zajištění dopravní obslužnosti, rozvoj občanské vybavenosti, ochrana životního prostředí atd. Díky tomuto zákonu je regionální politika České republiky se souladem s evropskou regionální politikou Evropské unie.

V příloze A jsou rozebrány základní teoretická východiska, pomocí přehledu tradičních ekonomických teorií. Ty zcela ignorují prostor, jsou to bezrozměrné modely. Přesto z nich moderní ekonomické teorie vycházejí a dávají do souvislostí tradiční ekonomické principy a teorie regionálního rozvoje. Dle Viturky (2010, s. 12) se teorie dělí následovně:

- Teorie regionální rovnováhy neboli konvergenční teorie,
- teorie regionální nerovnováhy neboli divergenční teorie.

Návaznost na tradiční ekonomické teorie podrobněji popisuje Nedomlelová (2010, kap. 2, s. 33). Konvergenční teorie vznikly v návaznosti na neoklasické a neoliberální teorie. Základním principem konvergenční teorie je přirozený konvergenční sklon k vývoji regionu v dlouhém období. Zásahy státu tyto teorie odmítají, regionální disparity jsou přirozenou součástí rozvoje regionu. Oproti tomu divergenční teorie vycházejí z keynesovské, postkeynesovské, neokeynesovské a neomarxistické ekonomické teorie. Jak bylo řečeno dříve, tyto teorie kritizují samoregulaci trhu a intervence státu považují za nutné, pro potlačení socioekonomických disparit mezi regiony.

Viturka et al. (2010, s. 13) ve své publikaci poukazuje na teorie, které jsou bez přímé vazby na všeobecné ekonomické teorie, ty propojují regionální teorie s jinými vědními obory. Závěrem dodává poznatek o současné hospodářské politice jakožto i o politice regionální, která je výsledkem promíchání několika principů z více vybraných ekonomických teorií.

Teorie zabývající se regionálním rozvojem jsou určující pro kvalitu podnikatelského prostředí. Kvalita podnikatelského prostředí (dále jen KPP) je úzce spojena s termíny konkurenceschopnost, produktivita, inovace, podnikové sítě, klastry atd. Tyto faktory jsou úzce propojeny s regionálním rozvojem, kdy se upřednostňuje znalostní ekonomie a znalostní společnost. Vlivy socioekonomické, které jsou hlavní náplní diplomové práce, hrají důležitou roli jednak v regionálním rozvoji, jednak v určení kvality podnikatelského prostředí.

1.1.2 Lokalizační teorie

Nejstarší teorie zabývající se regionálním rozvojem jsou lokalizační teorie, které vznikaly již na přelomu 17. a 18. století (Nedomlelová 2010, kap. 2, s. 33). Náplň lokalizačních teorií je hospodářsko-prostorová struktura regionu a optimální umístění podnikatelských jednotek. Jak uvádí Viturka (2010, s. 13), základním principem je omezená prostorová mobilita výrobních zdrojů, která determinuje vytvoření územně specifických ekonomických struktur. Cílem je nalézt hlavní faktory, podle kterých se lokalizují ekonomické aktivity a následně určit a vysvětlit pravidelnosti v prostorovém uspořádání ekonomiky.

Lokalizační teorie lze rozdělit na čtyři základní směry (Viturka et al., 2010, s. 13):

1. Osvětlení lokalizačních rozhodnutí jednotlivých firem.
2. Zkoumání vzájemných závislostí lokalizačních rozhodnutí firem.
3. Analýza behaviorálních aspektů lokalizace.
4. Syntéza celkového prostorového uspořádání ekonomiky.

Praktickým příkladem jsou teorie centrálních míst, teorie tržních zón, teorie prostorové ekonomie. Skokan zmiňuje další dva důležité faktory lokalizační teorie a to jsou aglomerační výhody (aglomerační úspory jsou komponentou vnějších úspor pro snížení transakčních nákladů) a infrastruktura (faktor ovlivňující umístění firmy). Dalšími faktory lokalizace jsou výrobní faktory (pracovní síla, půda, materiál atd.) a faktory prodejní (např. regionální distribuce).

Skokan (2004, s. 13-14) představuje výtah lokalizačních faktorů, které ovlivňují rozvoj a strukturu regionu z pohledu sídelní struktury. Pro podnikatelské prostředí je významné umístění firem a institucí v daném regionu. Faktory, které zmiňuje, jsou následující:

- přírodní podmínky, především z ekologického hlediska,
- dostupnost výrobních faktorů (práce, půda, kapitál),
- dostupnost a prostorové rozmístění zdrojů vstupů do výroby, přístup na trhy, dopravní infrastruktura,
- technický a technologický pokrok, inovace, efektivní kombinace výrobních faktorů,
- národní a nadnárodní společnosti se sídlem nebo pobočkou v regionu,
- aglomerační efekty v důsledku koncentrace podniků a sídel,
- technická a institucionální infrastruktura, veřejné služby,
- regionální prostředí ve smyslu určení podmínek pro vznik nových podnikatelských příležitostí, komunikační sítě a inovační podmínky,
- kvalifikovaná pracovní síla, dodavatelské a odběratelské sítě, sítě služeb ve vazbě na trhy,
- měkké lokalizační faktory ve smyslu sociálního prostředí, atraktivnosti prostředí pro bydlení, možnost rekreace, volnočasové aktivity atd.

Měkké lokalizační faktory se dají zařadit mezi socioekonomické vlivy prostředí. Regionální prostředí je obzvláště důležité pro malé a střední podniky, které jsou přímo závislé na faktorech kvalifikované pracovní síly, dodavatelské a odběratelské sítě, sítě služeb ve vazbě na trhy. Kvalita podnikatelského prostředí a rozvoj regionu jsou odvoditelné z úrovně uvedených lokalizačních faktorů.

1.1.3 Shrnutí teorií regionálního rozvoje

Obecné ekonomické teorie popsané v příloze A jsou pro teorie regionálního rozvoje základem. Regionální rozvoj se mimo jiné odvíjí od lokalizačních faktorů, které rozhodují o umístění firem a tím pádem o kvalitě podnikatelského prostředí.

Teorie endogenního rozvoje, které jsou popsány v příloze B1, se zaměřují na rozvoj vnitřního potenciálu regionu, který je tvořen především technologickým pokrokem a možností inovací, lidským kapitálem a odkazem na znalostní ekonomiku a regionální infrastrukturu. Tyto hlavní faktory tvoří produkční funkci regionu.

Technologický pokrok je klíčový pro ekonomický rozvoj regionu a díky inovačním procesům se zvyšuje konkurenceschopnost regionu a s ním i kvalita podnikatelského prostředí. Spolupráce subjektů v regionu a seskupování do inovačních klastrů je považována za moderní nástroj regionálního rozvoje. Inovační teorie jsou doplněny v příloze B2.

Samotný regionální rozvoj je možné charakterizovat pomocí interdisciplinárních veličin a socioekonomických faktorů, které jsou podrobně rozebrány v dalších kapitolách.

1.2 Specifikace regionů

Pojem region nelze jednoznačně vymezit, v literatuře se setkáváme s různými typy regionů, dělením regionů dle různých hledisek. V praxi se regiony označují zjednodušeně dle velikosti nebo hierarchicky dle důležitosti, spádovosti či podřízenosti na mikroregiony, mezoregiony, makroregiony, euroregiony, subregiony, popřípadě subregionální jednotky.

Hodnocení socioekonomických vlivů prostředí je na charakteristice hodnoceného území závislé – jiné procesy budou probíhat například v euroregionu, který je dá se říct samostatný a jiné v mikroregionu, který funguje na základě vztahů s přilehlými regiony.

1.2.1 Charakteristika regionů a vymezení na základě různých hledisek

Proces vymezování regionu se nazývá **regionalizace**. Náplní regionalizace je určit charakteristické rysy regionu, které jsou založeny na vlastnostech, procesech a vývoji daného území (Sojková, kap. 2, 2013). Skokan (2004, s. 45) zdůrazňuje, že pro regionalizaci je zásadní systémový přístup, který chápe vymezování regionu v komplexních vnitřních i vnějších souvislostech. V procesu vymezování regionu je nutné

ho vnímat jako celek, ve kterém dochází k interdisciplinárním interakcím, pojítkem mohou být vlastnosti regionu či vazby vznikající na jeho území.

Pro vymezení regionu využívá regionalizace společné znaky území: geografické, demografické, ekonomické, infrastrukturní, sociální, kulturní, struktury atd. Vymezení dle struktury se opírá o geografickou velikost, čímž určuje spádovost regionů (nodální regiony). Zde zavádí pojmy sídlo, sídlo se spádovou oblastí, region, státní útvar, mezinárodní uskupení, celosvětové společenství. Rozlišení k ohrazení regionů se dále řídí kritériem homogenity (homogenní a heterogenní regiony dle vzájemného propojení funkčními vztahy).

Obecně lze **region** definovat jako oblast, část území nebo územní celek, který se vyznačuje určitými vlastnostmi, společnými znaky či kritérii, vyčleněný z širšího území, vymezený definovanými hranicemi.

Homogenní region je územní celek, který je vymezen na základě stejnorodosti. Má maximálně podobnou vnitřní strukturu, uvnitř je tedy homogenní, ale oproti vnějšímu prostředí území je maximálně heterogenní. Skokan (2004, s. 44) uvádí ukazatele, pomocí kterých lze homogenní region určovat, je jimi například úroveň nezaměstnanosti, příjmová úroveň, zaměstnanost dle odvětví – např. zemědělství, průmysl, cestovní ruch. Tímto způsobem lze od sebe oddělit regiony vyspělé a zaostalé nebo regiony zemědělské, průmyslové, atd. Sojková (2011, kap. 1, s. 16) doplňuje kritéria geografická – morfologie terénu, převažující typ vegetace, klima.

Nehomogenní region je naopak regionem nesourodým, s nerovnoměrnou vnitřní strukturou, s různou úrovní občanské a technické vybavenosti. Objevují se zde specializace některých částí a jejich různé postavení. Vznikají zde nodální centra, která jsou spojena se zázemím regionu a dochází zde k hierarchizaci jednotlivých částí regionu. Nehomogenní region je nazýván nodálním regionem (nebo v literatuře také heterogenním, spádovým, uzlovým, funkčním, polarizovaným regionem).

Nejdéle používané hledisko vymezení regionu, je hledisko **geografické**. Z tohoto pohledu je region podle Sojkové (2011, kap. 1, s. 15) charakterizován jako „*a set of natural and socio-economic elements and bonds, whose specific character, location, setting and extent*

of integration creates a structure with internal bonds“ tedy jako soubor přírodních a socioekonomických prvků a vazeb, jejichž specifickým charakterem, lokalizací, uspořádáním a rozsahem integrace se utváří prostorová struktura s vnitřními vazbami. Takto se dané území odlišuje od okolních prostorových jednotek.

V 18. a 19. století byl region na základě geografického hlediska rozlišován na region přirozený (daný geografickými vlastnostmi) a umělý (vzniká politickým, etnickým či ekonomickým vymezením hranic).

Přirozený region má v současnosti význam územního celku, který je vztahově provázaný, ne však zcela uzavřený. V regionu probíhá funkční vztah mezi centrem a zázemím, který je naplněn dojížděnou obyvatel za vzděláním, prací, službami atd.

Nejčastěji se užívá metodiky dělící charakteristiku regionů do dvou směrů, v závislosti na konečných uživatelských informacích o regionech – pro účely výkonu veřejné správy je typické administrativní vymezení a pro účely regionálního rozvoje je typické funkční vymezení regionu.

Administrativní regiony jsou vymezovány pro účely organizace a výkonu veřejné správy, které zajišťují státní instituce a územní samosprávy. Terminologie, využívaná z hlediska administrativního, je odvozena ze zákonných norem, díky tomu je vyšší dostupnost a srovnatelnost dat pro analýzy administrativních regionů. Dalším typickým znakem je srovnatelná velikost regionů, která je vyžadována z praktického hlediska územní samosprávy. Jedná se tedy o již zmíněné regiony umělé, které nereflektují skutečné funkční vztahy a procesy v regionu a jejich úředně stanovené hranice se liší s hranicemi přirozených regionů. Z toho důvodu je nutná stabilita a neměnnost administrativních regionů v čase. V České republice se jedná o územní členění na regiony soudržnosti, kraje, okresy, obce s rozšířenou působností, atd. Tato území jsou řízena na základě hierarchických vztahů (Sojková, 2011, kap. 1).

Účelové vymezení regionu souvisí s administrativním, je využíváno především pro řešení problémů, regiony takto vzniklé, nemusejí vznikat natrvalo. Důvody zavedení účelového regionu mohou být problémy s ekonomickou zaostalostí území či problémy spojených s životním prostředím a jeho ochranou. Příkladem těchto regionů jsou přírodní rezervace,

chráněné krajinné oblasti, národní parky či zvláštní hospodářské zóny – např. bezcelní zóna, vědecko-technický park atd. Tyto charakteristiky může naplňovat i programový region, který vzniká pro určitý záměr nebo strategii.

Funkční vymezení regionu je nejvhodnější pro účely regionálního rozvoje. Region se v tomto pojetí vyznačuje funkčními vztahy, propojeností a vzájemnou závislostí charakteristik území. Projevují se zde vazby mezi bydlištěm a pracovištěm obyvatel. Odvozená základní kritéria, zmíněná v literatuře (Skokan, 2004, s. 44), jsou například dojížděka za prací, dodavatelské sítě, propojenost průmyslových odvětví, atd. Funkce regionu jsou propojeny pomocí sítí – sítě vystihují infrastrukturu území. Dalším charakteristickým rysem jsou společné zájmy obyvatel na rozvoji území jak ekonomickém, infrastrukturním, kulturním, atd., za podmínky ochrany regionu a jeho specifických rysů kultury a udržení kvality životního prostředí (Sojková, 2011, kap. 1, s. 16). Funkční vymezení se využívá v rozvojových dokumentech, jako například v Územním plánu či Programu rozvoje venkova (atd.).

Rozdělení regionů při rozdělení různé úrovně regionálního rozvoje lze provést na základě **ekonomické výkonnosti**. V tomto rozdělení se jedná o růstové, stagnující a problémové regiony. **Růstové regiony** jsou charakteristické novými výrobními odvětvími a službami a díky kladnému přirozenému přírůstku a pozitivní migraci zde roste počet obyvatel. Z těchto důvodů se jedná o regiony atraktivní pro rozvoj nových podnikatelských aktivit a rozvoj MSP. **Stagnující regiony** jsou bez výrazných ekonomických změn a **regiony problémové** jsou charakteristické dlouhodobě slabou ekonomickou výkonností. Hlavním problémem je nedostatečná nebo klesající kvalifikační struktura, útlum podnikatelských činností či celých výrobních odvětví (Sojková, 2011, kap. 1, s. 16-17).

Na dělení dle ekonomické výkonnosti lze navázat Zákonem České republiky č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Ten v § 4 vymezuje, na které regiony se stahuje podpora regionů:

a) regiony se soustředěnou podporou státu, které se podle charakteru svého zaostávání člení na:

1. *strukturálně postižené regiony, ve kterých se soustřeďují negativní projevy strukturálních změn, dochází k útlumu odvětví a výrobních podniků a k růstu nezaměstnanosti. K jejich vymezení slouží ukazatele charakterizující zejména trh práce a rozvoj podnikání,*

2. *hospodářsky slabé regiony, které na základě ukazatelů hospodářského a sociálního rozvoje vykazují podstatně nižší úroveň rozvoje, než je průměrná úroveň v České republice. K jejich vymezení slouží ukazatele charakterizující zejména trh práce, hospodářskou úroveň a strukturu a úroveň příjmů obcí a obyvatel,*

3. *venkovské regiony, které jsou charakterizovány nízkou hustotou zalidnění, poklesem počtu obyvatel a vyšším podílem zaměstnanosti v zemědělství. K jejich vymezení slouží ukazatele charakterizující zejména vývoj počtu obyvatelstva, strukturu jeho zaměstnanosti a podíl obyvatelstva ve venkovských obcích;*

b) ostatní regiony, jejichž podporování státem je žádoucí z jiných důvodů, například pohraniční regiony, bývalé vojenské prostory, regiony postižené živelními pohromami, regiony se silně narušeným či poškozeným životním prostředím, regiony s méně příznivými podmínkami pro rozvoj zemědělské výroby, regiony s vyšší průměrnou mírou nezaměstnanosti, než je průměrná úroveň v České republice.

Vymezení územních jednotek **NUTS** v České republice odpovídá členění dle regionální politiky EU, označení je používáno od roku 1999, po dohodě se Statistickým úřadem Evropské unie (Eurostat). NUTS jsou jednotné struktury územních jednotek, využívané pro statistické a analytické potřeby státu a EU. Rozdělení území na NUTS má usnadnit zpracování socioekonomických analýz v jednotlivých regionech a pomoci zařadit regiony odlišných úrovní pod jednotné cíle s regionálním dopadem strukturální politiky EU (Sojková, 2011, kap. 1, s. 17). Územní jednotky NUTS členění:

- NUTS 1 – tvořena územím celé ČR,
- NUTS 2 – sdružené kraje (VÚSC), kraje se sdružují takto:
 - NUTS 2 Praha – území hl. města Prahy,
 - NUTS 2 Střední Čechy – území Střední Čechy,
 - NUTS 2 Jihozápad – Jihočeský a Plzeňský kraj,

- NUTS 2 Severozápad – Karlovarský a Ústecký kraj,
- NUTS 2 Severovýchod – Liberecký, Královohradecký a Pardubický kraj,
- NUTS 2 Jihovýchod – kraj Vysočina a Jihomoravský kraj,
- NUTS 2 Střední Morava – Olomoucký a Zlínský kraj,
- NUTS 2 Moravskoslezsko – Moravskoslezský kraj.
- NUTS 3 – kraje (VÚSC)
- NUTS 4 – okresy, od roku 1. 1. 2008 značení LAU 1, v ČR 77 okresů,
- NUTS 5 – obce, od roku 1. 1. 2008 značení LAU 2, v ČR 6251 (31. 12. 2012).

V souvislosti s regionální politikou EU je nutné zmínit **euroregion**. Euroregiony původně vznikaly pro usnadnění přeshraniční hospodářské spolupráce. Příhraniční regiony jsou sami o sobě problematické, proto byla snaha o společné efektivní řešení nevýhodného postavení pohraničních oblastí. Postupně se přeshraniční spolupráce rozšířila o programy na podporu sblížení evropských zemí v kontextu společenském a kulturním, spolupracují tak na tématech ochrany životního prostředí, územního plánování, rozvoje infrastruktury, cestovního ruchu a ekonomiky, mají za cíl pomoci rozvoji zaostávajících území v oblasti kulturní a v otázkách urbanizace oblastí v okolí státních hranic. Příhraniční území České republiky je zapojeno do třinácti euroregionů (Beskydy, Bílé – Biele Karpaty, Egrensis, Elbe/Labe, Glacensis, Krušnohoří/Erzgebirge, Neisse – Nisa – Nysa, Pomoraví – Zahorie – Weinviertel, Praděd – Pradziad, Silesia, Silva Nortica, Šumava – Bayerischer Wald – Mühlviertel, Těšínské Slezsko – Slask Cieszynski)¹.

1.2.2 Socioekonomické vlivy regionu a jeho subsystémy

Region je nutné chápat jako systém, jak bylo zmíněno v předchozím oddíle. Při detailnějším porovnání charakteru regionu a vlivů, které na jeho vytvoření působí, lze odvodit hlavního nositele regionálních procesů. Pokud pomineme přírodní procesy, je jím obyvatelstvo. Skokan (2004, s. 47) chápe region jako „systém fungování a reprodukce“, kde spolupůsobí jevy přírodní a socioekonomické. Konkrétní rozdělení regionálních

¹ Informace o euroregionech poskytuje informační portál Regionálního informačního servisu (www.risy.cz).

procesů popsal následovně: přírodní, ekonomické, sociální a relativně komplexní a kombinované.

- Přírodní procesy zahrnují klimatické, hydrologické, geologické, dále již zmíněnou morfologii terénu, či převažující typ vegetace.
- Ekonomické procesy se skládají z procesů výrobních, technologických, pracovních, migrace za prací, spotřební, atd.
- Sociální procesy obsahují vzdělání, péči o člověka, dojížděku za různými druhy občanské vybavenosti.
- Procesy relativně komplexní a kombinované zahrnují procesy urbanistické, lokalizační, aglomerační, demografické, ekologické, informační atd. (Skokan, 2004, s. 47).

Základní proces, který vzniká při formování regionu, je zapříčiněn člověkem a dalšími fyzickými prvky prostředí, čímž dochází k osídlení. Fungování regionu je závislé na člověku, na jeho chování, které vytváří řadu prvků a přírodních změn. Odráží se zde jak pracovní faktory, tak faktory odpočinku a trávení volného času. Je nutné neopomenout reprodukci regionu, obnovu a tvorbu osídlení, ochranu přírodních zdrojů, reprodukci člověka atd. Socioekonomické vlivy jsou důležité pro predikce vývoje do budoucnosti, často jsou postaveny na vývoji minulém. Reprodukce regionu a jeho rozvoj jsou disciplíny, které se spojují ve strategiích rozvoje a socioekonomické vlivy na ně silně působí.

Socioekonomické vlivy se tak odrážejí v subsystémech, které v regionech probíhají na jeho funkci a obnovu, a pro dosažení maximální společenského užitku. Probíhají v důsledku regionálního rozvoje a jsou řízeny regionální politikou. Propojenost všech těchto funkcí a vlivů vychází z teoretických závěrů uvedených v předchozích částech diplomové práce. Subsystémy v regionálním rozvoji tak propojují socioekonomické vlivy prostředí do užších okruhů. Základní funkční subsystémy lze shrnout do čtyř okruhů, nadřazené jim je obyvatelstvo, jako hlavní aktér funkčních vztahů a ovlivnitel chování a vývoje regionu.

1. Ekonomické aktivity – průmyslová výroba, zemědělství, služby, skladování, atd.
2. Bydlení a občanská vybavenost – služby, které kompletují bydlení. Obsahují kategorii prostředků bydlení – byty a domy, a kategorii občanské vybavenosti – úřady, pošty, obchody, školy, zdravotnická zařízení.
3. Dopravní infrastruktura – spojovací a transformační funkce zahrnující přesuny lidí, zboží (nákladů) a informací (přeprava komunikace).
4. Rekreační a volný čas – kulturní a účelné využívání prostor ve volném nebo mimopracovním čase, zahrnují zelené plochy, kulturní a sportovní zařízení.

Tyto okruhy jsou základem obecného modelu regionu, a mají zásadní význam pro přípravu plánů a strategií regionálního rozvoje, z nich vycházejí systémové modely, které využívají dynamičnosti těchto systémů a zkoumají chování z pohledu času. Vliv na rozvoj prostředí se na základě minulého chování predikuje do budoucnosti.

Regionální rozvoj, se na základě subsystému, věnuje každému tématu zvlášť: rozvoji ekonomiky, rozvoji infrastruktury (technické i institucionální), rozvoji v oblastech sociálních, vzdělanosti i kultury, v oblasti ochrany životního prostředí, cestovního ruchu a vnějších vztahů s okolím regionu.

Analýzy prostředí a následný postup pro usnadnění dalšího rozvoje se mohou řídit dalšími modely, které jsou odvozeny od subsystémů fungujících v regionu. Pozornost je věnována obyvatelstvu – pro předpověď vývoje počtu obyvatel a věkové struktury. A dále vývoji ekonomiky, ta je funkcí obyvatel a dostupných zdrojů. Zároveň obyvatelstvo je funkcí zaměstnanosti a příjmů.

Existují modely využívání pozemků a půdy – optimální rozmístění objektů občanské vybavenosti, modely pro stanovení prostorového řešení obytné občanské zástavby, optimální stanovení hranic obvodů atd. Modely v dopravě vznikající pro organizaci dopravy, sledování kapacity a rozmístění, v modelu se odráží vliv veřejné dopravy a rozvinuté osobní dopravy a dojížděka a spádovost v regionu. Modely ekologické se zaměřují na ekologický potenciál území a problematiku znečištění a hluku. Poslední složkou jsou modely integrované, které rozvíjejí vzájemné vztahy mezi výrobním a nevýrobním sektorem. Ty zkoumají interakce mezi jednotlivými subsystémy: vývoj obyvatelstva ve vazbě na ekonomiku, rozmístění výroby a pracovních příležitostí,

rozmístění občanské vybavenosti ve vazbě na pracovní a rekreační příležitosti, ve vazbě na bydlení, atd. (Skokan, 2004, s. 57). Integrované modely propojují socioekonomické vlivy jednotlivých subsystémů a dávají je do všeobecných souvislostí nutných pro možnosti odhadu budoucího vývoje prostředí.

Na tomto místě, je nutné zmínit vliv ekologické stability, který region formuje z několika hledisek. Přestože by se zdálo, že ekologické vlivy nespádají do členění socioekonomických vlivů regionů. Jak již bylo uvedeno, ekologické modely formují a ovlivňují vztahy probíhající uvnitř regionu a jsou součástí subsystému regionu. Jak uvádí Skokan (2004, s. 47), ekologické procesy patří mezi procesy probíhající uvnitř regionu. Problémům zahrnující ekologii se věnují programy udržitelného rozvoje, regionální politika, různá zájmová společenství atd. Ekologie má proto vliv i na podnikatelské prostředí a jeho rozvoj. Jirásková (2013, s. 43) uvádí ekologickou udržitelnost rozvoje, jako jeden z nehmotných faktorů regionálního rozvoje.

1.2.3 Regionální disparity

Regiony se mezi sebou liší v úrovni rozvoje ekonomického, sociálního a ekologického. Již z obecných definicí regionálního rozvoje vyplývá snaha regionální politiky o zmírnění nebo odstranění rozdílů v sociálně ekonomické úrovni jednotlivých regionů. Největší rozdíly jsou patrné mezi velkými městy a venkovem. Disparity, kterými se zabývají instituce na podporu rozvoje regionů, jsou rozdíly vyvolané lidskou činností a významně ovlivňují životní úroveň regionu. Rozdíly vzniklé z objektivních příčin, vzniklé vlivem geografické polohy, rozdílných přírodních zdrojů a klimatických podmínek jsou podstatné pro charakteristiku regionu, od které se následně odvíjí jeho rozvojové možnosti.

Regionálními disparitami se zabývá např. Ministerstvo pro místní rozvoj, které poukazuje na disparity nejen negativní, ale také pozitivní, které jsou odrazem silných stránek regionu. Disparity se dají věcně rozdělit na disparity ekonomické, sociální a územní. Z rozdělení je patrná návaznost na vliv socioekonomických jevů prostředí, které disparity, dle své povahy, negativně nebo pozitivně ovlivňují.

Příčiny vzniku disparit uvádí Sojková (2011, kap. 1, s. 17-18), v rozdílné úrovni či tempu růstu následujících faktorů v jednotlivých regionech: tempo růstu kapitálu a pracovních sil, mobilita výrobních faktorů, úroveň technického pokroku a technologická úroveň regionů, úroveň infrastruktury, kvalita lidských zdrojů, poměr ekonomicky aktivního a neaktivního obyvatelstva, dopravní dostupnost znevýhodněných území, stav životního prostředí, intenzita bytové výstavby, rozvoj služeb, inovační výkonnosti firem, poptávka po typickém zboží z regionu, úpadek tradičních průmyslových odvětví, institucionální rozdíly, výchozí ekonomická struktura a uspořádání sociálních služeb. Regionální nerovnosti mohou vznikat také z odvozených podmínek regionu, jako je finanční dostupnost bydlení (Sunega et al., 2009) nebo poskytování informací a celkové komunikaci s občany (Bachman, 2010).

Řešení regionálních disparit závisí na konkrétních socioekonomických a geografických podmínkách regionu, k odstraňování disparit napomáhá kvalitní podnikatelské prostředí a podpora rozvoje malého a středního podnikání, které se orientuje především na lokální trhy a tím podporuje ekonomickou aktivitu v regionu. V socioekonomicky slabých oblastech je nastartování rozvoje podnikatelského prostředí složitým procesem, často je průvodním jevem nedostatečná poptávka a bez ní nelze pomoci vývoji kvalitního podnikatelského prostředí. Socioekonomické jevy prostředí tak zásadně ovlivňují možnosti odstraňování regionálních disparit, ale také disparit vznikajících uvnitř regionu. Jejich význam se odráží ve faktorových analýzách orientovaných na socioekonomické faktory prostředí.

1.2.4 Typologie územních jednotek využívaná v rámci výzkumných projektů

Prostorová vymezení nejsou omezena pouze na pojem region, především pro kvalitu podnikatelského prostředí mají vliv další hierarchicky stupňované jednotky. Pro zkoumání regionální difference a pro rozhodování o regionálním rozvoji se využívá další typologie regionů a nižších územních celků. Analýza prostředí využívá znalostí regionu od nejmenších jednotek přes jejich funkční vazby k vyšším územním celkům, následné řízení subsystémů v regionu vyžaduje specifikovat základní územní jednotky, kterých se strategie týkají.

Obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce (Zákon o obcích, č. 128/2000 Sb., § 1).

Obec s rozšířenou působností (ORP) charakterizuje obec, jejíž obecní úřad má přenesené funkce působnosti státní správy mezi krajským a obecním úřadem. ORP má správní obvod, stanovený vyhláškou Ministerstva vnitra, na který je ve zvláštních zákonech rozšířena působnost obecního úřadu. Správní obvody jsou vymezeny výčtem obcí ve vyhlášce. (Žižka et al., 2011, s. 14).

Subregionální jednotky představují obec se základní občanskou vybaveností a její nejbližší spádové území, s počtem obyvatel v rozmezí 1000 až 1300 (Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 až 2013).

Subregiony jsou celky, které představují pohyby obyvatelstva mezi bydlištěm a některými základními službami, ostatní pohyby jsou uzavřeny jen částečně. Pro subregiony je charakteristická přítomnost ne příliš velkého střediska a přesto mají vliv na poměrně velké území nebo se jedná o větší střediska s nedostatečným zázemím. Příkladem jsou střediska osídlení místního významu, svazky obcí nebo generelové jednotky (Žižka et al., 2013).

Generelové jednotky představují nejnižší regionální úroveň mikroregionu, které disponují střediskem a k němu odpovídající spádovou oblastí. Obecně se jedná o obec se základním občanským vybavením, ke které jsou připojeny obce dle spádovosti obyvatel za vzděláním, prací a zařízením občanské vybavenosti (dle údajů ze sčítání lidu). (Žižka et al., 2011, s. 14).

Mikroregion lze charakterizovat jako malý územní celek, který vzniká na základě obecní iniciativy, například dobrovolným sdružením obcí. Obce v rámci mikroregionu usilují společně o ekonomický, kulturní a sociální rozvoj. Nejintenzivnější procesy mikroregionu jsou uzavřeny (dojíždka za základními službami a prací). V České republice lze pozorovat mikroregiony prvního stupně, což jsou ORP a příkladem mikroregionu druhého stupně jsou okresy. Mikroregiony mají nodální formu a pokrývají 90-95 % plochy ČR.

Mezoregion je vymezen širšími funkčními a prostorovými vztahy zahrnující dojíždku za vyšším vzděláním, denní dojíždka za prací, migrace obyvatelstva, dojíždka za speciálními službami či službami vyšší hierarchické úrovně. V rámci mezoregionu se vyvíjí dodavatelsko-odběratelské vztahy (Sojková, 2011, kap. 1, s. 16). Obecně je mezoregion centrem socioekonomických aktivit a je podřízen silnějším centřům. V České

republice se za mezoregiony pokládají kraje, obecně jsou to tedy vyšší územně samosprávné celky.

Makroregion je územní celek velkého rozsahu, vnitřně je vysoce integrovaný z ekonomického, sociálního a kulturního hlediska. Česká republika tvoří makroregion vyššího stupně, proto se jedná o integraci národní a politickou, odráží se zde velmi různorodé funkční vztahy. Pro velké státy je charakteristické vnitřní členění na více makroregionů. Pro Českou republiku lze vyčlenit dva základní makroregiony nižšího stupně – Čechy, které jsou klasifikovány jako mononodální, Praha je nodální centrum, a Moravskoslezský makroregion je plynodální s dominancí Brna a Ostravy.

1.2.5 Funkční vymezení subregionů

Funkčním vymezením subregionů se zabývá projekt ekonomické fakulty TUL, Žižky a et. (2013) „*Vymezení subregionů pro rozlišení a řešení sociálních a ekonomických disparit*“². Tomuto tématu je věnována podkapitola v rozboru výzkumů, které se zabývají tematikou hodnocení kvality podnikatelského prostředí. Pro ucelený přehled klasifikace regionů je tomuto tématu věnováno krátké shrnutí a vyzdvižení specifických rysů funkčních subregionů.

V úvodu publikace, předkládající výsledky výzkumu, jsou zmíněny takzvané střediskové obce, které byly dříve stanoveny jako pomyslný střed území. Tyto střediskové obce disponovaly veškerým občanským vybavením – vzdělávacími institucemi, zdravotnickým zařízením, kulturním a sportovním vybavením a obchody. Po roce 1990 při novelizaci zákona o obcích se již s pojmem středisková obec nepracuje a obcím se vrátila právní subjektivita. Přesto je přínosné střediskové obce zmínit, jejich formací se dal základ vzniku subregionů.

² Projekt ekonomické fakulty TUL pod vedením Technologické agentury České republiky, evidence projektu: TAČR TD010029, autorka DP je spoluřešitelkou projektu.

Výzkumy TUL představují obec, jako základní stavební kámen regionu. Faktorová analýza je založena na socioekonomické analýze právě obcí České republiky. Hospodářský rozvoj obce je však nutné chápat v širším konceptu, vnímat vazby obce k ostatním jednotkám, které region tvoří. Ohraničení takové oblasti je právě funkčním subregionem.

Již zmiňované administrativní vymezení slouží především pro účely státní správy, pro financování. Pro hodnocení socioekonomických jevů prostředí na rozvoj podnikání je základnou funkční subregion, v rámci kterého probíhají uzavřené vztahy. Subregiony jsou tedy chápány jako územní jednotky formované migrací obyvatel ve vztahu k bydliště – službám – zaměstnání. Centrum subregionu se značí vysokou spádovostí okolních obcí a dá se považovat za centrum rozvoje daného území, tudíž rozvoje podnikatelského prostředí.

Vymezení subregionu probíhá pomocí spádovosti a vyjížďky/dojížďky obyvatel, tyto ukazatele jsou klíčové pro určení rozsahu území. Data, která řeší migraci obyvatel za zaměstnáním, vzděláním a službami jsou získávány ze SLDB, které je v periodicitě deseti let, což je velice nedostatečné (sčítání z roku 2011 je nyní aktuální, ale data byla zpřístupněna až v červenci 2013, což je pro potřeby socioekonomické analýzy relativně pozdě, do té doby byla jen data z roku 2001). Z tohoto důvodu je nutné využívat jiné zdroje, které tato data mohou nahradit. Jednou možností je vlastní výzkum a sběr primárních dat, druhou možností je sběr dat sekundárních z jiných případných zdrojů. Této problematice se věnuje praktická část DP.

2. Hodnocení kvality podnikatelského prostředí

Hodnocení kvality podnikatelského prostředí využívá faktorové analýzy. Ty úzce souvisí se socioekonomickými jevy prostředí, využívají je pro vymezení okruhů faktorů a v současné době se stávají stále více důležitými pro analýzu prostředí. Podnikatelské prostředí je dlouhodobý výsledek spolupůsobení podnikatelských i nepodnikatelských subjektů, s různým vývojem společenských struktur. Faktorové analýzy se snaží zachytit rozvoj a změny v prostoru a času, za pomoci nejen tvrdých dat, ale také měkkých faktorů, které jsou individuálního rázu a poskytují ekonomickým jevům sociální rozměr.

Faktorovým analýzám se věnuje řada autorů, rozdílné přístupy se projevují odlišnou skladbou ukazatelů ve faktoru, individuálním vnímáním důležitosti jednotlivých faktorů – v závislosti na výzkumech a také analyzovanou oblastí (kraje, obce, regiony, subregiony atd.). Následující text představuje výzkumy věnující se tématice kvality podnikatelského prostředí a faktorovým analýzám. Výstupy těchto výzkumů představují základnu pro metodický postup diplomové práce.

2.1 Faktory ovlivňující kvalitu podnikatelského prostředí

Faktory, mající vliv na kvalitu a rozvoj podnikatelského prostředí či rozvoj regionu, lze rozdělit na faktory měkké a faktory tvrdé. Podrobně se vlivem měkkých faktorů zabývají Rumpel, Slach, Koutský (2008), kteří upozorňují na změnu významnosti faktorů pro rozvoj regionu a kvality podnikatelského prostředí. Změny jsou spojeny s přechodem ekonomik z tradičně průmyslových na ekonomiku znalostní, dochází k deindustrializaci a ke změnám odvětvové struktury. Tvrdé faktory se postupně stávají obecně disponibilními, dostupnými i v rozdílně rozvinutých regionech, oproti tomu měkké faktory hrají zásadní roli pro přilákání vysoce vzdělaných a kreativních lidí, kteří jsou schopni posílit region pomocí inovací. Právě měkké faktory velkým dílem ovlivňují konkurenceschopnost a jsou hlavním tvůrcem regionálních disparit. Tyto faktory (ukazatele pro jejich vymezení) nejsou dostupné na národní úrovni, ale jen na lokální úrovni, kde je možné lokální šetření.

Mezi **tvrdé faktory** jsou v odborné literatuře zahrnovány např. dostupnost a cena ploch – pozemků a budov pro podnikání, dostupnost kapitálu, dostatek kvalifikovaných a vzdělaných pracovních sil, úroveň platů a mezd, možnost dalšího vzdělávání, specializace trhu práce, infrastruktura a dopravní dostupnost, komunální poplatky a daně, regionální podpora – granty, dodavatelsko – odběratelské sítě, dostupnost trhů, ekologická a geologická stabilita ale také kvantita patentů, počty publikací výzkumných pracovníků v regionech. Tyto faktory jsou ekonomicky důležité, pro podnik jsou zásadní především pro určování transakčních nákladů a jejich optimalizaci, od nichž se odvíjí lokalizační strategie podniku (pro sektory průmyslu, těžby a zemědělství). Tvrdé faktory jsou statisticky sledované, dostupnost není obtížná – přístupné na národní úrovni v databázích Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva pro místní rozvoj atd. (Rydvalová, Žižka, Hrušová, 2010).

Měkké faktory definují atraktivitu místa, která je rozhodující pro investory a následně pro konkurenceschopnost regionu nebo podniků. Mezi **měkké faktory** lze zmínit image regionu, kvalita vzdělávací a volnočasové infrastruktury, kvalita bydlení, kvalita životního prostředí, kvalita a dostupnost veřejné zeleně, ale také měkké faktory determinující a stimulující inovace a kreativitu. Mezi měkké faktory patří také data o veřejné dopravě, díky kterým je možné posuzovat významnost regionu či obce.

Charakter měkkých faktorů je zcela odlišný, hlavním rozdílem je měřitelnost, na rozdíl od tvrdých faktorů, které jsou součástí ekonomických propočtů, kalkulací a rozpočtu, nejsou měkké faktory primárně měřitelné a mají individuální rozměr v závislosti na konkrétním regionu, obci či osobě (Jáčová, Ortová, Syrovátková, 2011, kap. 4, s. 49). Vypovídají o atraktivitě a kvalitě místa a určují dynamiku regionálního rozvoje, která je často spjata s historickým vývojem (Rydvalová, Žižka, Hrušová, 2010, s. 13). Důležitost měkkých faktorů se v současné době projevuje díky změnám ve významnosti jednotlivých sektorů. Jak zmiňují Rumpel, Slach, Koutský (2008), pro primární a sekundární sektory jsou důležité tvrdé faktory, ale v současnosti nabývají na významu terciální, kvartální (veřejná správa, policie, armáda, justice) a kvintární sektory (zdravotnictví a sociální služby, kultura, školství, věda a výzkum, distribuce informací), jejichž dynamika závisí na kreativě a vědomostech, tedy měkkých regionálních faktorech.

Měkké faktory jsou dále dělitelné na faktory individuální a podnikatelské (Rumpel, Slach, Koutský, 2008).

- **Podnikatelské měkké faktory** ovlivňují bezprostředně aktivity podniků a podnikatelů, nejsou měřitelné, jedná se o faktory subjektivní a jsou hodnoceny z pohledu podniků a podnikatelů. Tyto faktory lze shrnout jako vstřícnost veřejné správy, pozitivní image regionu a obce, ekonomické klima, možnosti vlastního rozvoje v regionu, existence a kvalita sociálního kapitálu (Jáčová, Ortová, Syrovátková, 2011, kap. 4, s. 49). Jak uvádí Rumpel et al. (2008), podle Weichharta jsou podnikatelské měkké faktory základními elementy sociálního a ekonomického prostředí regionu.
- **Individuální měkké faktory** nemají bezprostřední vliv na aktivity podniku, jsou vyjádřením osobních preferencí zaměstnanců a pracovníků managementu, mají rozhodující vliv na dostupnost kvalifikované pracovní síly v regionu (obci). Ovlivňují nejen pracovní motivaci a efektivitu práce, ale také celkové osídlení regionu a obnovu obyvatelstva, díky vlivu na výběr bydlení. Obecné shrnutí individuálních měkkých faktorů (Jáčová, Ortová, Syrovátková, 2011, kap. 4, s. 49): mobilita a spokojenost domácnosti, dostupnost a atraktivita bydlení, kvalita životního prostředí, esteticko-urbanistická kvalita regionu (obce), dostupnost volnočasových aktivit (sportovní a kulturní příležitosti), dostupnost občanské vybavenosti.

Přehled tvrdých a měkkých lokalizačních faktorů, dle Rumpela et al., je uveden v příloze C. Poskytuje široké spektrum ukazatelů jednotlivých tvrdých a měkkých faktorů, které jsou rozděleny dle předchozího dělení. Některé kategorie spadají výhradně do měkkých faktorů (např. ekonomické klima je klasifikován jako výhradně měkký podnikatelský lokalizační faktor), jiné mají své zastoupení pouze v individuálních složkách či v kategorii tvrdých faktorů.

Jáčová, Ortová, Syrovátková (2011, kap. 4, s. 49-50) doplňují skupinu měkkých faktorů o institucionální, které jsou speciální skupinou faktorů ovlivňujících prostředí z pohledu kreativity, inovací a partnerské kooperace, díky kterému vznikají vztahy (založené na důvěře) mezi aktéry v regionu.

V publikaci „Měkké faktory regionálního rozvoje“ (Rumpel, Slach, Koutský, 2008) autoři, v kapitole věnované typologii měkkých faktorů, zmiňují rozdělení měkkých faktorů dle Beckmena (2005). Ten měkké faktory rozděluje do pouhých čtyř skupin, které klasifikuje jako metafaktory měkkých lokalizačních faktorů, jsou jimi: investiční klima v regionu, kvalita života, image regionu, osobní preference cílových skupin regionu. Tento pohled poskytuje jiné logické rozdělení měkkých faktorů, které následně podrobněji analyzuje v závislosti na typu výzkumu.

Teorii měkkých faktorů rozvoje regionu je více, v poslední době je jim věnováno více prostoru. Autoři se shodují, že nemají pouze pozitivní vliv, ale mohou působit i negativně. Jejich vhodné zastoupení v regionu (nebo obci) vytváří prostor pro socioekonomický rozvoj a zvyšuje tak i konkurenceschopnost podnikatelského prostředí.

Na pokraji mezi měkkými a tvrdými faktory stojí faktory ekologické stability. Jak bylo uvedeno v kapitole 1.3.2, ekologické faktory mají své místo mezi socioekonomickými vlivy prostředí. Hodnocení ekologické stability je proto nutné začlenit mezi faktor, který také ovlivňuje kvalitu podnikatelského prostředí. Vychází to mimo jiné z předpokladu, že lokalizační faktory jsou ekologickými požadavky ovlivněny (Jirásková, 2013, s. 96). Z toho důvodu je pro hodnocení kvality podnikatelského prostředí důležitý indikátor hodnotící environmentální složku socioekonomických vlivů. Ukazatel, který představila Zbránková (kap. 7, 2013), se nazývá koeficient ekologické stability. Je sestaven dle ukazatelů ekologické stability ploch a vypovídá o stavu krajiny.

2.2 Multifaktorové hodnocení kvality podnikatelského prostředí

Vypracovaná metodika pro regionální hodnocení kvality podnikatelského prostředí, představená Viturkou et al. (2010, s. 18-22), je založena na podnikatelském přístupu a identifikaci rozvojových preferencí podnikatelských subjektů. Teoretické zázemí pro faktorovou analýzu tvoří moderní lokalizační teorie a analýzy, zohledňující poptávku podnikatelských subjektů a opírají se o investiční a rozvojové preference. Při Multifaktorové analýze jsou zkoumány objektivní faktory prostředí, které jsou modifikovány dle subjektivních požadavků a vlastností konkrétních firem.

Územní analýzy podnikatelského prostředí jsou s lokalizačními analýzami úzce propojené, jelikož firmy usilují o co nejoptimálnější využití alokovaných investic. Rozdíl mezi analýzami tvoří především cenové faktory. U těch se liší pohled na co nejrychlejší návratnost investic (spíše nižší úroveň) na straně jedné a dlouhodobá efektivnost investic a vyšší úroveň regionální poptávky (tedy spíše vyšší úroveň cenových faktorů) na straně druhé.

Viturka et al. (2010, s. 18) dále zmiňuje vliv individuality jednotlivých firem – primární rozdíl je ve váze jednotlivých faktorů. Sekundárně se objevují rozdíly v celkové struktuře faktorů, například díky odvětvovým specifikacím. Základní výrobní faktory mají stále stěžejní roli a zároveň se zvyšuje propojenost ekonomických aktivit, z toho důvodu má pro hodnocení kvality podnikatelského prostředí podstatný význam multifaktorová analýza. Multifaktorová analýza nabízí z regionálního pohledu nejen souhrn možných výhod a nevýhod pro rozvoj podnikatelských aktivit, ale také výběr nástrojů a opatření státní a územní správy.

Studium multifaktorové analýzy v podání Viturky et al. (2010) je zúženo na vybraná odvětví průmyslu a služeb tržního sektoru ekonomiky (v souladu s klasifikací ekonomických činností EU NACE). Vyjmuto bylo například zemědělství, lesnictví a těžby nerostných surovin, které jsou determinovány především přírodně podmíněnými faktory. Metoda, kterou výzkumný tým používá, respektuje globální charakter ekonomiky (tím zamezuje vlivu subjektivních názorů, které často vycházejí z průzkumu účastníků podnikatelského prostředí). Váhy faktorů byly vybrány z kvalifikovaných mezinárodních průzkumů, z analýzy zahraničních investorů (v otázkách podnikatelské atraktivity v České republice) a z výsledků vlastních průzkumů (analýzy názorů představitelů vybraných českých a moravských měst). Aplikace faktorové analýzy je cílena na identifikaci závislostí, které jsou rozhodující pro zahraniční investice. Nejen investice na „zelené louce“, ale také ostatní typy investic (akvizice, joint-ventures), které jsou závislé na ekonomické situaci a možném rozvoji českých a zahraničních firem. Regionální hodnocení kvality podnikatelského prostředí bylo realizováno na 205 správních obvodech obcí s rozšířenou působností (ORP) 3. stupně. Z regionalistického hlediska se jedná o mikroregionální úroveň hodnocení. Hlavní úroveň pro hodnocení kvality podnikatelského

prostředí jsou meziregionální úrovně, které jsou v České republice představovány 14 kraji (Viturka et al., 2010, s. 22).

V rámci metodiky byly identifikované hlavní faktory kvality podnikového prostředí a následně rozděleny do šesti skupin: obchodní, pracovní, infrastrukturní, lokální, cenové a environmentální. Další dělení je podle významové pozice na nejvíce významné faktory, středně významné a méně významné faktory.

Tabulka 1: Ukázka multifaktorové analýzy kvality podnikatelského prostředí: Faktory kvality podnikatelského prostředí a jejich významové váhy dle Viturky et al.

faktory	typologické skupiny	váhy A	váhy B
<i>nejvíce významné faktory:</i>		44	48
podnikatelská a znalostní báze	regionální a lokální faktory	9	11
dostupnost pracovních sil	pracovní faktory	10	10
blízkost trhů	obchodní faktory	9	9
blízkost hlavních zákazníků	obchodní faktory	9	9
kvalita pracovních sil	pracovní faktory	7	9
<i>středně významné faktory:</i>		37	35
cena nemovitostí	cenové faktory	7	7
kvalita silnic a železnic	infrastrukturní faktory	8	6
cena práce	cenové faktory	6	6
informační a komunikační technologie	infrastrukturní faktory	6	6
podpůrné služby	obchodní faktory	6	5
urbanistická a přírodní atraktivita území	environmentální faktory	4	5
<i>méně významné faktory:</i>		19	17
přítomnost zahraničních firem	obchodní faktory	5	4
environmentální kvalita území	environmentální faktory	3	4
asistence veřejné správy	regionální a lokální faktory	4	3
blízkost mezinárodních letišť	infrastrukturní faktory	4	3
flexibilita pracovních sil	pracovní faktory	3	3

Zdroj: Viturka et al., Kvalita podnikatelského prostředí, regionální konkurenceschopnost a strategie regionálního rozvoje České republiky, s. 20.

Váhy byly původně typu A reprezentující rozvoj tažený institucemi. V současné době, kdy dochází ke změně struktury rozvoje, došlo k adaptaci metodiky a váhy byly aktualizovány na váhy typu B. Ty představují rozvoj tažený inovacemi. Adaptace vah je založena na zvýraznění preferencí firem orientovaných na inovace v rámci jednotlivých faktorů kvality podnikatelského prostředí, prosazuje se tím přechod na znalostní ekonomiku a obsahuje strategický cíl rozvoje České republiky vedoucího k posílení konkurenceschopnosti. Vzhledem k strukturálním změnám ekonomiky se mění váhy jednotlivých skupin faktorů,

dochází např. k oslabení faktorů infrastrukturních, na druhou stranu faktory pracovní a environmentální posilují – tak, jak je znázorněno v tab. 2.

Vypovídací schopnost metodiky je postavena na výzkumné hypotéze, která zní: „*hodnoty kvality podnikatelského prostředí lze chápat jako agregátní výsledek působení zákonitostí vývojové diferenciacce společenských systémů a v souladu s tím vykazují silné vazby na úroveň HDP.*“ (Viturka et al., 2010, s. 20). Výzkum prokázal pravdivost této hypotézy. Výsledek závislosti HDP na kvalitě podnikatelského prostředí přesáhl hodnotu 0,95 korelačního koeficientu, čímž lze usuzovat silnou vztahovou závislost kvality podnikatelského prostředí a kvality firem. Druhá stanovená hypotéza očekávala, že hodnoty kvality podnikatelského prostředí musí být v souladu s řádem hierarchické odlišnosti společenských systémů, jakožto v hierarchickém postavení regionů. Hypotéza byla ve výzkumu regionálního hodnocení empiricky potvrzena, prokázalo se vytváření prostorových systémů pólů a os rozvoje (Viturka et al., 2010, s. 21).

Rozdíly ve významnosti jednotlivých faktorů byly uvažovány mezi zpracovatelským průmyslem a službami. Nejvýznamnější difference byla zaznamenána u faktoru blízkosti trhů (vyšší význam u zpracovatelského průmyslu), informačních a komunikačních technologií a podpůrných služeb (důležitější u služeb).

Byla zjištěna podmíněnost velikosti firem – malé a střední podnikání (dále jen MSP) zaznamenalo diferenciacce oproti velkým firmám. U cenových faktorů – faktor ceny práce a faktor ceny nemovitostí – jsou citlivější právě MSP. MSP jsou orientovány spíše na regionální (lokální) trhy, faktor blízkosti trhů je díky tomu méně významný. Výsledky vychází z „Inovační aktivity podniků 2004-2006“, kterou zpracovává ČSÚ každé dva roky. Nejnovější publikace vychází z let 2008-2010.³

Při faktorové analýze je nutné určit vyhodnocování jednotlivých faktorů dle klasifikačních skupin. Klasifikační schéma bylo vypracováno a ověřeno v dřívějších analýzách, přehled klasifikačních skupin je následující:

³V prvním čtvrtletí 2014 bude vydána publikace Inovační aktivity podniků 2010-2012.

1. Skupina: hodnoty silně nadprůměrné,
2. skupina: hodnoty mírně nadprůměrné,
3. skupina: hodnoty průměrné,
4. skupina: hodnoty mírně podprůměrné,
5. skupina: hodnoty silně podprůměrné (Viturka et al., 2010, s. 22)⁴.

2.3 Metodika TUL

Zatímco multifaktorová analýza KPP, vypracovaná Viturkou, se soustředí na ORP a kraje, faktorová analýza zpracovaná TUL se zaměřuje především na rozvoj obcí⁵ a dále byl projekt rozvíjen na obce v širších souvislostech subregionů.⁶ Autorka diplomové práce se aktivně zúčastnila na řešení projektů.

2.3.1 Metodika pro identifikaci hospodářského rozvoje na úrovni obcí

Podrobný popis metodiky obsahuje publikace „Metodika identifikace dynamiky hospodářského rozvoje obcí“ a certifikována byla v rámci projektu Inovační přístup k řešení disparit na úrovni regionů. Faktorová analýza byla dále rozvíjena a aplikována v dalších publikacích jako je Cesta rozvoje obce, Jedinečnost obce v regionu nebo v Atlasu ekonomických ukazatelů. Navázal na ni projekt „Vymezení subregionů pro rozlišení a řešení sociálních a ekonomických disparit“, který ji dále vyvinul a aktualizoval.

Významnost metodiky spočívá v možné identifikaci hlavních příčin slabého či silného hospodářského rozvoje obcí na celém území ČR a především v nalezení konkrétního faktoru, který je v obci slabý a který je třeba pro další rozvoj obce podpořit. Na základě dat

⁴ Hranice skupin byly určeny statistickými metodami a specifickými postupy, které zohledňovaly věcný charakter faktorů.

⁵ Projekt ekonomické fakulty TUL, poskytovatelem projektu je Ministerstvo pro místní rozvoj, s registračním číslem projektu WD-30-07-1, 2007-2011.

⁶ Projekt ekonomické fakulty TUL, poskytovatelem projektu je Technologická agentura České republiky (TAČR), s registračním číslem projektu TD010029, 2013-2013

dostupných z Českého statistického úřadu je možné hodnocení a analýza změn v rozvoje v čase.

Hlavní myšlenkou metodiky byla nejednotnost měření regionálních disparit v České republice a následně těžké vyhodnocování potenciálu konkrétních obcí. Z tohoto důvodu se faktorová analýza zabývá socioekonomickým stavem jednotlivých obcí. Data za obce byla zjišťována v pětiletém intervalu a stávají z 27 ukazatelů socioekonomického a demografického charakteru, základní požadavky na ukazatele jsou porovnatelnost a stabilita. Faktorů bylo v původní metodice osm (za rok 2006), ve druhé fázi šetření (za rok 2009) bylo sníženo na ukazatelů sedm. Změnami prošlo i pořadí důležitosti faktorů, a to ve vazbě na výsledky faktorové analýzy. Základní faktory a jejich pořadí je představeno v následující tabulce.

Tabulka 2: Pořadí důležitosti faktorů metodiky TUL v roce 2006 a 2009

Pořadí faktoru	Analýza za rok 2006	Analýza za rok 2009
1.	F1 Nezaměstnanost	F5 Občanská vybavenost
2.	F2 Atraktivita místa bydlení	F1 Nezaměstnanost
3.	F3 Osídlení	F7 Ekonomická aktivita
4.	F4 Potenciál věkové struktury	F2 Atraktivita místa bydlení
5.	F5 Občanská vybavenost	F4 Potenciál věkové struktury
6.	F6 Struktura ekonomiky	F6 Struktura ekonomiky
7.	Udržitelný rozvoj prostředí	F3 Osídlení
8.	F7 Ekonomická aktivita	

Zdroj: Žižka, M., Rydvalová, P., Šmida, J., Popková, K., Atlas ekonomických ukazatelů, s. 17.

Analýza je založena na uvedeném předpokladu, že žádná obec není zcela slabá. Dle hodnot jsou obce celé České republiky seřazeny od nejslabší po nejsilnější, pořadí obce slouží k charakteristice jejích slabých a silných stránek faktoru vzhledem ke stanovené hranici rozvoje. Hranice rozvoje představuje obec s nulovou hladinou faktorového skóre v rámci daného faktoru⁷, (Žižka et al., 2011, s. 17).

Rozvoj obce (či následně regionu) lze díky faktorové analýze posuzovat na základě vzájemně působících socioekonomických jevů, které jsou podmíněny strukturou

⁷ Hranice dynamiky rozvoje – srovnání pořadí konkrétní obce a pořadí poslední obce, která v daném faktoru nemá problémy.

osídlení, hospodářským odvětvím, historických vývojem atd. Pro hodnocení potenciálu obce (regionu) je díky širokému zastoupení ukazatelů ve faktoru možné nejen posuzovat územní jednotku na základně statických, tvrdých dat, ale také na základně obtížněji sledovatelných měkkých dat, která je možné lokálně došetřit. Žižka et al. (2011, s. 67) nastiňují také dynamičnost hodnocení potenciálu rozvoje – zatímco historický a územní rozměr jsou ukazateli dynamickými, statisticko-správní ukazatelé jsou charakteru statického.

Faktory jsou složeny z ukazatelů, které jsou snadno dostupné ve veřejných databázích Českého statistického úřadu a jsou sledovatelné v čase, z těchto dat vychází základní hodnocení obce. Lokální došetření se provádí za účelem získat měkká data, která nejsou všeobecně dostupná – například technická vybavenost obcí, přítomnost ekonomických subjektů (sídlo firmy a místo podnikání nemusí být shodné), spádovost obyvatel, dojížděka za zařízením občanské vybavenosti. Lokální došetření bylo provázeno terénním šetřením, zvolena byla forma dotazníků (dotazníkovému šetření je vyhrazena další část diplomové práce, uveden je v příloze D).

Faktory jsou dvojího typu – maximalizačního a minimalizačního. U maximalizačního typu platí, že záporná hodnota faktorového skóre označuje slabost obce ve faktoru, naopak kladná hodnota znamená pozitivní hodnocení. Minimalizační typ naopak hodnotí zápornou hodnotu pozitivně a kladná hodnota znamená negativní hodnocení. Určující pro obec je poté hranice dynamiky, jak bylo zmíněno v předchozím odstavci.

Faktory jsou složeny z ukazatelů socioekonomického charakteru, využívají demografické charakteristiky a vycházejí z dostupných databází, které jsou představeny v následujících částech diplomové práce. Obsahem faktorové analýzy je také detailní popis vybraného území, jeho poloha, přítomnost institucí, předpoklady vycházející s rozvojových programů atd. Komplexní pohled na problematiku socioekonomických faktorů, kromě vymezení slabých a silných faktorů, zjednodušuje proces přípravy strategií rozvoje území a především podává celkovou informaci o investičních a inovačních možnostech území, čímž usnadňuje rozvoj podnikatelského prostředí.

Faktorová analýza neslouží jen k souhrnnému hodnocení ekonomického potenciálu obce, ale především k porovnání obcí v rámci celé České republiky či menších územních celků, jako jsou kraje, okresy, ORP, atd. Na základě tohoto hodnocení je možné dále sledovat podobné mikroregiony, které vznikají přirozeně a ne na základě administrativního vymezení.

Přehled ukazatelů, které významně sytí faktory interpretující výsledky faktorové analýzy na úrovni obcí, a to v letech 2006 a 2009, je následující:

- **Faktor nezaměstnanosti:** Míra dlouhodobé nezaměstnanosti, míra tlaku na pracovní místa, míra registrované nezaměstnanosti, účast voličů ve volbách do Poslanecké sněmovny.
- **Faktor atraktivity místa bydlení:** Počet dokončených bytů v rodinných a bytových domech, intenzita přirozeného migračního přírůstku, průměrný věk žijících obyvatel, průměrná obytná plocha jednoho bytu.
- **Faktor osídlení:** Obecná hustota zalidnění, specifická hustota zalidnění.
- **Faktor potenciálu věkové struktury:** Počet obyvatel ve věku 3 až 5 let připadající na jednu mateřskou školu, průměrný věk žijících obyvatel celkem, index ekonomického zatížení obyvatelstva, průměrná obytná plocha jednoho bytu, index stáří.
- **Faktor občanské vybavenosti:** Podíl lůžek v hotelech a penzionech, počet obyvatel na ordinaci, počet obyvatel na jedno ambulantní zařízení, počet lékáren na 1000 obyvatel středního stavu, počet obyvatel ve věku 3 až 5 let připadající na jednu mateřskou školu, počet obyvatel ve věku 6 až 14 let připadající na jednu základní školu, počet obyvatel ve věku 15 až 19 let připadající na jednu střední školu, specifická hustota zalidnění.
- **Faktor struktury ekonomiky:** Podíl aktivních subjektů v zemědělství a lesnictví, podíl aktivních subjektů ve službách (na celkovém počtu aktivních ekonomických subjektů).
- **Faktor ekonomické aktivity:** Podíl soukromých podnikatelů na ekonomicky aktivní populaci ve věku 15 až 64 let, kapacita hromadných ubytovacích zařízení, podíl aktivních ekonomických subjektů na ekonomicky aktivní populaci ve věku 15 až 64 let (Žižka et al., 2011).

Faktorová analýza byla následně názorně zpracována do map, kde je výsledné skóre obcí rozlišeno pomocí barev (rozdělení obcí do čtyř skupin dle hodnoty faktorového skóre). Kartogramy usnadňují identifikaci slabých obcí v daném faktoru, ulehčuje identifikaci obcí s rozdílnou dynamikou rozvoje v rámci ORP a tím usnadňuje například zpracování územně-analytických podkladů.

Druhé názorné zpracování využívá paprskových grafů, které zobrazuje pořadí obce v daném faktoru. Toto znázornění je možné na základě stanovené hranice nízkého dynamického rozvoje (minimalizační typ faktorů – poslední kladná hodnota sestupně seřazených obcí a maximalizační typ faktorů poslední záporná hodnota vzestupně seřazených obcí). Paprskový graf tak vypovídá jak o stavu, tak při časovém srovnání o dynamice rozvoji obce z pohledu faktorů. Opět identifikace slabé dynamiky rozvoje faktoru umožňuje obci zaměřit se na daný problém v programu rozvoje obce. (Rydvalová, Žižka, 2011, kap. 3, s. 45-46).

Metodika byla zpracována do podoby webové aplikace na oficiálních stránkách projektu a poskytuje online databázi socioekonomických faktorů měst České republiky⁸.

2.3.2 Metodika pro identifikaci hospodářského rozvoje subregionů

Řešení problematiky vymezení subregionů je tématem navazujícího projektu na hodnocení dynamiky obcí, rozvíjí analýzu dynamiky rozvoje obce na rozvoj v kontextu tzv. širšího území. Vymezení tohoto širšího území je nastíněno v kapitole specifikace regionů a jeho funkčního vymezení (kapitola 1.2.5). Cílem projektu bylo nabídnout subregionální strukturu České republiky tak, aby bylo možné účinně identifikovat regionální disparity. Proto je jedním z výsledků projektu typologie obcí a vymezení funkčních subregionů. Testování metodického postupu vymezení subregionu proběhlo na vybraném regionu – Libereckém kraji. Důvodem je potřeba znalosti lokálního prostředí.

⁸ Socioekonomická databáze v záložce výzkumu EF TUL na adrese:

<http://vyzkum.hf.tul.cz/wd/index.php?content=mestaobce>.

Typologie center subregionů vychází ze zkoumání vyjížděky/dojížděky, jakožto dopravních vazeb, ze kterých vyplývá spádovost obcí za občanskou vybaveností, vyšším vzděláním a zaměstnáním. Problematiku vyjížděky/dojížděky řeší SLDB, čili aktualizace dat vyjížděky/dojížděky je jen jednou za 10 let (zpřístupnění dat SLDB 2011 vyjížděky/dojížděky bylo až v červenci 2013, což bylo pro výstupy projektu příliš pozdě), což je nedostatečné. Z toho důvodu bylo nutné lokální došetření dat.

Došetření dat probíhalo ve dvou fázích – jednak byla zajištěna data počtu cestujících osob mezi obcemi Libereckého kraje⁹, a dále bylo zajištěno šetření terénní, které bylo zaměřeno na měkké faktory vyjížděky/dojížděky, ve formě dotazníkového šetření v rámci všech obcí Libereckého kraje.

Významnost center subregionů byla klasifikována do pěti úrovní dle funkce obce, její spádovosti, její velikosti (1000 obyvatel a základních služeb občanské vybavenosti dle Programu rozvoje venkova ČR), existence významného zaměstnavatele, existence střední školy a existence vysoké školy s podmínkou počtu obyvatel nad 90 000. Typologie obcí tak rozdělila centra na centrum lokálního, subregionálního, mikroregionálního, regionálního významu a velmi významného regionálního centra.¹⁰

Výstupem metodiky projektu TA ČR (certifikované v roce 2013 na MMR) je postup pro vymezení nejprve nodálního centra z dat pro vyjížděku/dojížděku, následně vymezení center subregionů pomocí specifikace základních služeb, počtu obyvatel, významného zaměstnavatele a přístupu ke vzdělání. Dále se projekt zabývá disparitami ve vymezených subregionech. Zde došlo k vyřazení některých faktorů oproti metodice identifikace rozvoje obcí. Statistickými metodami řešitelé projektu dospěli k závěru, že na úrovni subregionů na příkladu Libereckého kraje jsou významné čtyři faktory s rozdílným obsahem ukazatelů. Tento závěr je vysvětlitelný především na základě vymezení širšího území – subregion

⁹ Na základě spolupráce s krajským úřadem Libereckého kraje byla zajištěna data od společnosti KORID LK, s.r.o., která provozuje IDS IDOL – integrovaný dopravní systém Libereckého kraje.

¹⁰ Další úrovní je Centrum metropolitního významu, které splňuje podmínku počtu obyvatel – metropolitní region musí mít více jak 1 mil obyvatel.

působí jako celek, významnost některých faktorů je potlačena samotnou existencí funkčního subregionu.

Výsledné faktory v pilotním projektu Libereckého kraje při vymezení subregionů na základě veřejné dopravy (za vybrané období v roce 2011) a ukazatelé, které je naplňují, jsou následující:

1. **Produktivní věk** (ekonomická aktivita, ekonomické zatížení, index stáří, průměrný věk, podíl soukromých podnikatelů, osoby pracující na vlastní účet).
2. **Zaměstnanost** (nezaměstnanost, bytová výstavba, podíl zaměstnanců).
3. **Obyvatelstvo** (míra rozvodovosti, přírůstek obyvatelstva, hustota zalidnění, počet obyvatel na základní školu).
4. **Osídlení** (hustota osídlení, podíl subjektů v zemědělství).

Analýza byla pilotně řešena pouze v rozsahu LBK a byla realizována v rámci testování metodiky při nedostupnosti dat ze SLDB 2011, jak již bylo zmíněno výše. Důsledkem testování metody na menším vzorku dat, byly zaznamenány rozdílné výsledky (pouze 4 faktory vyšly jako významné pro hodnocení Libereckého kraje) oproti zpracování dojížděky ze SLBD 2011 a přepočítání faktorové analýzy za subregiony celé ČR. Celkové šetření dospělo k zajištění 5 významných faktorů specifikujících socioekonomický rozvoj subregionů na úrovni celé ČR.

Praktické využití metodiky využívá map, jako praktického nástroje zobrazení subregionů, spádovosti obcí do center a dojížděky do center. Metodický postup celého projektu je možné vyjádřit např. pomocí vývojového diagramu, dále map, ve kterých lze zobrazit jak přítomnost základních služeb, splnění podmínek subregionu, či závěrečné rozdělení území na jednotlivé subregiony.

Faktorová analýza byla rovněž zpracována do webové aplikace v podobě databáze „*obce v kontextu subregionů*“ (Socioekonomické faktory subregionu, 2013) vycházející z hodnot faktorů popsaných výše a zobrazující pozitivní či negativní stav faktoru příslušného subregionu. Tato online databáze zobrazuje 5 faktorů za subregiony celé ČR dle dat ze SLBD 2011, které jsou syceny různými ukazateli, ty jsou popsány v sedmé kapitole publikace „*Hospodářského rozvoje regionů*“ (Žižka et al., 2013):

- Faktor 1 **Zaměstnanost**: Faktor je syčen ukazateli souvisejícími s mírou nezaměstnanosti, volnými pracovními místy a zaměstnaností, bytovou výstavbou a svou váhu má i podíl ekonomických subjektů na obyvatelstvo v produktivním věku.
- Faktor 2 **Věková struktura**: Tento faktor se odvíjí od průměrného věku obyvatelstva v subregionu, svou váhu má také obyvatelstvo v produktivním věku.
- Faktor 3 **Aktivity nevýrobní povahy**: Faktor souvisí s hustotou osídlení a občanskou vybaveností (přítomnost vzdělávacích institucí), svou váhu má také podíl ekonomických subjektů ve službách (přímou úměrou) a v zemědělství (nepřímou úměrou).
- Faktor 4 **Obyvatelstvo**: Faktor se skládá z míry rozvodovosti a z ukazatele přírůstku a úbytku obyvatelstva.
- Faktor 5 **Ekonomická atraktivita subregionu**: Faktor je syčen ekonomickou zátěží obyvatelstva, zastoupením osob pracujících na vlastní účet a volební účastí.

Faktory mají stejné vlastnosti jako ve faktorové analýze za obce, jsou minimalizačních a maximalizačních typů. Jak již bylo uvedeno, jsou dostupné online na webových stránkách projektu a pro ilustraci je možné jejich znázornění pomocí paprskových grafů¹¹. Data v databázi vycházejí z dat SLDB 2011.

2.3.3 Shrnutí metodiky výzkumných projektů TUL

Výzkumné projekty zaměřené na hodnocení regionálních disparit potvrdily nutnost vyhodnocovat podmínky dostupnosti – občanské vybavenosti, tedy přítomnosti základních služeb a dostupnosti ekonomických aktivit a vzdělání. Právě tyto „podmínky dostupnosti“ jsou specifikované socioekonomickými ukazateli prostředí, které lze považovat za hlavní faktory rozvoje podnikatelského prostředí a jeho kvality. Metodický postup hodnocení vlivu socioekonomických jevů prostředí na rozvoj podnikání proto vychází z účasti autorky diplomové práce na zpracování zmíněných projektů ekonomické fakulty TUL.

¹¹ Paprskový graf lze sestavit za průměr ČR a porovnávat se zvoleným subregionem pro každý faktor zvlášť.

3. Metodický postup hodnocení socioekonomických vlivů regionu

Na základě teorií a realizovaných výzkumů byl připraven metodický postup pro hodnocení sociálně ekonomických jevů v regionu ovlivňujících rozvoj podnikání, respektive pro vyhodnocení stavu prostředí vybraného regionu, které ovlivňuje rozvoj podniků.

Z analýz a hodnocení socioekonomických jevů prostředí vystupuje důležitý indikátor, a tím je schopnost lidí dojíždět za službami, zaměstnáním apod. Tento ukazatel je podstatný jak pro stanovení funkčního subregionu, tak pro pochopení vazeb subregionu s okolím a jeho možnosti rozvoje, jakožto i rozvoje podnikatelského prostředí.

V této fázi je již nutné zaměření na určitou oblast, která bude v praktické části ještě podrobněji specifikována. Vybranou oblastí je Liberecký kraj, pro který jsou dostupná data řešiteli diplomové práce na základě aktivní účasti na projektech TUL. V další části je zkoumán vybraný subregion v Libereckém kraji.

Metodický postup začíná právě u analýzy dat vyjížděky/dojížděky občanů, kterou je možné realizovat z následujících zdrojů: SLDB, jiné databáze zabývající se dopravou mezi obcemi a lokálním šetřením. Následuje specifikace subregionu z hlediska geografické polohy a funkčních vztahů s okolím, která využívá prvotní analýzu dat z vyjížděky/dojížděky.

Další analyzovaná data jsou socioekonomického charakteru, za pomoci faktorové analýzy jednak na úrovni území obce, jednak subregionu. Data jsou čerpána z dostupných databází představených v příloze F. Ta obsahuje kompletní analýzu problematiky dostupných databází, jako zdroje dat socioekonomického charakteru a jejich využití.

Z těchto socioekonomických ukazatelů se odvíjí hodnocení kvality daného podnikatelského prostředí, analýza vazeb na dominantní odvětví v kraji a celkové možnosti oblasti podnikatelského rozvoje ve vazbě na vlivy socioekonomických jevů prostředí. Na takové hodnocení může dále navázat analýza konkurence a pracovního potenciálu.

3.1 Hodnocení měkkých faktorů vyjížděky/dojížděky lokálním došetřením (Liberecký kraj)

Z teoretického hlediska byly měkké faktory podrobně rozebrány v kapitole 2.1, která rozebírá faktory ovlivňující kvalitu podnikatelského prostředí. Indikátor vyjížděky/dojížděky, patří do kategorie měkkých faktorů, získání těchto dat je možné několika způsoby. V této části je charakterizován postup, který využívá lokální došetření v rámci analýzy vyjížděky/dojížděky, jako sběru primárních dat na příkladu Libereckého kraje.¹²

Jedná se o data nikoli kvantitativní, ale kvalitativní. Jejich rozbor a analýza není jednoduchá, protože není možná přímá neměřitelnost faktoru. Další překážkou jednoznačného hodnocení je subjektivní charakter měkkých faktorů. Walker (2010, s. 49) uvádí, že kvantitativní výzkum je spíše subjektivního charakteru, který místo testování hypotéz rozvíjí teorie a snaží se otevřít nový pohled na daný problém. Tato formulace vystihuje podstatu měkkých faktorů prostředí a také přístup k došetření vyjížděky/dojížděky dotazníkovou formou.

V textu již byly uvedeny možné zdroje vyjížděky/dojížděky a jejich problematika. Pro postup sběru dat jsou charakteristiky těchto zdrojů a možnosti jejich využití podstatné. Data je pro výstupy nutné zpracovat, příklad zpracování sekundárních dat nabízí databáze Integrované veřejné dopravy Libereckého kraje IDOL. Zpracování dat z databáze IDOL bylo navrženo řešitelským týmem projektu TD010029, jeho výsledky byly klíčové k určení nodálních center a regionů. Následně bylo realizováno dotazníkové šetření, které bylo porovnáváno s daty získanými z databáze IDOL. Tento postup poskytl možnost vyhodnocení efektivnosti dotazníkového šetření na příkladu došetření vyjížděky/dojížděky a spádovosti obcí Libereckého kraje.

¹² Autorce dp, jako spoluřešiteli projektů TUL, byla poskytnuta možnost využít dat a zkušeností z účasti na řešení projektu s registračním číslem WD-30-07-1 a TD010029.

Zdrojové možnosti dat pro hodnocení vyjížďky/dojížďky a jejich stručný metodický popis jsou následující:

1. **SLDB:** periodičita sběru dat jedenkrát za deset let je pro analýzu vyjížďky/dojížďky nedostatečná, data nejsou častěji aktualizovaná, uvolnění dat ze SLDB roku 2011 proběhlo až v červenci roku 2013. Tento zdroj slouží pouze pro orientační kontrolu dat.
2. Jiné dostupné databáze: databáze **IDOL**¹³. Tato databáze obsahuje data o vyjížďce/dojížďce obyvatelstva Libereckého kraje (dále jen LBK). Zaznamenává každou cestu mezi obcemi/zónami LBK, prostřednictvím počtu zakoupených jízdenek na kartu OpusCard nebo v hotovosti. Data byla zkoumána za vybraný měsíc říjen 2011, který je považován za typický měsíc bez sezónních vlivů. Následovalo vytvoření databáze, která vyhodnocovala počet přepravovaných mezi jednotlivými obcemi/zónami¹⁴ a tím bylo možné určit nodální centra Libereckého kraje¹⁵.
3. **Dotazníkové šetření:** bylo realizováno v rámci Libereckého kraje a zpracováno do databáze. Výstupem šetření je nejen určení směru vyjížďky/dojížďky a spádovosti obcí, ale také specifikace důvodů pohybu obyvatelstva. Dále byly výsledky šetření konfrontovány s výsledky z databáze IDOL¹⁶.

Dotazníkové šetření bylo zacíleno na obce Libereckého kraje, zkoumány byly měkké faktory vyjížďky/dojížďky a vnímání spádovosti obce, resp. jakou obec vnímají

¹³ Data z databáze IDOL byla dodána od KORID LK, spol. s r.o. pro zpracování vyjížďky/dojížďky v projektu TD010029 v roce 2012. Jedná se o náhradní data za data SLDB, která v té době nebyla přístupná.

¹⁴ Obecně lze zónu považovat za obec, ale existují výjimky, kdy je obec rozdělena do více zón, tam bylo nutné zóny sečíst. Rozdělení dat dle tarifů a platby bylo také nutné sečíst. Výsledkem je tedy celkový počet cestujících mezi jednotlivými zónami.

¹⁵ Přestože lze touto metodou získat poměrně přený obraz vyjížďky/dojížďky obyvatel mezi obcemi, je nutné zmínit problém individuální dopravy obyvatelstva, která není do výsledků zahrnuta (předpokladem je její větší podíl v periferních oblastech Libereckého kraje).

¹⁶ Podrobné výsledky dotazníků a porovnání s databází IDOL jsou v příloze E.

respondenti jako spádové centrum. Otázky byly specifikovány na základě důvodu pohybu obyvatelstva – za nákupem základních potravin, mateřskou školou, základní školou s rozdělením na první a druhý stupeň, za zaměstnáním, praktickým lékařem pro dospělé a děti, za specializovanými lékaři. Tyto otázky pokryly problematiku dojížděky za základním občanským vybavením, byly specifikovány jako nejčastější důvody pohybu obyvatelstva. Dále byly otázky rozděleny na převažující směr a další významný směr vyjížděky. Ukázka dotazníku se nachází v příloze D, dále je online přístupný na webových stránkách projektu v záložce popisu projektu TD010029¹⁷.

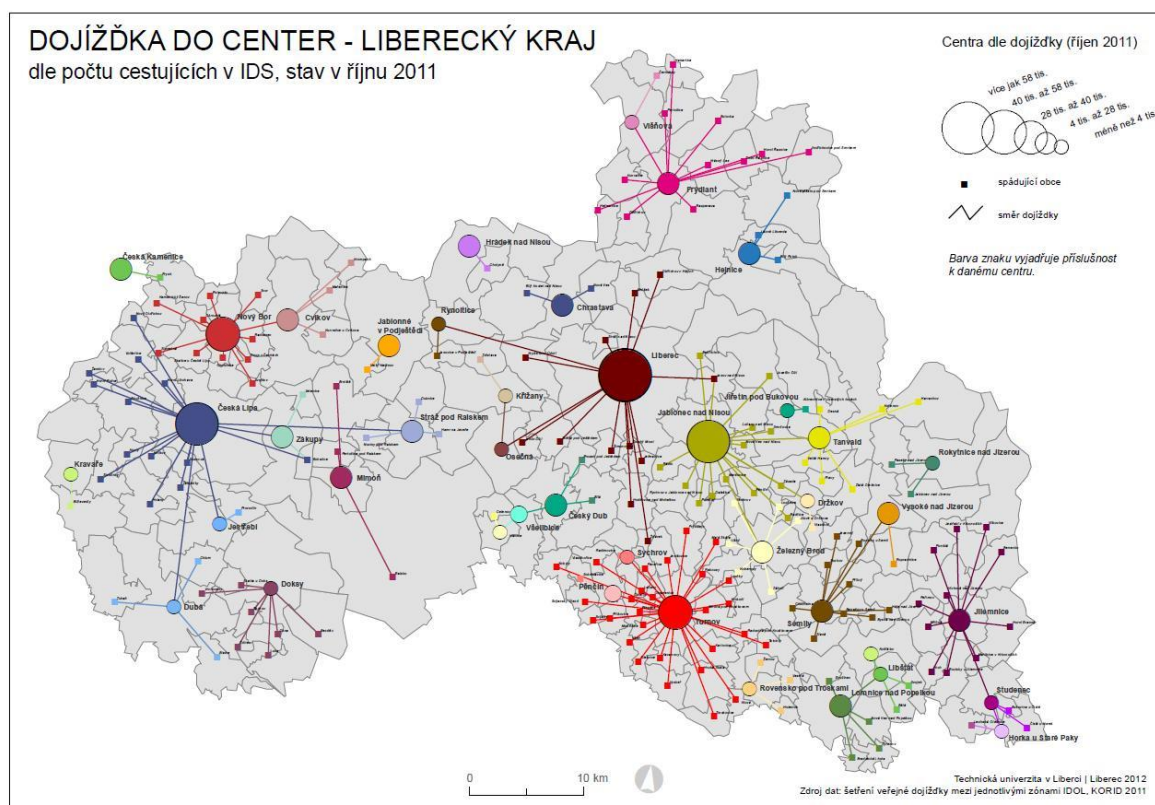
Sběr dat dotazníkového šetření byl proveden za pomoci dotazníku vyplňovaného online, emailem nebo zaslání vyplněného dotazníku poštou. Tento způsob sběru dat se nazývá tzv. self completed (Rydvalová, Hrušová, příloha B. 2, Hospodářský rozvoj regionů, 2013). Dotazníky byly vyplňovány na obecních úřadech jednotlivých obcí, návratnost činila cca 84 % dotazníků z celého Libereckého kraje. Výsledky byly převedeny do tabulek a následně zpracovávány s ohledem na výsledky analýzy dat vyjížděky/dojížděky veřejnou dopravou (IDOL). Výsledky a srovnání jednotlivých otázek je podrobně zpracováno v příloze E.

Z výsledků dotazníků byly specifikovány významná centra možných subregionů na základě subjektivního vnímání spádových center a center dojížděky jednotlivých obcí. Výsledky byly porovnávány s databází z dat vyjížděky/dojížděky veřejné dopravy, zde byla zaznamenána shoda necelých 72 %. Původcem ne příliš vysoké shody je subjektivní vnímání spádovosti a také problém výskytu dojížděky pouze do „přestupné stanice“ v rámci veřejné dopravy. Zdálo by se, že některé výsledky jsou nepřesné, ale v rámci výzkumu bylo doplněno kritérium, přibližující stav realitě a tím byly výsledky výzkumu očištěny o neodpovídající skutečnosti.

Výsledkům výzkumu je věnována již zmiňovaná publikace Hospodářský rozvoj subregionů (Žižka et al., 2013), kde jsou podrobně předvedeny výsledky analýz a zobrazeny subregiony odvozené z dat vyjížděky/dojížděky. Na obr. 1 jsou shrnuty výsledky

¹⁷ Dotazník je online dostupný z <http://vyzkum.ef.tul.cz/td/index.php?content=main>.

vymezení subregionů Libereckého kraje na základě dat z informačního systému veřejné dopravy LBK IDOL za rok 2011.

Obrázek 1: Dojíždka do center LBK dle informačního systému veřejné dopravy IDOL.

Zdroj: Interní zdroj projektu TD0100209, dle šetření IS IDOL 2011.

Konfrontace výsledků šetření potvrdily a analýzy sekundárních dat vyjíždky/dojíždky hromadnou dopravou, potvrdily cca 80 % shodu. Shrnutí výsledků, vycházející z Komentáře dotazníků v příloze E představuje následující tabulka.

Tabulka 3: Shrnutí výsledků dotazníkového šetření v konfrontaci s výsledky analýzy sekundárních dat z IDOL za Liberecký kraj.

Dotazovaná oblast ¹⁸		Převažující směr – shoda		Další významný směr – shoda		Celková shoda	
		četnost odpovědí	Shoda [%]	četnost odpovědí	Shoda [%]	četnost odpovědí	Shoda [%]
Spádové oblasti		180	71,10 %				
Za obchody (nákup ZP)		170	75,29	160	17,50	177	83,62
Školství	MŠ	78	52,56	78	44,87	104	73,08
	ZŠ – 1. stupeň	87	59,77	96	43,75	125	75,20
	ZŠ – 2. stupeň	142	76,06	89	25,84	155	83,23
Za zaměstnáním		160	59,38	142	16,90	161	73,29
Zdravotnictví	praktický lékař D	137	70,07	107	34,58	152	85,53
	praktický lékař DD	140	72,14	85	40,00	156	83,97
	specialisté	170	62,53	134	11,94	176	68,18

Zdroj: vlastní zpracování.

Při zkoumání výsledků dotazníkového šetření je patrné, že výsledky vychází ze subjektivního vnímání skutečností respondentem. Dalším problémem je návratnost dotazníků, která nebyla stoprocentní a zároveň ne vždy byly zodpovězeny všechny otázky (tím se snižoval počet četnosti odpovědí). Z těchto důvodů nelze výsledky dotazníkového šetření zobecňovat. Závěrem dotazníkového šetření je preference tvrdých dat z dostupných databází, například z databází integrovaných dopravních systémů. Vzhledem k finanční zátěži šetření, není doporučováno dotazníkové šetření za celou ČR (Rydvalová, Hrušová, příloha B. 2, 2013).

Přesto pro hodnocení socioekonomických vlivů prostředí pro vybraný subregion, jakožto menšího územního celku, je lokální šetření dat o vyjížděce/dojížděce účinným nástrojem zajištění dat specifických důvodů pohybů obyvatelstva. Lokální šetření lze uvažovat jako náhradní zdroj dat za neaktualizovaná data SLDB. Tato zjištění pomohou rovněž řešit i přiřazení tzv. enkláv a exkláv při tvorbě regionalizace, nebo při interpretaci výkyvů hodnocení rozvoje obce.

¹⁸ Vysvětlení zkratk v tabulce: ZP – základní potraviny, D – dospělí, DD – děti a dorost.

3.2 Metodický postup na základě dostupných databází

Ukazatele lze dle dostupných databází rozčlenit na data ekonomická, sociální a environmentální. Této charakteristice je možné přiřadit i jednotlivé databáze a tím získat metodický postup sběru sekundárních dat pro hodnocení socioekonomických jevů prostředí na rozvoj podnikání. Data za sociální a ekonomickou oblast je v některých případech těžké oddělit (již z důvodu komplexního vnímání jevů prostředí), proto jsou pro přehlednost databáze rozděleny jen na socioekonomické a environmentální¹⁹.

Podrobná analýza problematiky dostupných databází je obsažena v příloze F. Některé představené databáze se svým charakterem dublují a není ke všem volný přístup (například Albertina a Merit-CDF). Pro analýzu vybraného subregionu byly využity mimo jiné data přístupná autorce dle na základě spolupráce na projektech ekonomické fakulty (z těchto dvou zmíněných databází je to právě databáze Merit-CDF zakoupená pro projekt TD010029), která obsahuje data za rok 2011.

Data socioekonomická:

- IDOL a dotazníkové šetření vyjížděky/dojížděky: zařazení obce do subregionu.
- Databáze ČSÚ: Informace o obcích a občanské vybavenosti (MOS), zařazení obce do subregionu (SLDB), informace demografického charakteru obyvatelstva, charakter území.
- Databáze katastrálního úřadu, Územní plán obce, rozvojové plány obcí.
- Socioekonomická databáze EF TUL: vymezení hospodářského rozvoje z hlediska hodnocení socioekonomických ukazatelů obce ve vývoji let (2006, 2009, 2011), vymezení hospodářského rozvoje z hlediska hodnocení socioekonomických ukazatelů daného subregionu.
- ARES, Merit-CDF: ekonomické subjekty v obci, počet zaměstnanců, charakteristika významnosti odvětví (hlavní předmět podnikání), typické inovační aktivity firem dle

¹⁹ Dalo by se polemizovat i o tomto rozdělení, data environmentální svou podstatou také spadají mezi socioekonomické jevy prostředí, ovlivňují nejen kvalitu podnikatelského prostředí, ale také image celkového regionu a atraktivitu oblasti k bydlení.

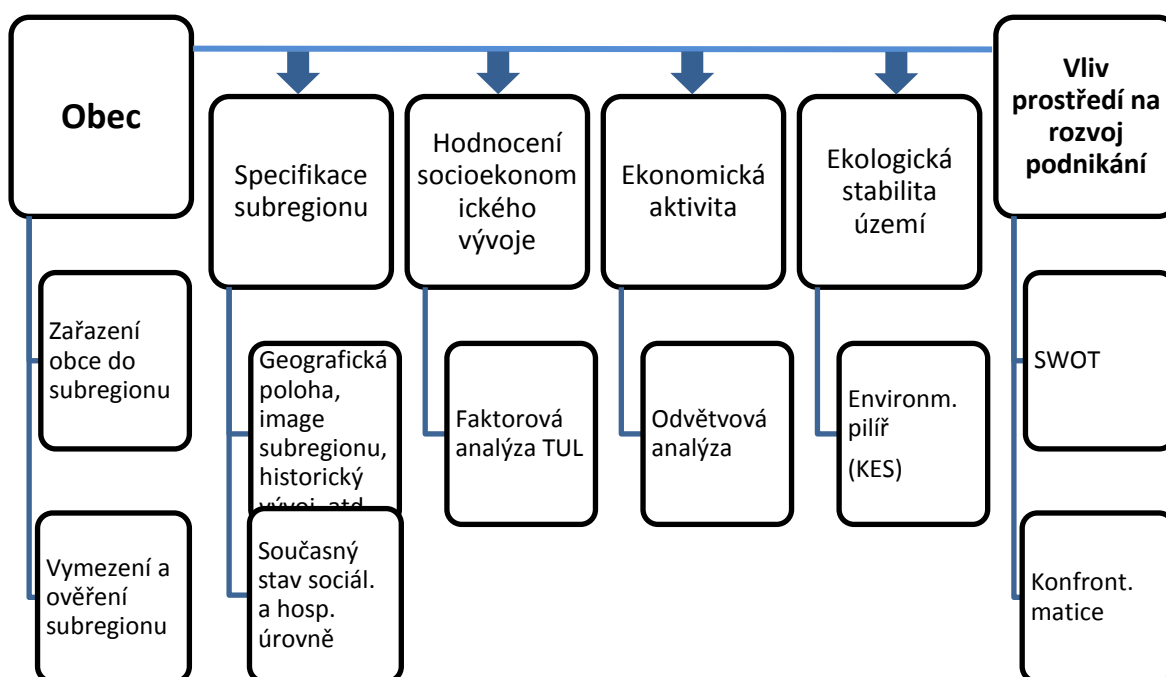
předmětu podnikání. Na základě toho lze např. vymezit typické inovační aktivity firem dle předmětu podnikání, a to pomocí celorepublikového šetření ČSÚ zaměřeného na inovace pod označením TI.

- Živé obce (www.ziveobce.cz): seznam činností a firem.

Data environmentální

- Databáze ČSÚ: Koeficient ekologické stability za obce, KES agregovaný za subregion²⁰.
- Agentura ochrany přírody a krajiny (ÚSOP): zvláště chráněná území v oblasti.

Následující schéma (obr. 2) zobrazuje, v návaznosti na představené databáze v příloze F, metodický postup hodnocení stavu prostředí regionu, které ovlivňuje rozvoj podnikání.

Obrázek 2: Metodický postup hodnocení vlivu socioekonomických jevů prostředí.
Zdroj: vlastní zpracování.

²⁰ Výpočet dle přílohy G.

4. Hodnocení socioekonomického rozvoje na úrovni subregionu

Pro ověření metodologického postupu hodnocení socioekonomického rozvoje byl zvolen subregion v Libereckém kraji, který svou velikostí odpovídá možnostem samostatné analýzy vlivu socioekonomických ukazatelů. Je jím subregion Jablonné v Podještědí, který se skládá ze dvou obcí, a to Jablonné v Podještědí a Velký Valtinov. Centrem subregionu je Jablonné v Podještědí, které splňuje podmínky subregionálního centra²¹ (podrobně v podkapitole 4.1).

Subregion Jablonné v Podještědí se nachází v Libereckém kraji a potvrzuje předpoklad možné rozdílné hranice funkčního subregionu a regionu administrativně vymezeného. Obec Velký Valtinov patří do okresu Česká Lípa (ORP ČL), kdežto obec Jablonné v Podještědí je součástí Libereckého okresu (ORP LBC). Přesto analýza spádovosti dle veřejné dopravy LBK potvrdila existenci funkčního subregionu skládajícího se z těchto dvou obcí (podkapitola 4.1).

Hodnocení sleduje metodický postup (znázorněn na obr. 2). Stručnému seznámení s charakterem území subregionu a s jeho současným stavem sociální a hospodářské úrovně, předchází jeho vymezení (IDOL, dotazníky). Poté jsou vyhodnoceny socioekonomické faktory faktorovou analýzou za jednotlivé obce (v časovém srovnání – 2006, 2009, 2011) a nakonec i za subregion (rok 2011). Propojení subregionu s okolním prostředím probíhá pomocí odvětvové analýzy s komentářem ve vazbě na LBK. Poslední část se zabývá environmentálním pilířem ekonomického rozvoje, který určuje ekologickou stabilitu podle koeficientu KES.

Závěrečné shrnutí předkládá SWOT analýzu zpracovanou do konfrontační matice, která srozumitelně vyobrazuje vliv socioekonomických jevů prostředí na rozvoj podnikání v regionu. Z té vycházejí návrhy a možnosti dalšího rozvoje.

²¹ Disponuje základním vybavením (pošta, základní škola, lékař), splňuje podmínku více jak 1000 obyvatel (3766 obyv.), má významného zaměstnavatele (s počtem zaměstnanců 150), z toho důvodu patří do kategorie centrum mikroregionálního významu (splňuje podmínky jednak spádového centra, jednak centra subregionálního významu).

4.1 Vymezení subregionu

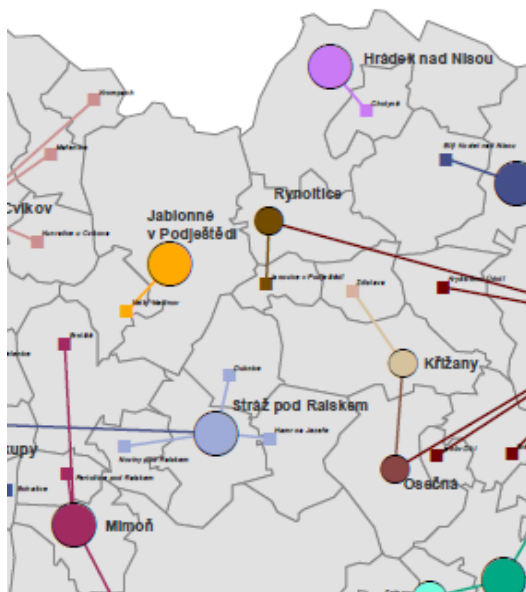
Vymezení subregionu z pohledu spádových oblastí bylo provedeno na základě dotazníkového šetření, databáze IDOL a dat ze SLDB 2011.

Z výsledků dotazníkového šetření byly vybrány obce, které potvrdily dojížděku do Jablonného v Podještědí. Jsou jimi obce Velký Valtinov, Dubnice, Janovice v Podještědí, Kunratice u Cvikova a Rynoltice. Tyto obce dojíždějí do Jablonného v Podještědí za vybavením občanské vybavenosti, kterou obec disponuje. Specifikace důvodu dojížděky do Jablonného v Podještědí je znázorněna v tab. 4, ze které je také patrné srovnání výsledků dotazníkového šetření a dat z databáze veřejné dopravy IDOL. Pouze pro obec Velký Valtinov je hlavní centrum dojížděky obec Jablonné v Podještědí, dojížděku za rok 2011 ilustruje obr. 3.

Tabulka 4: Výsledky dotazníkového šetření – dojížděka Jablonné v Podještědí.

SPECIFIKACE DOJÍŽDKY	Počet obcí	Dojížděka z obcí
Za obchody (nákup základních potravin): převažující směr	1	Velký Valtinov
Za obchody (nákup základních potravin): další významný směr	2	Rynoltice
Školství – MŠ: převažující směr	1	Velký Valtinov
Školství – MŠ: další významný směr	1	Janovice v Podještědí
Školství – ZŠ 1. stupeň: převažující směr	1	Velký Valtinov
Školství – ZŠ 1. stupeň: další významný směr	2	Rynoltice, Janovice v Podještědí
Školství – ZŠ 2. stupeň: převažující směr	2	Velký Valtinov, Rynoltice
Školství – ZŠ 2. stupeň: další významný směr	1	Janovice v Podještědí
Za zaměstnáním: převažující směr	2	Velký Valtinov, Kunratice u Cvikova
Za zaměstnáním: další významný směr	1	Janovice v Podještědí
Zdravotnictví – praktický lékař pro dospělé: převažující směr	1	Velký Valtinov
Zdravotnictví – praktický lékař pro dospělé: další významný směr	1	Dubnice
Zdravotnictví – praktický lékař pro děti a dorost: převažující směr	1	Velký Valtinov
Zdravotnictví – praktický lékař pro děti a dorost: další významný směr	1	Dubnice
Zdravotnictví – specialisté: převažující směr	0	–
Zdravotnictví – specialisté: další významný směr	0	–
Vnímání pádového centra	2	Velký Valtinov, Janovice v Podještědí
IDOL	1	Velký Valtinov

Zdroj: vlastní zpracování, data z dotazníkového šetření.

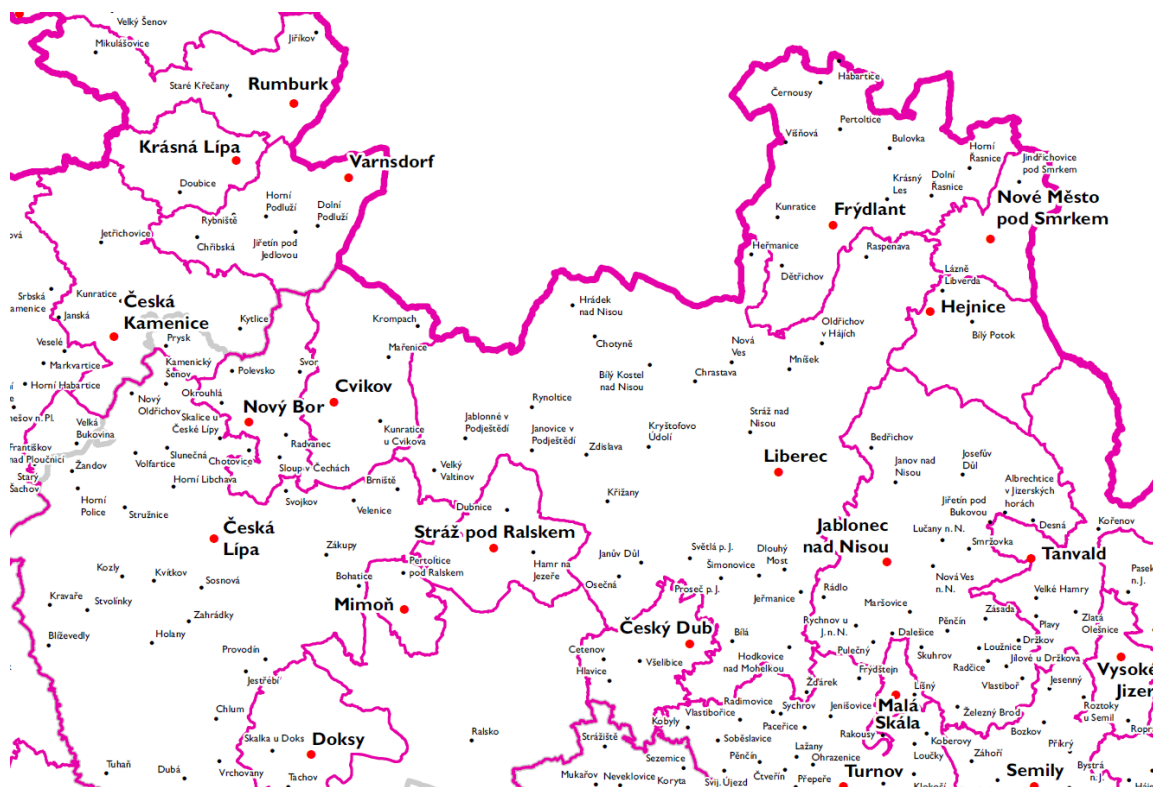

Obrázek 3: Poloha subregionu Jablonné v Podještědí na základě dojížděky.

Zdroj: Interní zdroje projektu TD010029, dle šetření IS IDOL.

Obec Jablonné v Podještědí dle dotazníku spáduje jak k obci Česká Lípa, tak k obci Liberec. Z výsledků je patrná poloha města na hranici administrativních regionů. Obec potvrdila dojížděku za nákupem základních potravin, mateřskou školou, zaměstnáním a lékaři specialisty. Za spádovou oblast byl považován Liberec, tato informace byla potvrzena také databází IDOL.

Oproti tomu, z dat SLDB 2011 nebyla zjištěna dojížděka z Velkého Valtinova do Jablonného v Podještědí, resp. byla méně než 10 osob, proto nebyla do výsledků zařazena. Obec spadá dle dojížděky do subregionu Liberec (stejně jako Jablonné v Podještědí). Výsledky SLDB 2011 shrnuje obr. 4.

Obrázek 4: Obce Jablonec nad Nisou a Velký Valtinov při vymezení subregionů dle SLDB 2011.
Zdroj: SLDB 2011.

Vymezení subregionu je podmíněno více ukazateli. Mezi ně patří přítomnost základního občanského vybavení, počet obyvatel, a významný zaměstnavatel. Tuto obecnou charakteristiku obcí subregionu představuje následující tabulka (viz tab. 5):

Tabulka 5: Základní údaje o obcích subregionu.

Název obce	Jablonec nad Nisou	Velký Valtinov
Počet obyvatel k 31. 12. 2012	3 686	189
ORP	ORP LBC	ORP ČL
MŠ	2	0
ZŠ pouze první stupeň (1. až 5. třída)	0	0
ZŠ (1. až 9. třída)	2	0
SŠ	0	0
Praktický lékař pro dospělé	2	0
Praktický lékař pro děti a dorost	1	0
Lékař specialista	5	0
Úřad práce	0	0
Pošta	1	0
Stavební úřad	1	0
Matrika	1	0

Název obce	Jablonné v Podještědí	Velký Valtinov
Zaměstnavatel (počet zaměstnanců největšího zaměstnavatele)	150	3

Zdroj: data ČSÚ, Merit-CDF, Česká pošta – vlastní zpracování .

Z tab. 5 je patrné, že Jablonné v Podještědí splňuje všechny podmínky subregionálního centra²² mikroregionálního významu.

4.2 Charakteristika subregionu

Jak již bylo řečeno, subregion Jablonné v Podještědí se nachází v LBK, administrativní hranice regionu jsou oproti hranici funkčního subregionu rozdílné. Jablonné v Podještědí patří do okresu Liberec (také ORP Liberec) a obec Velký Valtinov do okresu Česká Lípa. Toto propojení odpovídá historickým vazbám obcí, jelikož obec Velký Valtinov byl do roku 1990 integrovanou součástí Jablonného v Podještědí, samostatnou obcí se stal 1. 1. 1991. Obec Jablonné v Podještědí byla až do roku 2006 součástí okresu ČL, od 1. 1. 2007 byla zařazena do okresu LBC.

Základní údaje o obyvatelstvu (demografická data a základní ekonomické údaje) v obcích jsou uvedeny v tab. 6. Socioekonomický vývoj obyvatelstva je podrobněji rozebrán v následující kapitole.

Tabulka 6: Základní údaje o obcích

Obec	Jablonné v Podještědí	Velký Valtinov
Celková výměra [ha]	5785	1005
Počet obyvatel (31. 12. 2012)	3686	189
Průměrný věk v obci (31. 12. 2012)	40,1	42,3
Míra nezaměstnanosti [%] (31. 12. 2011)	11,67	10,26
Ekonomicky aktivní obyv. (SLDB 2011)	1723	78

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování.

Jablonné v Podještědí se skládá z 12 částí²³, nachází se v jihozápadní části ORP Liberec při hranici s Německem, velká část k.ú. se rozkládá v oblasti CHKO Lužické hory²⁴. Velký

²² Z důvodu nepřítomnosti SŠ a VŠ je subregion Jablonné v Podještědí centrum mikroregionálního významu.

Valtinov se skládá z 5 částí²⁵, nachází se v severovýchodní části ORP Česká Lípa, patří do podhorského pásma Lužických hor.

Image subregionu je dána polohou na úpatí Lužických hor. Tvoří ho specifické přírodní území se zvláštní ochranou a vysokými kulturními hodnotami. Krajinný ráz vypovídá o venkovském prostoru²⁶ nejčastěji využívaným k rekreaci a zemědělství, je zde patrný vysoký potenciál území v agroturistice (především pro oblast Velké Valtice²⁷, která se vyznačuje vysokým podílem zemědělských činností) a celkově v cestovním ruchu. Jablonné v Podještědí je svou velikostí a zaměřením na zpracovatelský průmysl, obcí s vysokým rozvojovým ekonomickým potenciálem. Dle rozvojových priorit obce se zaměřuje především na udržitelný rozvoj území s velkým důrazem na ochranu životního prostředí, a dále na rozvoj cestovního ruchu s ohledem na území se zvláštní ochranou přírody (Územní plán Jablonné v Podještědí, 2012).

Z historického hlediska byla vždy oblast důležitým obchodním koridorem mezi německou Žitavou a Prahou, první zmínky o osadách jsou z 13. století. Ráz krajiny, kde se nachází např. středověký hrad Lemberk a další historické památky, posiluje pozici cestovního ruchu.

Dle výsledků dotazníkového šetření se obec Jablonné v Podještědí prezentuje právě Bazilikou minor sv. Vavřince a sv. Zdislavy, a sportovní akcí Malevil Cup (závody horských kol). Jako nejvýznamnější firmy, které mají provozovnu v obci Jablonné, byly v dotazníku uvedeny tři – Preciosa (závod 17, sklářství), MLTuning s.r.o. (strojírenství

²³ Městské části Jablonné v Podještědí: Česká Ves, Heřmanice v Podještědí, Jablonné v Podještědí, Kněžice, Lada v Podještědí, Lvová, Markvartice, Petrovice, Pole, Postřelná, Valdov, Zámecká. Katastrální území jen 8 částí.

²⁴ Rozkládá se od silnice I/13 až po německé hranice.

²⁵ Městské části Velký Valtinov: Velký Valtinov, Františkov, Růžové, Tlustce, Tlustecká.

²⁶ Subjektivním nástrojem vymezení venkovního prostoru je právě krajina a krajinný ráz. Statistické vymezení se zakládá na hustotě zalidnění a podíl ekonomických aktivit v primárním sektoru.

²⁷ Tomu odpovídá i rozložení výstavby obce: 69 domů pro rodinné bydlení a 22 domů rodinné rekreace, ubytovací zařízení zastoupeno pouze jednou.

výroba a montáž kardanů) a ekofarma Jagra s.r.o. (rostlinná produkce, chov skotu). Obec Velký Valtinov tyto otázky v dotazníku nezodpověděla.

Dopravní infrastruktura je přizpůsobena funkčním vztahům s okolními regiony. Území rozděluje silnice I/13 procházející přes severozápad ČR (začíná na Polských hranicích a končí v Karlových Varech) a je důležitým dopravním koridorem spojujícím Liberecký, Ústecký a Karlovarský kraj (prochází významnými městy severozápadního území ČR).

Veřejná doprava je zastoupena veřejnou autobusovou dopravou a obslužnost je zajištěna také železniční dopravou (v obou obcích železniční zastávka na trase Liberec – Česká Lípa). Přes zajištěné spoje do větších měst LBK se zároveň subregion potýká s nedostatečnou dopravou mezi jednotlivými městskými částmi (Územní plán Jablonné v Podještědí, 2012).

Hospodářský rozvoj území byl historicky založen na zemědělství a živočišné výrobě, později se v oblasti rozvíjel tradiční textilní průmysl. Přelom nastal v padesátých letech minulého století, kdy byla textilní výroba vytlačena sklářským průmyslem (Preciosa). Po roce 1989 dochází k útlumu zemědělské výroby a sklářský průmysl posiluje svou pozici v hospodářském rozvoji obce. Turistický ruch se rozvíjel od druhé poloviny šedesátých let. O další rozvoj cestovního ruchu se mimo jiné zasadilo otevření turistické stezky spojující obce Petrovice a Lückendorf (Německo) v roce 1995.

V současné době již sklářský průmysl oblasti nevévodí, výrobě skla a skleněných výrobků se kromě jedné pobočky Jablonecké Preciosy věnují spíše drobné firmy a živnostníci. Oblast je zaměřena na zpracovatelský průmysl, složena je z drobných, převážně řemeslných podniků. Odvětví a ekonomické aktivity se podrobněji věnuje podkapitola 4.4. Obě obce subregionu byly označeny v dokumentu Programu rozvoje LBK (2007) za hospodářsky slabou oblast.

4.3 Analýza socioekonomických ukazatelů

Vymezení hospodářského rozvoje z hlediska hodnocení socioekonomických ukazatelů obcí Jablonné v Podještědí a Velký Valtinov ve vývoji let (2006, 2009, 2011). Socioekonomické faktory jsou hodnoceny na základě faktorové analýzy TUL, která je popsána v kapitole 2.3.1. Výsledkem analýzy socioekonomických ukazatelů je hodnocení ekonomického potenciálu obcí, ze kterého je vyvozován vliv prostředí na další rozvoj obce a následně subregionu.

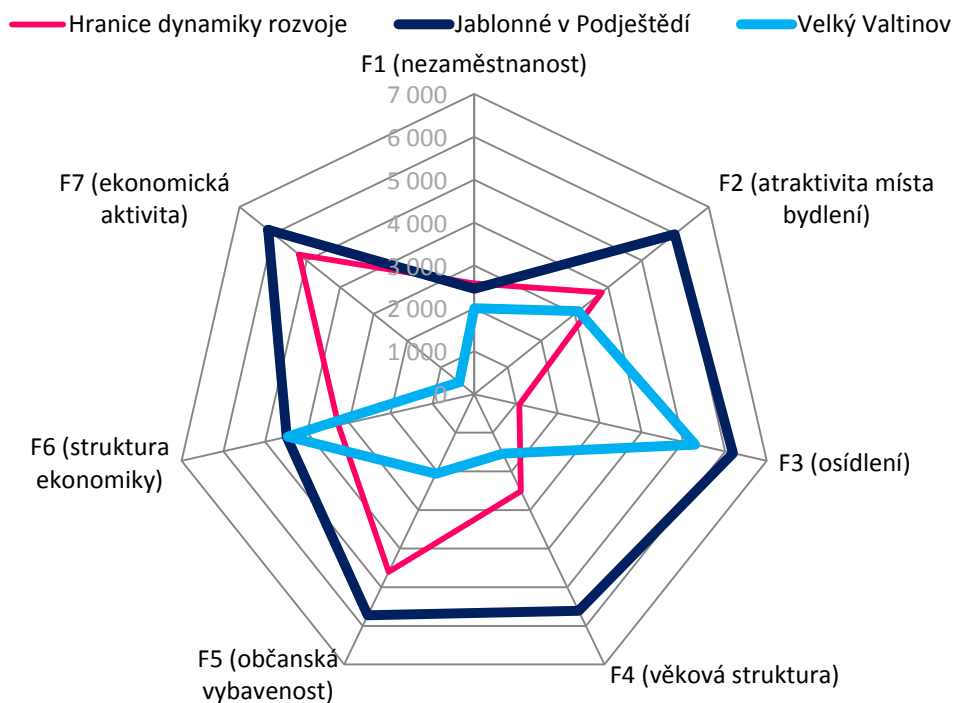
4.3.1 Hodnocení ekonomického potenciálu obcí

Hodnocení ekonomického potenciálu obcí (následně celého subregionu) bylo v této fázi analýzy řešeno pomocí socioekonomické databáze webu TUL (projekt s registračním číslem WD-30-07-1). Data za jednotlivé faktory, resp. ukazatele jsou v příloze H. Vyhodnocení je ilustrováno na obrázcích v této podkapitole, pomocí grafů. Z tvrdých dat databáze i z ilustrací pořadí faktorů v rámci ČR byly odvozeny vývojové tendence jednotlivých obcí.

Hodnocení celého subregionu skládajícího se ze dvou obcí – Jablonné v Podještědí a Velký Valtinov – je ilustrováno v následujících paprskových grafech na obr. 5 za rok 2006, na obr. 6 za rok 2009 a na obr. 7 za rok 2011²⁸. V grafech je možné sledovat porovnání obou obcí v jednotlivých faktorech v daném období. Hlavní informace, která lze z grafu vyčíst, je o postavení obcí v rámci celé ČR, díky označení faktorů za slabé či silné v kontextu hranice dynamiky rozvoje obce (hranici tvoří obec s první kladnou a první zápornou hodnotou faktorového skóre, řadí obce ČR od nejslabší po nejsilnější). Obec je ve faktoru silná, pokud se nachází za hranicí dynamiky rozvoje, naopak slabá, pokud se nachází pod touto hranicí. Toto hodnocení je vhodné pro srovnání obcí v daném roce, ne však mezi jednotlivými roky, kdy docházelo k šetření, jednotlivé roky je vhodné řešit přes vývoj ukazatelů (zobrazeny v příloze H, tab. H1 a tab. H2).

²⁸ Srovnání nelze provést v jednom grafu, protože faktory jsou syceni jinými ukazateli (v případě faktorů F6 a F7) a hranice dynamiky rozvoje se každý rok mění.

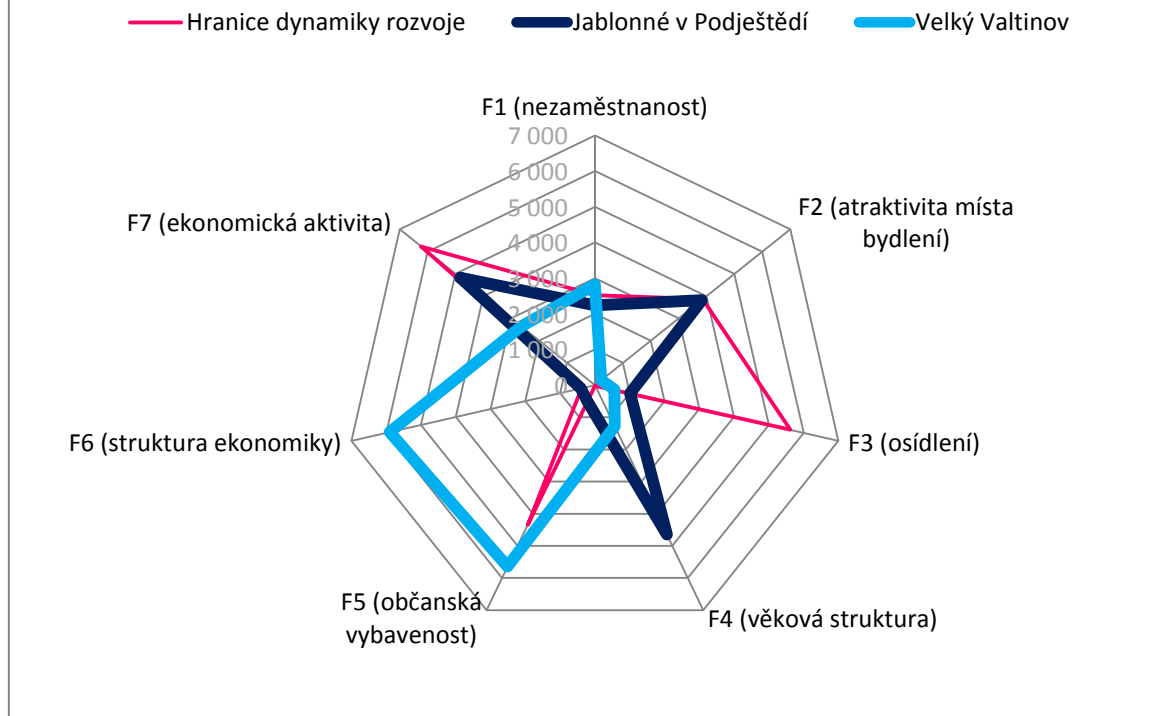
Faktory hospodářského rozvoje obcí Jablonné v Podještědí a Velký Valtinov v roce 2006

Obrázek 5: Faktory hospodářského rozvoje obcí v roce 2006 dle pořadí obce v rámci celé ČR
Zdroj: Interní zdroje projektu s registračním číslem WD-30-07-1, vlastní zpracování.

Z obrázku je patrné, že v roce 2006 byla obec Jablonné v Podještědí slabá jen ve faktoru nezaměstnanost, nadprůměrná v celorepublikovém srovnání ve faktoru atraktivita místa bydlení, osídlení, věková struktura, občanská vybavenost, struktura ekonomiky i ekonomická aktivita. Obec Velký Valtinov nabýval naopak silné pozice ve faktoru osídlení a faktoru struktury ekonomiky, v ostatních faktorech byl slabý.

Faktory hospodářského rozvoje obcí Jablonné v Podještědí a Velký Valtinov v roce 2009

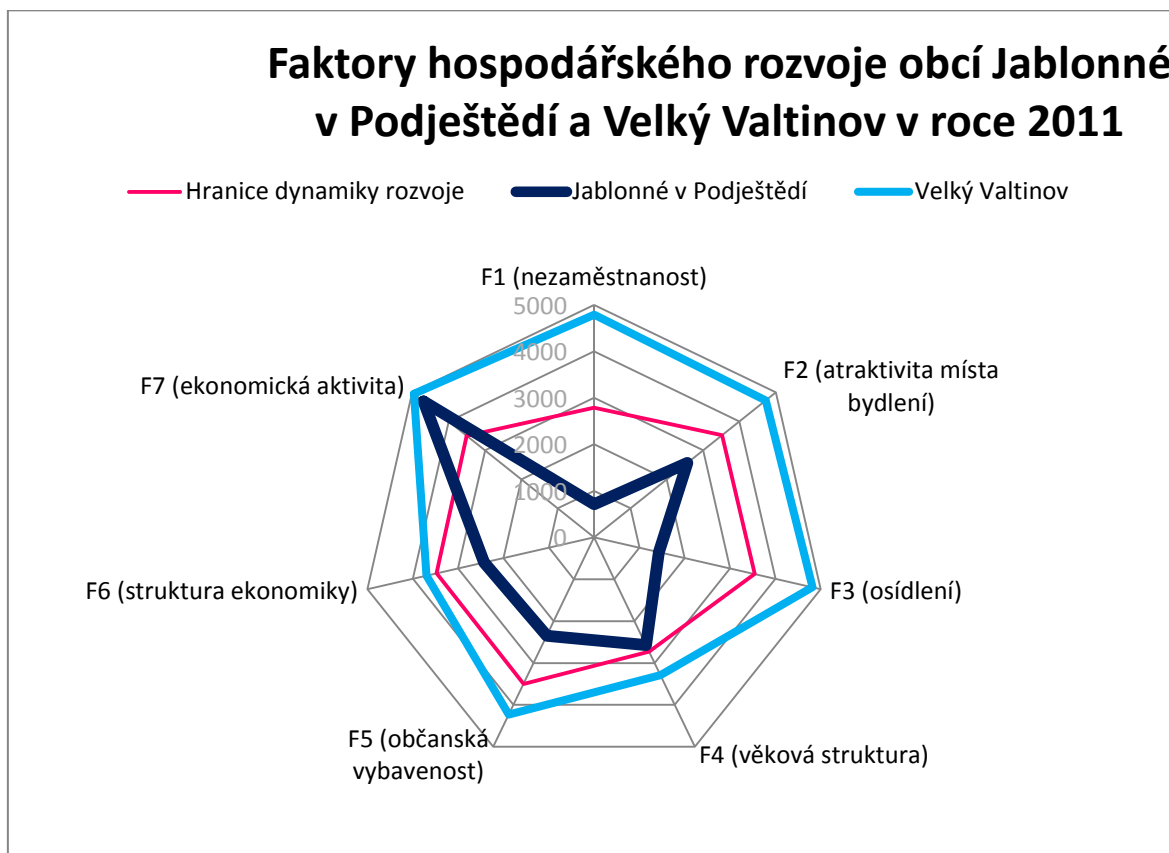

Obrázek 6: Faktory hospodářského rozvoje obcí v roce 2009 dle pořadí obce v rámci celé ČR
Zdroj: Interní zdroje projektu s registračním číslem WD-30-07-1, vlastní zpracování.

V roce 2009 byla obec Jablonné v Podještědí silná pouze ve faktorech věkové struktury obyvatel a faktoru struktury ekonomiky, v ostatních faktorech byla podprůměrná ve srovnání s celorepublikovým průměrem. Obec Velký Valtinov byl silný ve faktorech nezaměstnanosti, věkové struktury obyvatelstva, struktury ekonomiky, za slabý faktor byl považován faktor atraktivity místa bydlení, faktor osídlení a faktor ekonomické aktivity.

Zvlášť je potřeba vyhodnotit faktor označený jako občanská vybavenost. Z hlediska celorepublikového srovnání obcí dle tvrdých dat vstupujících do faktorové analýzy vykazuje Velký Valtinov kladné hodnocení tohoto faktoru. Při rozboru ukazatelů, které faktor sytí, je však patrné, že došlo jen k mírnému zlepšení jednoho z ukazatelů, konkrétně „specifické hustoty osídlení“. V obci jinak žádné služby v oblasti občanského vybavení nejsou. Občané je mají dostupné v blízké obci Jablonné v Podještědí, případně v Liberci a dalších městech. Tato skutečnost je ukázkou potřeby hodnotit stav faktorů vždy s lokální

znalostí a v kontextu jednotlivých ukazatelů. Zároveň to je jeden z argumentů pro nutnost hodnotit obce vždy v kontextu příslušného subregionu.

Obrázek 7: Faktory hospodářského rozvoje obcí v roce 2011 dle pořadí obce v rámci celé ČR
Zdroj: Interní zdroje projektu s registračním číslem WD-30-07-1, vlastní zpracování.

V roce 2011 byla obec Jablonné v Podještědí silná pouze ve faktoru ekonomické aktivity. Obec Velký Valtinov byla silná ve všech sledovaných faktorech.

Obecné shrnutí pro obě obce není zcela jednoznačné, obce jsou rozdílné jednak ve velikosti, jednak počtu obyvatel, občanské vybavenosti či v hospodářské činnosti, které se věnují. Ačkoliv následně spolu obce tvoří (na základě šetření spádovosti) funkční subregion, bylo nutné se na obce nacházející se v subregionu podívat odděleně. A vybrat z výsledků podmínky, které přispějí k celkovému vývoji subregionu.

Podle tab. H3, H4, H5 v příloze H, kde jsou zobrazeny obce dle hodnotového skóre, je očividné, že výsledky pořadí v časové ose jsou jen obtížně porovnatelné a že se velice liší. Toto je způsobeno změnami v ukazatelích jednotlivých faktorů – tím, že se použijí aktuální

hodnoty ukazatelů za nové roky, složení faktorů se změní stejně, jako se mění relace mezi ukazateli a faktory. Tento problém je také způsoben velikostí obcí, u malých obcí i malá změna ukazatele vyvolá velkou změnu faktoru v rámci celé ČR. Jedná se o další z důvodů snahy hodnotit obce přes subregiony (v kapitole 4.3.2).

Pozice obcí se ve sledovaném období velice mění (důvody jsou mimo jiné popsány v předchozím odstavci). Díky postupnému zaměření na vývojové tendence jednotlivých faktorů a ukazatelů, kterými jsou syceny, bylo možné odvodit tendence hospodářského rozvoje.

Nejprve bylo šetření zaměřeno na vývojové tendence obce **Velký Valtinov**, podle socioekonomických ukazatelů uvedených v tabulkách přílohy H.

1. Faktor **nezaměstnanosti** byl v roce 2006 hodnocen pro obec jako slabý. V následujících dvou obdobích již došlo k relativnímu zlepšení, tento stav byl způsoben především orientací obyvatel obce na vlastní, drobné podnikání. Přestože se obec například v ukazateli jednak dlouhodobé, jednak registrované nezaměstnanosti relativně zhoršil, postavení obce v rámci ČR bylo relativně pozitivní. Problém zvýšené nezaměstnanosti byl v období 2009 až 2011 celorepublikový, způsobený celosvětovou hospodářskou krizí.
2. Faktor **atraktivita místa bydlení** byl hodnocen slabě v prvních dvou sledovaných obdobích, kdy byl faktor sycen pouze dvěma ukazateli, a to intenzitou přírůstku obyvatelstva za 5 let a průměrný věk obyvatel. Ten se neustále snižuje a tím pozitivně ovlivňuje celý faktor - v roce 2011 dosáhl 42,24 let. Ve třetím sledovaném období byl faktor celkově hodnocen pozitivně, což bylo ovlivněno mimo jiné počtem dokončených bytů (za 5 let na 1000 obyv.) a také průměrnou obytnou plochou dokončeného bytu (m²)²⁹.
3. Dalším hodnoceným faktorem byl faktor **osídlení**, který opět zaznamenal skokové změny ve srovnání v rámci ČR. Nejprve došlo k relativnímu zhoršení v roce 2009, kdy byl faktor hodnocen jako slabý, podle hodnot ukazatelů jednak obecné hustoty

²⁹ Za tyto ukazatele v prvních dvou obdobích data nejsou.

zalidnění na km², jednak specifické hodnoty zalidnění (zastavěné plochy / km²) došlo mezi roky 2006 a 2009 ke snížení hodnot. Naopak v roce 2011 byla pozice opět relativně lepší a obec byla ve faktoru hodnocena jako silná, ukazatelé zaznamenaly mírně rostoucí trend (způsobený mírným přírůstkem obyvatelstva obce)³⁰.

4. Faktor **věkové struktury** byl hodnocen jako slabý v roce 2006, poté jeho hodnoty relativně stoupaly, především díky klesajícímu průměrnému věku obyvatelstva. Naopak ukazatel index stáří nejprve zaznamenal negativní vývoj hodnot v roce 2009 a později pozitivní vývoj v roce 2011, kdy index stáří klesal. Index ekonomického zatížení obyvatelstva měl opačný průběh, jeho pozitivní vývoj byl vystřídán negativním, kdy v posledním sledovaném období vzrostl, tento vývoj byl způsoben změnou skladby obyvatelstva v produktivním a poproduktivním věku. Vzhledem k nepřítomnosti MŠ nebyly hodnoty pro ukazatel počet obyvatel ve věku 3 až 5 let na 1 MŠ.
5. Vzhledem k občanské vybavenosti obce, která je nedostatečná (téměř nulová) bylo možné hodnotit ve faktoru **občanské vybavenosti** pouze jeden ukazatel a tím je specifická hodnota zalidnění a v posledním sledovaném období také hodnota průměrné obytné plochy dokončeného bytu (pro tu však nebylo srovnání v čase). Obec přesto není hodnocena jako slabá. V obci byl rostoucí ukazatel zastavěné plochy a zařízení občanské vybavenosti jsou suplovány přílehlou obcí Jablonné v Podještědí, se kterou tvoří subregion.
6. Faktor **struktury ekonomiky** byl hodnocen ve všech sledovaných obdobích pozitivně³¹, přestože podíl aktivních subjektů ve službách zaznamenal v celém období pokles, naopak podíl subjektů v zemědělství a lesnictví zaznamenal pozitivní vývoj – obec je zaměřena především na činnosti primárního sektoru a jeho podíl se ve sledovaném období zvyšuje.

³⁰ Dle ČSÚ byl ve sledovaném období počet obyvatel obce Velký Valtinov následující: 2006 – 171 obyvatel, 2009 – 167 obyvatel, 2011 – 187 obyvatel. K 1. 1. 2013 byl počet obyvatel v obci 189 – počet obyvatel v obci má rostoucí tendence.

³¹ Došlo ke změně datové základny, v roce 2006 ovlivňováno počtem zaměstnanců v odvětví, poté počtem ekonomických subjektů.

7. Faktor **ekonomické aktivity** je třeba také hodnotit dle jednotlivých ukazatelů. (Ukazatel kapacity hromadných ubytovacích zařízení není pro obec dostupný, v obci ubytovací kapacity neexistují). Podíl soukromých podnikatelů na populaci v produktivním věku (15 až 64 let) zaznamenal ve sledovaném období stálý mírný nárůst. Oproti tomu podíl ekonomických subjektů na produktivní populaci zaznamenal nejprve mírný nárůst poté mírný pokles, přesto lze faktor v posledním sledovaném období hodnotit jako silný.

V posledním sledovaném období, tedy z dat roku 2011, lze konstatovat, že obec Velký Valtinov je silná ve všech svých faktorech v porovnání s hranicí dynamiky rozvoje obcí celé ČR. Oblasti, které přesto byly problémové a na které bylo potřeba se zaměřit je nezaměstnanost, index ekonomického zatížení obyvatelstva a související podíl ekonomických subjektů na produktivní populaci, snižující se podíl aktivních subjektů ve službách. Obec se nachází v oblasti přirozeného turistického centra, přesto tu nebyly žádné ubytovací kapacity a cestovní ruch má v této oblasti potenciál, ať už spojen s významným podílem zemědělství v oblasti, tak s celkovou vizáží venkovského prostoru obce.

Faktory, které jsou pozitivně hodnoceny u obce **Jablonné v Podještědí** ve sledovaném období let 2006, 2009 a 2011, jsou velice rozdílné. Obec, která byla více závislá na textilní a sklářské výrobě se musela vyrovnat s měnícím se zaměřením podnikatelských činností.

1. Faktor **nezaměstnanosti** zaznamenal v celém sledovaném období negativní vývoj. Ukazatelé ve faktoru měli negativní tendence. Jednak nezaměstnanost dlouhodobá, jednak registrovaná nezaměstnanost rostly, stejně tak tlak na pracovní místa. Tento problém byl způsoben především odvětvovou strukturou obce. Nezaměstnanost a její příčiny a důsledky byly označeny za slabou stránku obce.
2. Faktor **atraktivita místa bydlení** byl hodnocen jako silný v prvním sledovaném období, kdy se zvyšoval přírůstek obyvatel a bytová zástavba. Ukazatel průměrného věku vypovídal o dlouhodobě negativním trendu vývoje – zvyšování průměrného věku v obci. Průměrná obytná plocha dokončeného v prvním období zaznamenala relativní růst, který byl v dalším období vystřídán výrazným zhoršením. Také tento problém

přispívá k podprůměrnému hodnocení faktoru atraktivity místa bydlení v celorepublikovém srovnání a k hodnocení faktoru jako slabého³².

3. Ve faktoru **osídlení** došlo ke zhoršení u obou sledovaných ukazatelů, obec byla ve faktoru slabá, přestože v prvním sledovaném období byl zaznamenán slabý nárůst, následně s poklesem obyvatel poklesla obecná i specifická hustota zalidnění.
4. Faktor věkové **struktury obyvatelstva** je formován problémem vzrůstajícího ukazatele průměrného věku obyvatel³³ a rostoucím indexem stárí, tím pádem také rostoucím indexem ekonomického zatížení obyvatelstva. Ukazatel průměrné obytné plochy dokončeného bytu měl negativní vývoj v posledním sledovaném období (viz faktor atraktivity místa bydlení). Pozitivní ukazatel byl počet obyvatel ve věku 3 až 5 let na 1 MŠ, který je výrazně rostoucí. Výsledkem ukazatelů je zahrnutí faktoru věkové struktury mezi faktory slabé.
5. Faktor **občanské vybavenosti** se ve sledovaném období vyvíjel odvozeně od ukazatelů věkové struktury. Vývoj mezi lety 2006 až 2009 zaznamenal pokles ukazatelů týkajících se dětí a mládeže (jejich počty vždy na 1 vzdělávací zařízení), který díky většímu počtu obyvatel v předproduktivním věku v následujícím období (2009 až 2011) rostl, stejně tak počet lékáren (na 1000 obyvatel). Oproti tomu v prvním období rostly ukazatele za občanskou vybavenost (zdravotnictví a ubytovací zařízení), v dalším období však zaznamenaly výrazný pokles. Stejný trend byl zaznamenán u specifické hodnoty zalidnění (zastavěná plocha/km²) a u průměrné obytné plochy dokončeného bytu – nejdřív růst a v následujícím období pokles. Obec je v tomto faktoru hodnocena jako celkově slabá.
6. Faktor **struktury ekonomiky** mezi lety 2006 až 2009 prodělal velké strukturální změny, díky výraznému zhoršení podílu subjektů v zemědělství a lesnictví – čísla však nebyla zcela porovnatelná, vzhledem ke změně datové základny ze zaměstnanců na ekonomické subjekty. V dalším období tento ukazatel nepatrně vzrostl. Podíl aktivních

³² Tento faktor je také ovlivňován počtem obyvatel v obci, který měl dle ČSÚ klesající tendence. Rok 2006 – 3722 obyvatel, rok 2009 – 3808 obyvatel, rok 2011 – 3741 obyvatel. Také z toho důvodu byly v posledním sledovaném období (2011) faktory hodnoceny většinou jako slabé. K 1. 1. 2013 bylo v obci 3686 obyvatel, trend poklesu obyvatel byl nadále klesající.

³³ Dle údajů ČSÚ byl k 1. 1. 2013 průměrný věk obyvatel 40,5. Obec se s tímto problémem nadále potýká.

subjektů ve službách měl mírně rostoucí trend. Celkově byla obec ve faktoru struktury ekonomiky hodnocena negativně s vysokým podílem činností v sekundárním sektoru.

7. Poslední je faktor **ekonomické aktivity**, který je v závěrečném období jako jediný považován za přínosný. To bylo dáno rostoucími hodnotami u ukazatelů podílu soukromých podnikatelů na populaci ve věku 15 až 64 let a na podílu ekonomických subjektů na produktivní populaci. Tento faktor patřil do silných stránek obce.

Přestože je obec slabá v majoritní většině faktorů analýzy, některé rostoucí ukazatele dávají možnost tento stav měnit. Výhodou je zvyšující se počet předproduktivního obyvatelstva, dobrá občanská vybavenost a nízká hustota zalidnění. Dle ukazatelů ekonomické aktivity je pozitivní také podíl ekonomických subjektů na produktivní populaci, či podíl soukromých podnikatelů na populaci ve věku 15 až 64 let.

Problémem zůstává nezaměstnanost, která je spojena se změnou struktury odvětví a tím i vzděláním obyvatel. Snižující se počet obyvatel obce zapříčiňuje negativní hodnoty dalších ukazatelů a to je na tento ukazatel navázaný problém nízké bytové výstavby a problémy se spojením s jednotlivými částmi města (viz charakteristika regionu).

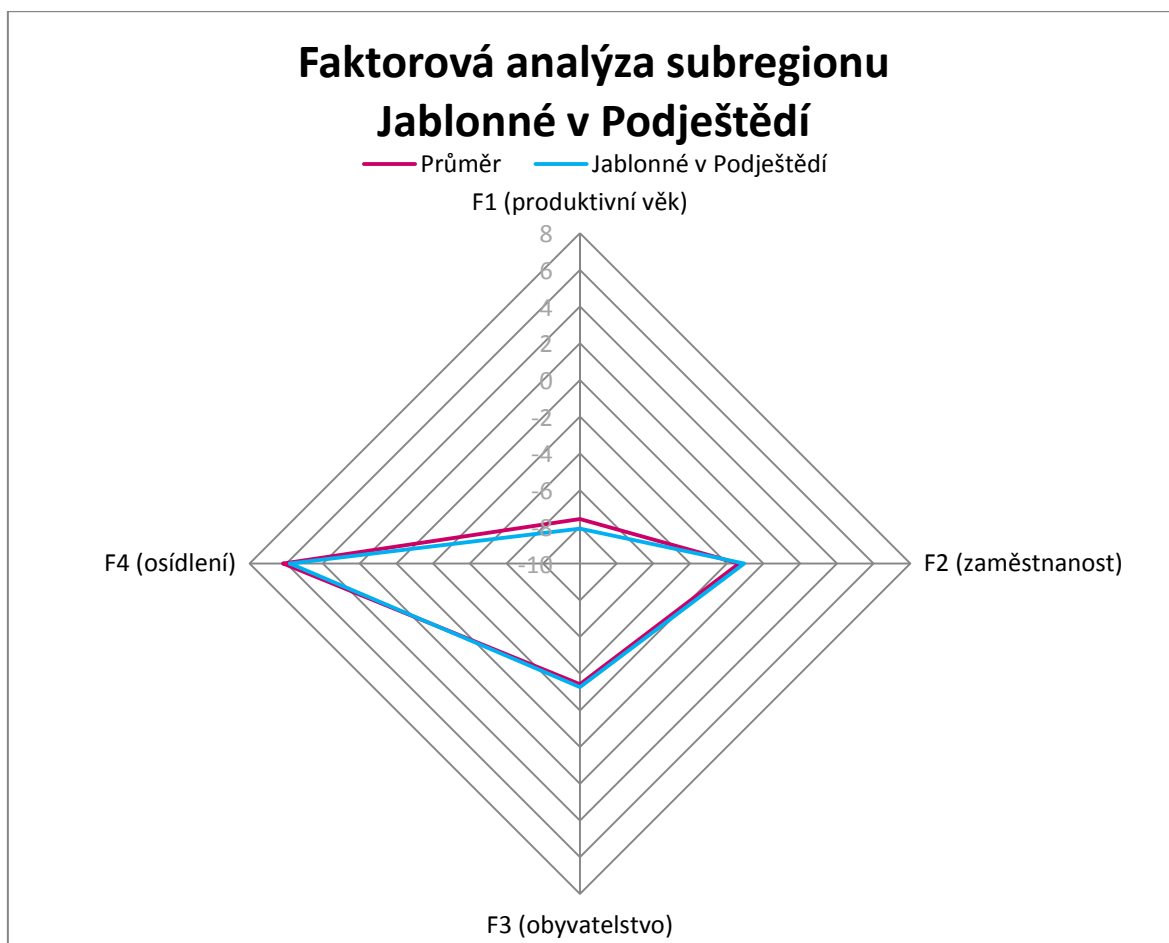
Potenciál, který má z důvodu geografické polohy území a image, je cestovní ruch. Aktuální data za kapacitu ubytovacích zařízení či počet lůžek v hotelech a penzionech na celkové kapacitě HUZ nejsou dostupná (důvodem je ochrana osobních dat), přesto je možné pozorovat rostoucí trend mezi roky 2006 až 2009 a dle zpracovaného územního plánu (návrh 2012) se obec na cestovní ruch chystala zaměřit.

Z celkového hodnocení potenciálu obcí Velký Valtinov a Jablonné v Podještědí je patrné, že obce mají zcela rozdílné problémy, které jsou dané právě socioekonomickými vlivy prostředí. Z toho důvodu je také pro hodnocení potenciálu subregionu nutné porovnávat subregion jako celek a zvolit vhodnou strategii rozvoje s ohledem na analyzované problémy či výhody obcí v regionu.

4.3.2 Hodnocení subregionu Jablonné v Podještědí

Data pro souhrnné hodnocení subregionu Jablonné v Podještědí nebyla veřejně přístupná. Pro diplomovou práci byla získána z interních dat projektu TD010029, protože subregiony

byly analyzovány v průběhu pilotního testování metodiky na příkladu Libereckého kraje. Hodnocení se vztahovalo na čtyři faktory – produktivní věk, zaměstnanost, obyvatelstvo, osídlení. Subregion byl porovnáván v hodnotách faktorového skóre (výpočet z ukazatelů) oproti průměrné hodnotě faktorového skóre LBK³⁴. Výsledek představuje graf na obr. 8, kde je do grafu zanesena pozice faktorového skóre za každý faktor subregionu a průměrná hodnota subregionů kraje.

Obrázek 8: Faktorová analýza za subregionu Jablonné v Podještědí dle faktorového skóre
Zdroj: interní zdroj projektu TD010029, vlastní zpracování.

Subregion Jablonné v Podještědí byl oproti průměru subregionů LBK slabý (podprůměrný) ve faktoru produktivní věk a osídlení, naopak silný ve faktorech zaměstnanost a obyvatelstvo³⁵. Produktivní věk a osídlení patří do slabých stránek subregionu, oproti tomu

³⁴ Hodnoty faktorových skóre jsou uvedeny v příloze H (tab. H6).

³⁵ Toto hodnocení je vztažené jen na LBK, hodnocení za celou ČR by bylo rozdílné.

zaměstnanost a obyvatelstvo byly řazeny do silných stránek subregionu. Přesto je z grafu na obr. 8 zřejmé, že ani podprůměrné ani nadprůměrné hodnoty nebyly alarmující, subregion se řadil spíše k průměru LBK.

V hodnocení subregionu se odrážejí výsledky za jednotlivé obce. Je nutné si uvědomit, že faktory za jednotlivé obce a za subregiony nejsou syceny stejnými ukazateli. Srovnání je tedy jen orientační s ohledem na některé významné společné ukazatele.

Faktor produktivní věk je spojen s věkovou strukturou a ekonomickou aktivitou. Právě věková struktura byla pro větší z obcí (Jablonné v Podještědí) problematickou, také ekonomické zatížení nemělo v obou zkoumaných obcích pozitivní výsledky. Nutno podotknout, že faktor osídlení vycházející negativně za subregion neměl příliš pozitivní výsledky ani u jednotlivých obcí. Faktor je spojen s ukazateli hustoty osídlení a také nepřímo úměrně s podílem subjektů v zemědělství. Poslední jmenovaný ukazatel byl v obou obcích rostoucí.

Faktory obyvatelstvo a zaměstnanost byly v porovnání se subregiony LBK hodnoceny kladně. Přestože v celorepublikovém hodnocení za samostatné obce nebyly faktory za jednotlivé obce hodnoceny pozitivně.

4.4 Ekonomická aktivita a významnost odvětví

Ekonomická aktivita byla řešena na základě dat z databáze Merit-CDF. Veškerá data jsou za rok 2011.

Nejprve byla analyzována hospodářská úroveň obce **Velký Valtinov**. Počet ekonomicky aktivních obyvatel (EAO) bylo 78 na bydlících 180 (podle dat SLDB 2011).

Počet aktivních ekonomických subjektů byl 39. Největším zaměstnavatelem byla Obec Velký Valtinov, který zaměstnával 3 osoby. Další podnikatelské subjekty byly drobné firmy o jednom zaměstnanci. S výjimkou Sboru dobrovolných hasičů, Tělovýchovné jednoty a Mysliveckého sdružení lze předpokládat, že ostatní subjekty byly založeny za cílem vlastního zaměstnání.

Tab. 7 zobrazuje počet podnikatelských subjektů podle převažující činnosti. Největší četnost byla zaznamenána u zaměření firem na odvětví zabývajících se zemědělstvím, lesnictvím a rybářstvím. Tato klasifikace odpovídá venkovskému charakteru obce, s převažující činností rostlinné a živočišné výroby. Ve vazbě na dominantní odvětví Libereckého kraje, kterým byl sekundární sektor, především zpracovatelský průmysl (Rydvalová, 2013, kap. 9), nebylo prokázáno zřetelné propojení s hospodářským zaměřením LBK.

Tabulka 7: EA subjekty a jejich odvětvové zařazení v obci Velký Valtinov

CZ-NACE	Název odvětvového zaměření	Četnost výskytu	Procentuální vyjádření k celkovému počtu EA subjektů
A/01-03	A – zemědělství, lesnictví a rybářství	12	30,0 %
C/10-33	C – zpracovatelský průmysl	6	15,0 %
F/41-43	F – stavebnictví	6	15,0 %
G/45-47	G – velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	4	10,0 %
I/55-56	I – ubytování, stravování a pohostinství	5	12,5 %
L/68	L – činnosti v oblasti nemovitostí	1	2,5 %
M/69-75	M – profesní, vědecké a technické činnosti	2	5,0 %
O/84	O – veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	2	5,0 %
P/85	P – vzdělávání	1	2,5 %
R/90-93	R – kulturní, zábavní a rekreační činnosti	1	2,5 %

Zdroj: data Merit-CDF 2011, vlastní zpracování.

Jako právní forma podnikání převládala v obci Fyzická osoba podnikající dle živnostenského zákona nezapsaná v obchodním rejstříku (72,5 % z ekonomicky aktivních subjektů), druhou nejpočetnější formou podnikání byl Zemědělský podnikatel – FO nezapsaná v OR. Tato skutečnost odpovídala předpokladu založení podnikatelské činnosti místo vlastního zaměstnání.

Hospodářská úroveň obce **Jablonné v Podještědí** vyžadovala rozsáhlejší analýzu. Vzhledem k velikosti obce a počtu obyvatel, se zde nacházelo více ekonomicky aktivních obyvatel a následně také více aktivních podnikatelských subjektů. Dle údajů ze SLDB 2011 bylo v obci 3754 obyvatel s obvyklým pobytem a z toho 1723 obyvatel ekonomicky aktivních, aktivních ekonomických subjektů bylo 778 (dle databáze Merit-CDF, 2011).

Nejvýznamnějším zaměstnavatelem byla firma DELTA HL, spol. s r.o. Ekonomické subjekty patřící mezi významné zaměstnavatele v obci (měly více než 10 zaměstnanců) jsou uvedeny a seřazeny od nejvýznamnějšího zaměstnavatele v následující tabulce (tab. 8). Z přehledu činností ekonomických subjektů uvedených v tab. 8 vyplývá, že nejvýznamnějším odvětvím je podle zaměstnanosti zpracovatelský průmysl.

Tabulka 8: Přehled nejvýznamnějších ekonomických subjektů v obci a jejich činnost

Název firmy	Počet zam.	CZ-NACE	Název činnosti
DELTA HL, spol. s r.o.	150	C281	Výroba strojů a zařízení pro všeobecné účely
PENTA spol. s r.o.	75	F412	Výstavba bytových a nebytových budov
SIKR, s r.o.	75	C259	Výroba ostatních kovodělných výrobků
Dětský domov, Jablonné v Podještědí, Zámecká 1, příspěvková organizace	37	Q879	Ostatní pobytové služby sociální péče
Josef Peluška	37	C222	Výroba plastových výrobků
Kovovýroba Krob s.r.o.	37	C251	Výroba konstrukčních kovových výrobků
MALEVIL, s.r.o.	37	I559	Ostatní ubytování
MĚSTO JABLONNÉ V PODJEŠTĚDÍ	37	O841	Veřejná správa a hospodářská a sociální politika
SITOS - PRŮMYSLOVÁ SÍTA - IS s.r.o.	37	C259	Výroba ostatních kovodělných výrobků
ZÁKLADNÍ ŠKOLA JABLONNÉ V PODJEŠTĚDÍ, příspěvková org.	37	P853	Sekundární vzdělávání
Technické služby města Jablonné v Podještědí	22	E381	Shromažďování a sběr odpadů
JAGRA spol. s r.o.	15	A014	Živočišná výroba
Josef Vaníček	15	F412	Výstavba bytových a nebytových budov
Marianna Svobodová	15	I561	Stravování v restauracích, u stánků a v mobilních zařízeních
Mont Ocel Hanus s.r.o.	15	C236	Výroba betonových, cementových a sádrových výrobků
Základní škola praktická a Základní škola speciální, Jablonné v Podještědí, Komenského 453, příspěvková organizace	15	P853	Sekundární vzdělávání

Zdroj: Merit-CDF 2011, vlastní zpracování.

Shrnutí analýzy nejvýznamnějšího odvětví nebylo tak jednoznačné, jako v případě obce Velký Valtinov, kde v každém podniku pracoval pouze jeden zaměstnanec (s výjimkou obecního úřadu). Z toho důvodu následující tabulka (tab. 9) předkládá jednak počet

subjektů za jednotlivé činnosti, jednak podíl počtu zaměstnanců v jednotlivých odvětvích³⁶. Z pohledu počtu zaměstnanců byl nejvýznamnějším odvětvím **zpracovatelský průmysl**, z pohledu počtu podniků v odvětví vycházel nejlépe **velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel**. Třetím významným odvětvím je **stavebnictví**. Ve vztahu s hospodářskou úrovní LBK je centrum subregionu v postavení jednak odběratele (VO, MO), jednak dodavatele (sekundární sektor).

Tabulka 9: Zastoupení odvětví dle EA subjektů a počtu zaměstnanců, Jablonné v Podještědí

CZ-NACE	četnost výskytu	Procentuální vyjádření k celkovému počtu EA subjektů	počet zaměstnanců	Procentuální vyjádření počtu zaměstnanců v odvětví
A/01-03	43	5,5 %	79	5,0 %
C/10-33	117	15,0 %	480	30,5 %
D/35	1	0,1 %	1	0,1 %
E/36-39	7	0,9 %	28	1,8 %
F/41-43	111	14,3 %	213	13,5 %
G/45-47	213	27,4 %	231	14,7 %
H/49-53	16	2,1 %	32	2,0 %
I/55-56	70	9,0 %	136	8,6 %
J/58-63	13	1,7 %	17	1,1 %
K/64-66	12	1,5 %	12	0,8 %
L/68	14	1,8 %	16	1,0 %
M/69-75	53	6,8 %	59	3,7 %
O/84	7	0,9 %	9	0,6 %
P/85	5	0,6 %	41	2,6 %
R/90-93	13	1,7 %	81	5,1 %
Q/86-88	8	1,0 %	54	3,4 %
R/90-93	19	2,4 %	23	1,5 %
S/94-95	53	6,8 %	59	3,7 %
Neuvedeno	3	0,4 %	3	0,2 %

Zdroj: Merit-CDF 2011, vlastní zpracování.

Odvětví zpracovatelského průmyslu, jako nejvýznamnější odvětvové zaměření, bylo tvořeno drobnými podniky, z velké většiny o jednom zaměstnanci. V oblasti byly drobné firmy převážně řemeslné výroby, přehled činností zpracovatelského průmyslu je v příloze H, v tab. H9. Z činností vyplynulo, že kromě hlavních činností fungovali v obci také podpůrné činnosti jako výroba strojů a jejich oprava. Přehled nejfrekventovanějších činností co do počtu podnikatelských subjektů je v následující tabulce (tab. 10). Je ale také potřeba konstatovat, že podle počtu zaměstnanců je zastoupení nejsilnějších činností

³⁶ Klasifikace CZ-NACE je zde uvedena jen v kódech, slovně jsou charakterizována nejdůležitější odvětví.

rozdílné. Na počet zaměstnanců je nejsilnější odvětví Výroby ostatních čerpadel a kompresorů (150 zaměstnanců v oboru), Výroba ostatních kovodělných výrobků (112 zaměstnanců v oboru) a Výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, kromě strojů a zařízení (53 zaměstnanců v oboru).

Tabulka 10: Nejsilnější obory, co do počtu podnikatelských subjektů

OKEČ	Název činnosti	ek. sub.	počet zam.
C257	Výroba nožářských výrobků, nástrojů a železářských výrobků	24	28
C162	Výroba dřevěných, korkových, proutěných a slaměných výrobků, kromě nábytku	13	19
C256	Povrchová úprava a zušlechťování kovů; obrábění	11	13
C141	Výroba oděvů, kromě kožšinových výrobků	11	11
C331	Opravy kovodělných výrobků, strojů a zařízení	6	10
C231	Výroba skla a skleněných výrobků	6	6

Zdroj: Merit-CDF 2011, vlastní zpracování.

Právní forma podnikání v obci byla v 77,4 % klasifikována jako Fyzická osoba podnikající dle živnostenského zákona nezapsaná v obchodním rejstříku. Vzhledem k tomu, že 703 subjektů nezaměstnávalo žádné další osoby, 51 subjektů mělo 3 zaměstnance a 9 subjektů 7 zaměstnanců, mělo nejdůležitější roli v obci drobné podnikání, založené na základě drobných živností.

4.5 Hodnocení ekologické stability území

Subregion se nachází na hranici CHKO Lužické hory, z hlediska image životního prostředí se subregion vyznačuje výjimečnou krajinou. Na jedné straně přispívá geografická poloha oblasti k rozvoji cestovního ruchu, na druhé straně přináší pro podnikatelské subjekty³⁷ ekologické požadavky a podmínky (na základě zákona 114/1992 sb., o ochraně přírody). Výstup z ÚSOP se nachází v příloze H, kromě CHKO Lužické hory se v subregionu nachází také Evropsky významná lokalita Horní Ploučnice a Jezevčí vrch.

³⁷ Hranice CHKO je souběžná se silnicí 1/13 vedoucí z Liberce do České Kamenice, některé podnikatelské subjekty (např. Malevil, s.r.o.) se nacházejí na území CHKO Lužické hory.

Koeficienty ekologické stability za obě obce se pohybují v intervalu od 1,0 – 3,0 (viz tab. 11). Z klasifikace uvedené v příloze G vyplývá, že se jedná o vcelku vyváženou krajinu, která je charakteristická relativním souladem technických objektů a přirozených přírodních struktur. V obou obcích se hodnota KES mírně zvýšila, což je ukazatelem zvýšení stability území.

KES za celý Liberecký kraj byl v roce 2007 na hodnotě 2,20, do roku 2012 se zvýšil na 2,29³⁸. Jablonné v Podještědí nabývá v roce 2012 nadprůměrných hodnot KES v rámci celého LBK. Jelikož je celorepublikový průměr KES pouhých 1,06, obě obce zaznamenaly nadprůměrné hodnoty tohoto ukazatele.

Tabulka 11: Koeficient ekologické stability

Území	KES 2007	KES 2012
Liberecký kraj	2,20	2,29
Velký Valtinov	1,27	1,38
Jablonné v Podještědí	2,19	2,43

Zdroj: Interní zdroj TD010029, vlastní úprava

Koeficient ekologické stability bylo nutné převést agregovaně na subregion. Pro agregaci byl použit postup využívaný pro agregaci socioekonomických ukazatelů z Žižka et al. (2013), výpočet je dle vzorce (4.1):

$$\text{Ukazatel}_{\text{subregion_jbl}} = \frac{\sum \text{čitateL}}{\sum \text{jmenovatel}} = \frac{\sum (\text{absolutní ukazatel obce}_{\text{jbl}} + \text{absolutní ukazatel obce}_{\text{velk.val.}})}{(\text{absolutní ukazatel obce}_{\text{jbl}} + \text{absolutní ukazatel obce}_{\text{velk.val.}})} \quad (4.1)$$

KES pro subregion Jablonné v Podještědí nabývá za rok 2012 hodnoty 2,22. Tato hodnota vypovídá stejně, jako KES pro jednotlivé obce, o ekologicky vyvážené krajině. Tato charakteristika je podpořena i odvětvovou analýzou, která vypovídá o nezatížené krajině. Vzhledem ke zvýšení KES jednotlivých obcí ve sledovaném období lze konstatovat vzrůstající ekologickou stabilitu celého subregionu Jablonné v Podještědí³⁹. Udržitelné

³⁸ Nejvyšší hodnota KES v porovnání s ostatními kraji ČR.

³⁹ Podle dat z ČSÚ za rok 2011 byl agregovaný indikátor KES za subregion Jablonné v Podještědí 2,21. Meziroční růst byl tedy 0,01 bodu.

využití krajiny je v souladu s rozvojem podnikání v subregionu, může ovšem také hospodářský rozvoj zpomalovat.

4.6 Závěrečné vyhodnocení vlivu prostředí na rozvoj podnikání

Již z charakteristiky subregionu vycházejí následující nejsilnější stránky subregionu: image krajiny z pohledu přírody a kulturního dědictví, zaměření jihovýchodu na zemědělství a dlouhá historie oblasti. Potenciál oblasti je právě v těchto veličinách. Z uvedených charakteristik lze shrnout, že možností rozvoje oblasti bude využití jednotlivých částí území na ekonomické aktivity vázající se na cestovní ruch. Jihovýchod území je vhodný pro agroturistiku, turistický ruch. Sever subregionu leží v CHKO Lužické hory a je vhodný pro rekreaci a volnočasové aktivity.

Analýza socioekonomické oblasti a odvětví subregionu nastínila hlavní problémy subregionu, čímž jsou vysoké disparity mezi obcemi v oblasti zaměstnanosti, bytové výstavby a přírůstku obyvatel. Zaměření ekonomické činnosti obyvatel bylo poznamenáno změnami v odvětvové struktuře oblasti, která byla zasažena nepříznivým vývojem v celé ČR (především textilní a sklářský průmysl). Subregion by se měl soustředit na zvýšení zaměstnanosti v terciárním sektoru, vysoká závislost na sekundárním sektoru negativně ovlivňuje právě zaměstnanost subregionu.

Podpora podnikání drobných podniků je pro rozvoj oblasti velice důležitá. Důvodem je, že se vysoce podílí na činnosti v regionu, a to bez ohledu na zaměření podpory dle odvětví jednak zpracovatelského průmyslu (podpora drobných podnikatelů), jednak zemědělství a venkovského turismu.

Silné stránky subregionu

- Subregion je atraktivní na základě přírodních zdrojů a geografické polohy.
- Část subregionu se nachází v CHKO Lužické hory.
- Subregion se celkově vyznačuje ekologicky vyváženou krajinou.
- Příhraniční poloha subregionu, propojení turistickými trasami s Německem.
- Historicky dané zaměření jihovýchodu na zemědělství.
- K atraktivitě subregionu přispívají pamětihodnosti a kulturní dědictví.

- Přítomnost drobných podnikatelů snižuje nezaměstnanost.
- Subregion je dobře přístupný, kvalitní spojení s okresními městy, pomocí silnice I13.
- Územní plán Jablonného v Podještědí je kvalitně zpracován. Řeší problémy, se kterými se oblast potýká jako např. nedostatečná infrastruktura oblasti, uvědomuje si důležitost ochrany přírodního a kulturního dědictví i problém jednostranného ekonomického zaměření oblasti, atd.

Slabé stránky subregionu

- Subregion se nachází na hranici dvou okresů, rozdílné správní podmínky pro rozvoj oblastí.
- Jednostranné zaměření oblasti na zpracovatelský průmysl.
- Nízké využití zemědělského potenciálu subregionu.
- Vysoká nezaměstnanost (nad průměrem LBK).
- Zakládání drobných podniků z důvodu vysoké nezaměstnanosti, těžké pracovního uplatnění obyvatelstva.
- V okrajových částech subregionu je nedostatečná infrastruktura.
- Nedostatek ubytovacích kapacit a zařízení pro cestovní ruch.
- Nedostatečné vybavení pro aktivity volného času (turismu) v případě špatného počasí.

Příležitosti

- Dobré podmínky pro rozvoj terciálního sektoru – cestovního ruchu a agroturistiky.
- Možnost přilákat více zahraničních turistů (blízké hranice se SRN).
- Rostoucí zájem Čechů o domácí turistiku.
- Rozvinutí sítě drobných podniků na základě tradičních činností oblasti – potenciál pro využití v oblasti cestovního ruchu (kulturní turistika).
- Prostor pro sociální turistiku založenou na přizpůsobení podmínek pro všechny věkové skupiny.
- Omlazování populace rostoucí bytovou výstavbou v návaznosti na rozšíření aktivit cestovního ruchu.

- Rozšíření technické vybavenosti a zlepšení infrastruktury uvnitř subregionu.

Hrozby

- Cestovní ruch je citlivý na zvraty ekonomické situace na trhu, především v závislosti na domácích trzích.
- Vybudování turistické infrastruktury spojeno s riziky kapitálové návratnosti.
- Zvyšování nezaměstnanosti spojené s odbytovými problémy zpracovatelského průmyslu, na který je subregion vázaný.
- Nízká intenzita bytové výstavby spojená s odchodem lidí ze subregionu, souvisí s nedostatečnou infrastrukturou, vysokou nezaměstnaností a věkovým sležením subregionu.
- Konkuruje subregiony Nový Bor a Cvikov z pohledu využití tradičního zaměření oblasti na sklářství, které lze uplatnit v podobě kulturní turistiky.

Pro vyplnění konfrontační matice byly složeny z každé části SWOT analýzy 4 parametry. Hodnocení bylo na základě souvislostí mezi silnými, resp. slabými stránkami a příležitostmi, resp. hrozbami.

Hodnotící škála byla: +++ (---) významná souvislost,

++ (--) souvislost,

+ (-) nízká souvislost,

0 žádná souvislost.

Z výsledků konfrontační matice vychází hlavní příležitosti dalšího rozvoje, konfrontační matici zobrazuje obrázek 9. Byl potvrzen význam předpokladu rozvoje cestovního ruchu a moderních směrů turistiky. Řeší se tím problémové slabé stránky subregionu, a to nedostatečný rozvoj terciálního sektoru, současně návrh rozvoje využívá nejvýznamnějších silných stránek přírodního a kulturního potenciálu subregionu.

Zároveň se potvrdil hlavní nedostatek, kterým je problém jednostranného zaměření na zpracovatelský průmysl, spojený s vysokou nezaměstnaností subregionu. Potenciál rozvoje terciálního sektoru na tento problém částečně navazuje.

Socioekonomický vliv prostředí potvrdil důležitost měkkých faktorů vyzdvihujících přírodní ráz krajiny a image celého subregionu. Tímto bylo také potvrzeno, že možnosti rozvoje podnikání v subregionu jsou ovlivněny prostředím daného subregionu.

Obrázek 9: Konfrontační analýza ze SWOT analýzy subregionu Jablonné v Podještědí.

SWOT analýza		Silné stránky				Slabé stránky				Součet
		Poloha subregionu (Lužické hory, hranice s Německem)	Image subregionu (příroda, kulturní dědictví)	Dopravní dostupnost (silnice I/13, železnice, autobus)	Drobné a malé podniky s rozvojovým potenciálem (zemědělství, drobní sklárři a další tradiční činnosti)	Problémy s osídlením a vysokým podílem postproduktivního obyvatelstva	Vysoký podíl zaměření na zpracovatelský průmysl	Nedostatečný rozvoj terciálního sektoru (problém kapacit zařízení cestovního ruchu)	Nevyužití zemědělského potenciálu subregionu	
Příležitosti	Rozvinutí cestovního ruchu (agroturistika, sociální turismus,...)	+++	+++	++	0	+	-	---	-	4
	Přilákání zahraničních turistů	+++	++	++	0	-	-	-	0	4
	Rozvoj sítě drobných podniků na základě tradičních činností	-	+	-	++	0	+	-	0	1
	Rozšířením aktivit cestovního ruchu omlazení populace, vyšší zájem o zvýšení bytové zástavby	+	+	+	0	++	--	-	0	2
Hrozby	Citlivost cestovního ruchu na změny v ekonomice	+	+	0	-	0	0	+	0	2
	Blízká konkurence kulturního turismu v okolních subregionech (sklářství)	++	++	+	-	-	+	---	-	0
	Nízká intenzita bytové výstavby (snižování počtu obyvatel)	+	+	+	-	---	--	--	0	-5
	Zvyšování nezaměstnanosti spojené s odbytovými problémy zpracovatelského průmyslu	0	0	0	-	--	---	--	--	-10
Součet		10	11	6	-2	-4	-7	-12	-4	

Zdroj: vlastní zpracování.

Závěr

Vliv socioekonomických jevů prostředí je velice široké téma, které se postupně rozvíjí. Existující teorie mají různý pohled na výběr faktorů vytvářejících socioekonomické prostředí. Zároveň nelze téma oddělit od dalších ekonomických tematických okruhů, jako je podnikatelské prostředí a rozvoj podnikání, a v neposlední řadě je téma spojeno s regionálním rozvojem a vymežováním subregionů, jakožto funkčních území vhodných pro analýzu sociálních a ekonomických disparit.

Postup hodnocení vlivu ekonomických faktorů na rozvoj podnikání se odvíjí od vymezení funkčních subregionů, které jsou tvořeny především vazbou mezi dojížděnou obyvatel do zaměstnání, vzděláním a dalšími typy základní občanské vybavenosti. Přestože základem hodnocení je obec, není možné efektivní srovnání obcí v rámci subregionu. Je to především z důvodu velice rozdílné velikosti obcí a dalších charakteristik, na jejichž základě vznikají socioekonomické disparity. Z toho důvodu je snaha hodnotit prostředí v širších souvislostech funkčních subregionů.

Vymezení subregionů se odvíjelo od účasti autorky diplomové práce na projektech Ekonomické fakulty TUL zabývajících se přístupem k řešení disparit na úrovni regionu a vymezením subregionů pro rozlišení a řešení socioekonomických disparit. Závěry vymezení subregionů jsou uvedeny v publikaci Hospodářský rozvoj regionů (Žižka et al., 2013). V diplomové práci je popsán postup získávání měkkých faktorů dojížděky a spádovosti oblasti v rámci lokálního došetření obcí dotazníkovým šetřením a získávání náhradních dat dojížděky z informačního systému integrované veřejné dopravy Libereckého kraje. Výstup výsledku dotazníkového šetření je představen v přílohách. Výsledek potvrdil předpoklad, že lokální šetření je vhodný nástroj pro zajištění dat spádovosti území za menší územní celky.

Metodický postup hodnocení vlivu socioekonomických vlivů prostředí se opírá o dostupné databáze obsahující charakteristické ukazatele potřebné pro analýzu úrovně podnikatelského prostředí. Následně je demonstrován na vybraném subregionu Libereckého kraje Jablonné v Podještědí, včetně vymezení subregionu na základě dotazníkového šetření a výstupu z informačního systému integrované dopravy LBK.

Vývojové tendence subregionu se odvíjejí od vlivu socioekonomických faktorů prostředí, které představují podmínky ekonomického potenciálu prostředí. Na základě vyhodnocených dat bylo možné navrhnout rozvojové priority a možnosti subregionu. Tomu ovšem předcházelo hodnocení socioekonomického stavu jednotlivých obcí subregionu, Velký Valtinov a Jablonné v Podještědí, a zvážení silných a slabých stránek hodnocených územních jednotek odděleně. Již z výsledků byla patrná důležitost hodnocení území přes funkční subregiony, které vysvětlují socioekonomické vazby obcí subregionu. Následně byla sestavena SWOT analýza a z ní vycházející konfrontační matice. Na základě této analýzy byly definovány slabiny subregionu a předloženy možnosti jeho rozvoje založené na rozvojovém potenciálu subregionu.

Celkové hodnocení subregionu Jablonné v Podještědí využívá rozmanitou informační platformu. Potvrzuje tím předpoklad komplexního vnímání ukazatelů stavu prostředí neboli nemožnost oddělit ukazatele sociálního a ekonomického charakteru. Potvrdil se velký vliv sociodemografických ukazatelů a měkkých faktorů prostředí, které vytvářejí jeho image a mají vliv na atraktivitu prostředí. Ta je důležitá nejen pro rozvoj podnikání, ale také pro přísun obyvatelstva, které je tvůrcem ekonomického rozvoje. Na ukázce vybraného subregionu byl demonstrován postup hodnocení socioekonomického charakteru prostředí a jeho vliv na další rozvoj podnikání.

Citace

AOPK. *Objekty ústředního seznamu*. [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.

[vid. 2013-08-12]. Dostupný z:

http://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/chrob_find/index.php?frame=1&TYPVYSTUPU%5B%5D=drusop&h_zchru=1&h_evl=1&h_ptacob=1&h_schru=1&h_pstromy=1&h_kod=&h_nazev=&h_organ_oochp=&h_kraj=&h_okres=&h_orp=&h_povob=&h_obec=jablonn%E9+v+podje%B9t%ECd%ED&h_ku=&h_submit=Vyhledat

AOPK. *Správa CHKO Lužické hory*. [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.

[vid. 2013-8-12]. Dostupný z: <http://luzickehory.ochranaprirody.cz/>

AOPK. *Ústřední seznam ochrany přírody*. [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny

ČR. [vid. 2013-06-12]. Dostupný z: <http://drusop.nature.cz/>

BACHMAN, P. (2010). Disparity obcí v oblasti poskytování informací. [online]. *E+M*

Ekonomie a Management. 2010, iss. 2, pg. 125-136 [vid. 2013-20-12]. Dostupný z:

<http://search.proquest.com/docview/517578466/fulltextPDF/14284BF540E442A24F2/4?accountid=17116>

BusinessInfo.cz – Euroregiony. [online]. Czech Trade. [vid. 2013-15-10]. Dostupný z:

<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/euroregiony-1836.html>

ČSÚ. *Počet obyvatel v obcích ČR k 1. 1. 2007* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2007

– Souborné informace. [vid. 2013-16-12]. Dostupný z:

http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/publ/1301-07-k_1_1_2007

ČSÚ. *Počet obyvatel v obcích ČR k 1. 1. 2010* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2010

– Souborné informace. [vid. 2013-16-12]. Dostupný z:

[http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/06003C3DD7/\\$File/13011003.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/06003C3DD7/$File/13011003.pdf)

ČSÚ. *Počet obyvatel v obcích ČR k 1. 1. 2012* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2012

– Souborné informace. [vid. 2013-16-12]. Dostupný z:

[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/00002BD91A/\\$File/13011203.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/00002BD91A/$File/13011203.pdf)

ČSÚ. *Regionální statistiky – Vymezení územních jednotek NUTS v ČR pro potřeby statistické a analytické a pro potřeby EU* [online]. Praha: Český statistický úřad. [vid. 2013-15-10]. Dostupný z:
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/vymezeni_uzemnich_jednotek_nuts_v_cr_pro_potreby

ČSÚ. *Statistická ročenka Libereckého kraje 2012* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2012 [vid. 2013-6-12]. Dostupný z
<http://www.czso.cz/csu/2012ediciplan.nsf/krajp/511011-12-xl>

ČÚZK. *Katastrální území obce Česká ves v Podještědí*. [online]. Český úřad zeměměřičský a katastrální. [vid. 2013-10-12]. Dostupný z:
http://www.cuzk.cz/Dokument.aspx?AKCE=META:SESTAVA:MDR002_XSLT:W EBCUZZ_ID:656208

ČÚZK. *Katastrální území obce Valtinov* [online]. Český úřad zeměměřičský a katastrální. [vid. 2013-10-12]. Dostupný z:
http://www.cuzk.cz/Dokument.aspx?AKCE=META:SESTAVA:MDR002_XSLT:W EBCUZZ_ID:779822

HATTERMANN HRUŠOVÁ, B. a P. RYDVALOVÁ (2013), Ukázka vymezení subregionů na základě dojížděky veřejnou dopravou na příkladu Libereckého kraje. In: ŽIŽKA, M. et al. *Hospodářský rozvoj regionů. Vymezení funkčních regionů, významné socioekonomické faktory, regionální odolnost a inovační intenzita*. 1. vyd. Příbram: Professional Publishing, 2013, s. 219-224. ISBN 978-80-7431-131-4.

Historie Jablonné v Podještědí. [online]. Jablonné v Podještědí: Městský úřad Jablonné v Podještědí. [vid. 2013-10-12]. Dostupný z:
<http://www.jablonnevp.cz/?page=historie-jablonne>

Historie Velký Valtinov. [online]. Velký Valtinov: Městský úřad Velký Valtinov. [vid. 2013-10-12]. Dostupný z: <http://www.velkyvaltinov.cz/?file=kop5.php>

- JÁČOVÁ, H., M. ORTOVÁ A J. SYROVÁTKOVÁ (2011). Regional Disparities in Terms of Soft Factors. In: JÁČ, I. et al. *The Uniqueness of Municipalities in Regions*. 1st ed., Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2011, pg. 49-51. ISBN 978-3-8473-1124-9.
- JIRÁSKOVÁ, E. (2013). *Význam vybraných faktorů lokalizace pro malé a střední podniky*. Liberec, 2013. 170 s., 30 s. příl. Disertační práce (Ph.D.). Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Databáze měst a obcí České republiky* [online]. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011 [vid. 2013-04-12]. Dostupné z: <http://vyzkum.ef.tul.cz/td/index.php?content=mestaobce>
- KÚ LBK. *Program rozvoje Libereckého kraje 2007 – 2013*. [online]. Odbor regionálního rozvoje a evropských projektů Krajský úřad Libereckého kraje. [vid. 2013-10-12]. Dostupný z: http://www.kraj-lbc.cz/public/orlk/prlk_cerven2007_146dfbf98b.pdf
- MAIER, G., F. TÖDTLING (1998). *Regionálna a urbanistická ekonomika 2. Regionálny rozvoj a regionálna politika*. Bratislava: Elita, 1998. 320 s. ISBN 80-8044-049-2.
- Metodická podpora regionálního rozvoje – definice pojmu disparita*. [online]. Regionální rozvoj – GaRep, regionální ekonomické poradenství. [vid. 2013-16-10]. Dostupný z: <http://www.regionálnírozvoj.cz/index.php/diskuze.437/items/definice-pojmu-disparita.html>
- Metodická podpora regionálního rozvoje - Využití půdy*. [online]. Regionální rozvoj – GaRep, regionální ekonomické poradenství. [vid. 2013-8-12]. Dostupný z: <http://www.regionálnírozvoj.cz/index.php/148.html>
- MFCR. *Administrativní registr ekonomických subjektů* [online]. Ministerstvo financí ČR. [vid. 2013-30-10]. Dostupný z: http://www.info.mfcr.cz/ares/ares_popis.html.cz

- MORAVCOVÁ, L. (2012) *Zadání územního plánu Jablonné v Podještědí (návrh)* [online]. Jablonné v Podještědí: Městský úřad Jablonné v Podještědí, březen 2012 [vid. 2013-10-12]. Dostupné z: http://www.jablonnevp.cz/files/docs/uzemni2012/UP_Jablonne_navrh_zadani_brezen_2012.pdf
- MZČR. *Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013* [online]. Praha: MZ ČR, červen 2010. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/>
- NEDOMLELOVÁ, I. (2010) Teoreticko-metodologická východiska pojetí ekonomického rozvoje, ekonomického růstu a regionálního rozvoje. In: Jáč, I. et al. *Jedinečnost obce v regionu*. 1. vyd. Příbram: Professional Publishing, 2010, s. 24 - 33. ISBN 978-80-7431-038-6.
- PERLÍN, R. *Vymezení venkovských obcí v Česku* [online]. Deník veřejné správy. Přírodovědecká fakulta KU. [vid. 2013-10-12]. Dostupný z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6384068>
- RISY. *Regionální informační servis – Euroregiony*. [online]. Centrum pro regionální rozvoj ČR. [vid. 2013-15-10]. Dostupný z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/stredocesky-kraj/regionalni-informace/euroregiony/>
- RUMPEL, P., O. SLACH, J. KOUTSKÝ. *Měkké faktory regionálního rozvoje*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008. 186 s. ISBN 978-8073684358.
- RYDVALOVÁ, P. (2013) Inovační aktivity ekonomických subjektů dle odvětví v České republice. In: ŽIŽKA, M. et al. *Hospodářský rozvoj regionů. Vymezení funkčních regionů, významné socioekonomické faktory, regionální odolnost a inovační intenzita*. 1. vyd. Příbram: Professional Publishing, 2013, s. 160-170. ISBN 978-80-7431-131-4.

- RYDVALOVÁ, P., M. ŽIŽKA, B. HRUŠOVÁ. *Cesta rozvoje obce*. Liberec: TUL, 2010. 57 s. ISBN 987-80-87184-14-1.
- SKOKAN, K. *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. 1. vyd. Ostrava: Repronis, 2004. 159 s. ISBN 80-7329-059-6.
- SOJKOVÁ, L. (2011) Strategies of Regional Development. In: JÁČ, I. et al. *The Uniqueness of Municipalities in Regions*. 1st ed., Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2011, pg. 15 - 18. ISBN 978-3-8473-1124-9.
- SOJKOVÁ, L. (2013) Regiony, regionalizace a regionalismus. In: ŽIŽKA, M. et al. *Hospodářský rozvoj regionů. Vymezení funkčních regionů, významné socioekonomické faktory, regionální odolnost a inovační intenzita*. 1. vyd. Příbram: Professional Publishing, 2013, s. 29-41. ISBN 978-80-7431-131-4.
- SUNEGA, P., M. MIKESZOVÁ, M. LUX (2009). Příčiny regionálních nerovností ve finanční dostupnosti bydlení v ČR. [online]. *E+M Ekonomie a Management*. 2009, iss. 2, pg. 55-75 [vid. 2013-20-12]. Dostupný z: <http://search.proquest.com/docview/195462986/fulltextPDF/14284CDA6C06EBDB C07/4?accountid=17116>
- ŠVIHOVSKÝ, J. (2011), Strategies of Regional Development. In: JÁČ, I. et al. *The Uniqueness of Municipalities in Regions*. 1st ed., Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2011, pg. 27. ISBN 978-3-8473-1124-9.
- VITURKA, M. aj. *Kvalita podnikatelského prostředí, regionální konkurenceschopnost a strategie regionálního rozvoje České republiky*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 12-22. ISBN 978-80-247-3638-9.
- WALKER, I. *Research Methods and Statistics*. 1st edit, London: Palgrave Macmillan, 2010. 224 pgs. ISBN 978-0230-24988-2.
- WOKOUN, R., J. MALINOVSKÝ, M. TAMBORSKÝ, J. BLAŽEK aj. *Regionální rozvoj. (Východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2008. 475 s. ISBN 987-80-7201-699-0.

Zákon č. 89/1995 Sb. ze dne 20. dubna 1995, o státní statistické službě [online]. Český statistický úřad. [vid. 2013-15-10] dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zakon_c_89_1995_sb__o_statni_statisticke_sluzbe_ve_zneni_pozdejsich_predpisu_/\\$File/Zakon_89_1995_Sb.pdf](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zakon_c_89_1995_sb__o_statni_statisticke_sluzbe_ve_zneni_pozdejsich_predpisu_/$File/Zakon_89_1995_Sb.pdf)

Zákon č. 114/1992 Sb. ze dne 19. února 1992, o ochraně přírody a krajiny [online].

Ministerstvo zemědělství. [vid. 2013-2-12] dostupné z:

[http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/UZ%20zakon%20114-1992%20\(1.4.2013\).pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/UZ%20zakon%20114-1992%20(1.4.2013).pdf)

Zákon č. 218/2000 Sb. ze dne 12. dubna 2000 o obcích (obecním zřízení) [online].

Ministerstvo vnitra – Portál veřejné správy. [vid. 2013-17-10]. Dostupné z:

<http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>

Zákon č. 248/2000 Sb., § 4, o podpoře regionálního rozvoje, [online]. Ministerstvo vnitra – Portál veřejné správy. [vid. 2013-15-10] dostupné z:

<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=0&idBiblio=49565&recShow=12&nr=248~2F2000&rpp=15#parCnt>

ZBRÁNKOVÁ, M. (2013), Hodnocení ekologické stability území (subregionů) na příkladu Libereckého kraje. In: ŽIŽKA, M. et al. *Hospodářský rozvoj regionů. Vymezení funkčních regionů, významné socioekonomické faktory, regionální odolnost a inovační intenzita*. 1. vyd. Příbram: Professional Publishing, 2013, s. 122-128. ISBN 978-80-7431-131-4.

ŽIŽKA, M., P. RYDVALOVÁ, J. ŠMÍDA, K. POPKOVÁ. *Atlas ekonomických ukazatelů. Cesta poznání k odpovědnému rozhodování o rozvoji obce*. 1. vyd. Příbram: Professional Publishing, 2011. ISBN 978-80-7431-074-4.

ŽIŽKA, M. et al. *Hospodářský rozvoj regionů. Vymezení funkčních regionů, významné socioekonomické faktory, regionální odolnost a inovační intenzita*. 1. vyd. Příbram: Professional Publishing, 2013. ISBN 978-80-7431-131-4

Bibliografie

- JÁČ, I. et al. *The Uniqueness of Municipalities in Regions*. 1st ed., Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2011. ISBN 978-3-8473-1124-9.
- JEŽEK, J. and R. JEŽKOVÁ. *Podnikanie a jeho komunálna a regionálna podpora*. 1. vyd. Bratislava: EUROKÓDEX, 2011. ISBN 978-80-89447-47-3.
- RYDVALOVÁ, P., M. ŽIŽKA, B. HRUŠOVÁ. *Cesta rozvoje obce*. Liberec: TUL, 2010. ISBN 987-80-87184-14-1.
- SKOKAN, K. *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. 1. vyd. Ostrava: Repronis, 2004. ISBN 80-7329-059-6.
- ŽIŽKA, M., P. RYDVALOVÁ, J. ŠMÍDA, K. POPKOVÁ. *Atlas ekonomických ukazatelů. Cesta poznání k odpovědnému rozhodování o rozvoji obce*. 1. vyd. Příbram: Professional Publishing, 2011. ISBN 978-80-7431-074-4.
- ŽIŽKA, M. et al. *Hospodářský rozvoj regionů. Vymezení funkčních regionů, významné socioekonomické faktory, regionální odolnost a inovační intenzita*. 1. vyd. Příbram: Professional Publishing, 2013. ISBN 978-80-7431-131-4.

Seznam příloh

Příloha A	Základní teoretická východiska ekonomických teorií.....	96
Příloha B	Teorie regionálního rozvoje.....	99
Příloha C	Tvrdé a měkké lokalizační faktory dle Rumpel et al.	104
Příloha D	Dotazník.....	108
Příloha E	Komentář dotazníky.....	111
Příloha F	Analýza problematiky dostupných databází obsahujících socioekonomické ukazatele	132
Příloha G	Hodnocení Koeficientu ekologické stability (KES)	141
Příloha H	Vstupní data pro hodnocení socioekonomických jevů prostředí subregionu Jablonné v Podještědí.....	142

Příloha A Základní teoretická východiska ekonomických teorií

Ekonomickému rozvoji prostředí, jakožto rozčlenění a vzniku konkrétních ekonomických teorií, aplikovatelných na různých geografických celcích, předcházelo období, kdy se ekonomické školy zabývaly stejnými problémy a stavěly na svých konkrétních předpokladech řešení ekonomického rozvoje. Ekonomický rozvoj a ekonomický růst zapříčinil odlišný rozvoj v jednotlivých územích (zemích či regionech) a dal za vznik teoriím regionálního rozvoje. Ekonomické školy představují modely, které předcházely ekonomickému rozvoji, tak jak ho známe v dnešní podobě. V literatuře se uvádí sedm hlavních proudů ovlivňujících v průběhu ekonomického vývoje hospodářský rozvoj a pohled na řešení problémů, se kterými se ekonomika potýká.

Základním myšlenkovým proudem pro vznik ekonomie jako vědy, byla klasická politická ekonomie. Tzv. **klasická škola** vznikla jako odpověď na společenské a hospodářské změny v polovině 18. století. Teorie klasické školy je založena na liberalismu, funkce společnosti a hospodářství jsou přirozený systém, fungující na svobodné tržní konkurenci a volném obchodu. Klasická škola se věnuje makroekonomickým tématům jako tvorba přerozdělování bohatství. Adam Smith ve svém díle využívá empirického zkoumání jevů a na základě analýzy dílčích faktů vytváří obecná tvrzení. Díky této metodě je možné analyzovat obtížně měřitelné veličiny, které se dají chápat jako socioekonomické veličiny – např. vliv institucí, historického vývoje a tradic, filozoficko-etické důsledky atd. (Nedomlelová, 2010, kap. 2, s. 24). Nedomlelová dále zmiňuje Davida Ricarda, který posunul svým dílem chápání ekonomie jako exaktní vědecké disciplíny. Jeho metoda abstrakce vytváří věrohodný obraz ekonomie, analýza využívá logický rámec vyvozování obecných tvrzení na předem stanovených předpokladech.

Na liberalismu je založena také **neoklasická ekonomie**, která předpokládá vnitřní stabilitu hospodářského systému. Nezaměřuje se na hospodářský růst a distribuci důchodu, nýbrž na analýzu alokace omezených zdrojů a utváření ekonomické rovnováhy (Nedomlelová, 2010, kap. 2, s. 25). Neoklasická ekonomie se utvářela v 19. století, v průběhu vývoje se oddělila anglická větev (Alfred Marshall) – teorie užitku a teorie dílčí rovnováhy, škola všeobecné rovnováhy založena na formalistickém přístupu - Itálie, Francie (L. M. Walras, V. Pareto) a rakouská škola – subjektivistický přístup, kritika poznání založené na

zkušenosti, tzv. empirismus. Neoklasická ekonomie má silně mikroekonomický charakter založený na matematických metodách a grafických analýzách, metodologie neoklasické ekonomie je určující pro ekonomie hlavního proudu (Nedomlelová, 2010, kap. 2, s. 25).

Karl Marx přišel ve druhé polovině 19. století s novým typem ekonomického myšlení, které se v literatuře objevuje jako **marxistická metoda**. Zaměřuje se na analýzu dlouhodobého společenského a ekonomického rozvoje kapitalistického systému. Faktory modelující marxistickou metodu jsou akumulace kapitálu, rozdělování ekonomické nadhodnoty a vývoj vzájemného vztahu společenských tříd (Nedomlelová, 2010, kap. 2, s. 25).

V druhé polovině 20. století se rozvíjí **neomarxismus**, který je založen na poptávkově orientované růstové teorii. Nejznámější ekonomové neomarxismu jsou P. Baran a P. Sweezy, kteří teorii oživilo o keynesiánské prvky a teorie reálné globální změny kapitalistického systému (Nedomlelová, 2010, kap. 2, s. 25). Neomarxismus je pro ekonomický rozvoj podstatný z toho důvodu, že se nezabývá jen ekonomickými otázkami, ale řeší chod celé společnosti, kde upozorňuje na sociální prostředí založené na jeho materiálních vlastnostech.

Keynesovství je dalším směrem vzniklým v první polovině 20. století. V tomto směru již můžeme identifikovat určité náznaky socioekonomických faktorů, jelikož se opírá o řešení vysoké nezaměstnanosti, která dala za vznik tohoto směru. Hlavním dílem je kniha Johna Maynarda Keynesa *Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz*. Tento směr odmítá automatickou obnovu rovnováhy trhu při plném využití zdrojů, je kritikem neoklasické ekonomie, a zavádí prvky nejistoty a očekávání. Zásahy do ekonomiky, jako jsou státní intervence, podpora investic, snížení úrokových sazeb, mají zabránit nežádoucím důsledkům chování trhu jako je nezaměstnanost či chudoba. Odděluje mikroekonomickou a makroekonomickou část ekonomie a zavádí v makroekonomii empirické zkoumání. Později ve druhé polovině 20. století se v ekonomii hlavního proudu projevuje neoklasická syntéza a keynesova teorie je interpretována pomocí neoklasických pojmů (Nedomlelová, 2010, kap. 2, s. 26). Postkeynesovci podporují kritiku neoklasismu a ve svých ekonomických teoriích se přiklání k nahlížení na člověka, jako společenského a ovlivnitelného sociální psychologií a společenskými konvencemi. Tyto postkeynesiánské

teorie se řadí mezi teorie kritického realismu, který obhájí metodický přístup na základě kvalitativních zkoumání, protože existují neúplné znalosti, které nepodporují kvantifikaci. Tím se analýzy vyspělé tržní ekonomiky staly realističtější (Nedomlelová, 2010 kap. 2, s. 26).

Teorií, která se odklání od keynesiánské teorie, je **neoliberální přístup**. Již z názvu je patrné, že se opírá o liberalismus a individualismus, který odmítá zásahy státu do ekonomiky, připomíná, že státní zásahy nemusejí mít pouze kladné výsledky. Proto upřednostňují absolutně minimální státní intervence a podporují vytvoření prostoru pro tržní mechanismy, kde má hlavní roli má trh sám, ceny a konkurence. Nejznámějšími představiteli jsou zástupci neorakouské ekonomické školy Ludwig von Mises a Friedrich August von Hayek.

Posledním obecným ekonomickým směrem je **institucionalismus**, který vznikl ve 20. století. Tento přístup rozvíjí ekonomické teorie díky svému interdisciplinárnímu přístupu. Instituce je hlavním prvkem teorie, je chápána dvěma směry – formální instituce jsou například zákony, oproti tomu neformálními institucemi je kultura a tradice společnosti. Institucionalismus zohledňuje hospodářský cyklus a disparity ekonomik silnějších a slabších regionálních celků. Díky popisné analýze ekonomických procesů, sociálních institucí, historickému vývoji a empirismu bohatě přispívá rozvoji moderní ekonomické teorie.

Příloha B Teorie regionálního rozvoje

B1. Teorie endogenního růstu

Teorie regionálního rozvoje, které jsou dle Skokana (2004, s. 13) založeny na přístupu „zdola – nahoru“ se nazývají modely endogenního růstu, teorie založeny na přístupu „shora – dolů“ jsou modely exogenního růstu (model centrum/periferie).

Modely exogenního růstu jsou zařazeny pro úplnost chronologického přístupu diplomové práce. Existují dvě skupiny exogenního regionálního rozvoje a to teorie rovnovážného rozvoje (klasický přístup) a polarizační teorie (rozdělení polarizace na odvětvovou a regionální, protože ekonomický rozvoj a ekonomický růst probíhají v odvětví a regionech různě).

Modelům endogenního růstu se podrobně věnují Viturka et al. (2010, s. 13-16), uvádějí, že teorie vznikly díky chybějící interpretaci dlouhodobého růstu produkce v základních neoklasických modelech. Tyto modely zahrnují faktory ovlivňující ekonomický růst, které byly původně považovány za exogenní. Zahrnuje tak ekonomické efekty spojené s individuální a společenskou návratností vynaložených investic – výnosy z kapitálu pak mají konstantní nebo rostoucí charakter. V modelech endogenního růstu se projevuje role znalostních aktiv.

Model R. Lucase představuje první typ endogenního modelu, který klade důraz na akumulaci lidského kapitálu. Úroveň kapitálu je závislá na rozdělení disponibilního času jednotlivce mezi práci a vzdělání. Lidský kapitál se v modelu skládá ze dvou efektů – z efektu vnitřního (výdělky závisí na dovednostech, motivace k vyšší kvalifikaci) a efektu vnějšího (průměrná úroveň lidského kapitálu zvyšuje celkovou produktivitu výrobních faktorů). Hlavním principem modelu je nepřetržitá návratnost investic na akumulaci lidského kapitálu. Model je definován agregátní produkční funkcí (1.1):

$$Y = A \cdot f(K, Le, La) \quad (B1.1)$$

kde:

Y = úroveň produkce

A = všeobecná úroveň technického (technologického) rozvoje,

K = objem fyzického kapitálu,

L_e = efektivní práce, tj. množství času věnovaného pracovníky na výrobu, vynásobené hladinou dovedností každého z nich,

L_a = průměrná hladina lidského kapitálu pro danou populaci.

Model P. Romera je druhým typem endogenního modelu a je založen na akumulaci znalostního kapitálu. Firma, která inovuje za účelem dosažení dočasného monopolního postavení na trhu, způsobí, že i ostatní firmy investují do inovací a tím dochází ke všeobecnému technologickému pokroku, tedy ke zvyšování úrovně znalostního kapitálu. Model klade důraz na propojení technologického pokroku a vědy a výzkumu, ale upozorňuje na potřebu soukromých investic do inovací – ty následně zvyšují produktivitu všech výrobních faktorů (Viturka et al., 2010, s. 14). Definice agregátní produkční funkce je následující (1.2):

$$Y = A \cdot f(R, K, L) \quad (\text{B1.2})$$

kde:

Y , A , K odpovídají významu Lucasova modelu,

R = objem firemních výdajů na výzkum a vývoj,

L = objem práce (lidské zdroje).

Moderní endogenní metody se věnují otázce konkurenceschopnosti v globálním měřítku. Konkurenceschopnost vnímají jako výsledek spolupůsobení společenských, politických a tržních faktorů. Viturka et al. (2010, s. 15) uvádějí čtyři základní úrovně, na kterých procesy a faktory konkurenceschopnosti analyzují:

- úroveň meta – rozvojová orientace společnosti,
- úroveň makro – stabilní rámec ekonomiky,
- úroveň mezo – hospodářské politiky a podpůrné instituce,
- úroveň mikro – firmy a jejich seskupení.

Vysoký stupeň konkurenceschopnosti v regionu lze považovat za důležitý ukazatel dlouhodobě prosperujícího ekonomického rozvoje, podnikatelský sektor je nositelem rozvojového potenciálu území. Viturka et al. (2010, s. 15) zmiňují některé specifické faktory, které působí na konkurenceschopnost a podnikové prostředí – např. výskyt tržně atraktivních přírodních zdrojů, sídla velkých firem v regionu, které rozvíjejí kooperaci

s menšími dodavateli a odběrateli, poziční výhody v blízkosti rozvíjejících se tržních segmentů nebo rozvojových os regionálního (nadregionálního) významu.

Téma konkurenceschopnosti je známo z díla Portera, který se svým mikroekonomickým modelem konkurenceschopnosti, tzv. model diamantu, naráží na následující faktory: faktory vstupů, faktory poptávky, faktory generované strategiemi a charakterem konkurence, faktory dané přítomností blízkých a podpůrných odvětví, faktory vlády a náhody. Porter poukazuje na to, že konkurenční výhody vycházejí z lokalizace a koncentrace dovedností, znalostí, institucí, firem, atd. Z této poznámky vyplývá, že je model principálně blíže územnímu členění než odvětvovému (Viturka et al., 2010, s. 15).

B2. Inovační teorie

V současné době je inovace důležitou složkou regionálního rozvoje a ekonomického růstu, v důsledku kvality podnikatelského prostředí. Jsou jednou z hlavních faktorů rozvoje, proto je namístě zařadit stručný popis inovačních teorií do teoretického zázemí diplomové práce.

Inovace jsou v literatuře uváděny, jako jedna z příčin vzniku disparit mezi regiony, z toho důvodu jsou inovace důležitým faktorem konkurenceschopnosti a kvality podnikatelského prostředí. Skokan (2004, s. 26) uvádí tři přístupy k objasnění termínu inovací.

1. Produktové inovace, ve smyslu zavedení nebo zlepšení výrobku (služby).
2. Procesní inovace jako technický rozvoj výrobních nebo distribučních procesů.
3. Organizační inovace, především organizace práce a řízení lidských zdrojů.
4. Marketingové inovace jako změny metod v marketingovém mixu.

Inovační proces je dynamický, interaktivní, integrovaný systém, a obecně se skládá z fáze invence (výzkum a vývoj), adaptace (první komerční využití), difúze (postupné celkové rozšíření). Všechny tři fáze jsou podmíněny regionální strukturou a především prostorová difúze je závislá na faktorech regionálního prostředí – např. velikost aglomerace, informační a komunikační podmínky, kvalita zdrojů, specifické a individuální podmínky regionů a sídlících podniků.

Inovační faktory, se rozlišují následovně:

- Endogenní faktory inovací neboli inovační prostředí, které zahrnují podnikatelskou dynamiku regionu, motivace, historie a tradice, kulturní zvyky, úroveň řemesel, spotřebitelské potřeby, atd.
- Exogenní faktory inovací, jsou tvořeny vzděláním a kvalifikací lidských zdrojů, vědou a výzkumem, technickým rozvojem.

Faktory se navzájem ovlivňují a doplňují, čímž tvoří lokální inovační proces. Kromě faktorů regionálního prostředí spolupůsobí také charakteristiky podnikatelského prostředí např. typ a velikost odvětví, velikost podniku, inovační strategie, atd.

Shrnutí důležitých faktorů pro tvorbu inovací specifikovali Maier a Tödling (1998) následovně:

vysoce kvalifikovaná pracovní síla, přítomnost univerzit a pracovišť pro vědu a výzkum,

- služby pro rozvoj podniků – poradenství ekonomické a technické povahy, právní služby, marketingové služby jako průzkum trhu atd.,
- dostačující síť dodavatelů a subdodavatelů,
- pozitivní charakteristiky trhu v otázkách rozvoje a růstu, především velikost a přístup na trh,
- infrastruktura komunikační, technická a dopravní,
- právní rámec podporující inovace, řešení otázek intelektuálního vlastnictví,
- přístup ke kapitálu, důraz na rizikový kapitál,
- atraktivnost prostředí v oblasti sociální a kulturní,
- interakce mezi účastníky inovačního procesu.

Modely inovačních procesů byly původně lineární, systematické, s jasným postupem od základního výzkumu, přes aplikovaný výzkum, přípravu výroby, výrobu až po uplatnění na trhu. V dnešní době se přistupuje k inovacím odlišným způsobem, proces je závislý na toku informací uvnitř i vně firmy. Do popředí se dostává výzkum marketingový (druhou možností je výzkum vědecký), probíhající v závislosti na zákaznících, možnostech technologií atd. Nové inovační modely probíhají interdisciplinárně, výrobní i procesní

inovace probíhají nejen ve firmě, ale zároveň spolupracují s ostatními účastníky regionálního rozvoje – s univerzitami, výzkumnými ústavy nebo velkými firmami. Vznikají spojení tzv. inovační klastry či vědecké parky, kde se koncentrují vědecko-výzkumné a výrobní aktivity a společně efektivně podporují socioekonomický rozvoj regionu, který využívá regionální infrastruktury pro přenos informací, technologií a zdrojů do podnikatelského prostředí.

Příloha C Tvrdé a měkké lokalizační faktory dle Rumpel et al.

Tabulka C1: Tvrdí a měkké lokalizační faktory.

TVRDÉ LOKALIZAČNÍ FAKTORY	MĚKKÉ PODNIKATELSKÉ LOKALIZAČNÍ FAKTORY	MĚKKÉ INDIVIDUÁLNÍ LOKALIZAČNÍ FAKTORY
TRH PRÁCE		
Disponibilita kvalifikovanými lidskými zdroji – zaměstnanci Úroveň platů a mezd Možnosti vzdělávání a dalšího vzdělávání Specializace trhu práce	Kvalita institucí ovlivňujících trh práce (hlavně úřady práce a městské úřady)	Pracovní příležitosti a nabídky pracovních míst Vzdálenost pracovního místa Možnosti vzdělávání a dalšího vzdělávání
PODNIKATELSKÉ PROSTŘEDÍ A INFRASTRUKTURA		
Disponibilita plochami (průmyslové zóny), nebytovými prostory a kancelářskými prostory Externí dopravní napojení (letišť, železnice, silnice, vodní cesta) Interní stav dopravní infrastruktury (silnice, parkovišť, systém veřejné dopravy)	Image průmyslových zón	Kvalita a vzhled prostor a budov a jejich okolí (parky) Komunikační a sociální infrastruktura (v pracovním prostředí) Dopravní napojení a obslužnost (parkovišť, silnice, veřejná doprava)
CENY, NÁKLADY, PŘÍJMY		
Ceny za plochy, prostory a budovy Komunální daně a poplatky Subvence a podpůrné granty poskytované městem Likvidace odpadů a ekologické náklady a povinnosti Energie, voda, Platy a mzdy		Regionální difference ve mzdách a životních nákladech

TVRDÉ LOKALIZAČNÍ FAKTORY	MĚKKÉ PODNIKATELSKÉ LOKALIZAČNÍ FAKTORY	MĚKKÉ INDIVIDUÁLNÍ LOKALIZAČNÍ FAKTORY
TRHY, EKONOMICKÉ VAZBY, KOOPERAČNÍ SÍTĚ – „NETWORKS“		
<p>Blízkost (malá vzdálenost od) jiných závodů stejného podniku</p> <p>Blízkost dodavatelů</p> <p>Blízkost odbytových trhů</p> <p>Kontakty s podniky</p> <p>– stejného sektoru a odvětví</p> <p>– jiných odvětví</p> <p>Blízkost vědecko-výzkumných zařízení</p> <p>Kooperace s institucemi veřejného sektoru</p>	<p>Networks vně podniku (např. s úřady práce, školami, sdruženími, aj.)</p> <p>Podpora aktéry z veřejného sektoru</p> <p>Pracovní kontakty zaměstnanců v místě</p> <p>Kvalita/pověst výzkumných zařízení</p> <p>Konsens ekonomických (podnikatelských) aktérů a aktérů z veřejného sektoru</p>	<p>Neformální kontakty v místě (sociální kvalita prostředí)</p>
GEOGRAFICKÁ POLOHA MĚSTA		
<p>Dostupnost trhů a relevantních ekonomických regionů</p>	<p>Image geografické polohy</p> <p>Geopolitická (geoekonomická) poloha</p>	<p>Dostupnost jiných atraktivních lokalit v rámci regionu</p>
FLEXIBILITA, MENTALITA, AKTIVITA (INICIATIVA)		
<p>Flexibilita, aktivita a kompetence</p> <p>– podnikatelů a podniků</p> <p>– veřejné správy</p> <p>– politických rozhodujících subjektů</p> <p>Mentalita zaměstnanců (pracovní nasazení, nemocnost, flexibilita, vlastní iniciativa)</p>		<p>Mentalita spoluobčanů a kolegů z pracovního prostředí (krajová specifika, náboženství, atd.)</p>

TVRDÉ LOKALIZAČNÍ FAKTORY	MĚKKÉ PODNIKATELSKÉ LOKALIZAČNÍ FAKTORY	MĚKKÉ INDIVIDUÁLNÍ LOKALIZAČNÍ FAKTORY
EKONOMICKÉ KLIMA		
	<p>Konsens aktérů z veřejného a soukromého sektoru</p> <p>(Ne)Přátelské chování představitelů správy vůči podnikatelům</p> <p>Stabilita plánování (stabilita územního plánu a definování priorit města)</p> <p>Politickoeconomické klima ve vnějším prostředí (region, stát)</p>	
IMAGE, TRADICE		
	<p>Image mikrolokality</p> <p>Image města</p> <p>Image regionu</p> <p>„Modernost“ (Orientace na služby, na nové technologie)</p> <p>Image z mezinárodního pohledu</p> <p>Význam tradic a historie lokality</p> <p>Lokální vázanost podniků a obyvatel</p>	<p>Image mikrolokality</p> <p>Image regionu</p> <p>Atmosféra města (metropolitní vs. provinční)</p> <p>Historický a kulturní význam města</p>
KULTURA		
	<p>Význam města jako centra kultury a médií</p> <p>Sponzoring kultury</p>	<p>„Etablovaná“ kulturní zařízení (divadla, muzea, výstavy, veletrhy, galerie, koncerty)</p> <p>Zábavní kultura (hudební a umělecká scéna, kina, diskotéky, herny, restaurace a „hospůdky“)</p> <p>Events – slavnosti ve městě</p> <p>Frekvence a kvalita neetablovaných akcí</p> <p>Nabídka možností aktivní seberealizace v oblasti kultury</p>

TVRDÉ LOKALIZAČNÍ FAKTORY	MĚKKÉ PODNIKATELSKÉ LOKALIZAČNÍ FAKTORY	MĚKKÉ INDIVIDUÁLNÍ LOKALIZAČNÍ FAKTORY
KVALITA KRAJINY, KVALITA MĚSTA A JEHO LOKALIT		
		Parky, zelené plochy, zeleň Historické části města Vzhled města a jeho utváření (modernizace) Vzhled a kvalita okolní krajiny
BYDLENÍ, SPORT A VOLNÝ ČAS, INFRASTRUKTURA		
		Nájemné Disponibilita atraktivními domy, byty a stavebními pozemky Školy Zdravotnická péče Dopravní infrastruktura Možnosti nákupu Možnosti (při)městské rekreace Sportovní možnosti Bezpečnost
KVALITA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ		
Čistota vzduchu a vody Geologická stabilita Ekologické požadavky a podmínky (zákony a vyhlášky, regulativy) Ekologické standardy (voda, odpadní hospodářství, recyklace)		Klima/počasí Čistota vzduchu Kvalita vody Image životního prostředí Postoje a úroveň aktivity v oblasti ochrany a tvorby životního prostředí

Zdroj: Vlastní úprava z Rumpel et al. (2008).

Příloha D Dotazník

Technologická agentura
České republiky

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

DOTAZNÍK

OBEC (doplňte):

Vážená paní starostko, Vážený pane starosto,
tým Technické univerzity v Liberci ve spolupráci s Krajským úřadem Libereckého kraje připravuje podklady pro hodnocení ekonomických a sociálních problémů v širším území v rámci Libereckého kraje. Výzkum je součástí projektu realizovaného v programu Omega Technologické agentury ČR s označením TD010029 pod názvem „Vymezení subregionů pro rozlišení a řešení sociálních a ekonomických disparit“. Obracíme se na Vás s prosbou o zodpovězení následujících dotazů. Vámi uvedené informace nám pomohou doplnit data získaná např. z Českého statistického úřadu. Dotazník můžete vyplnit rovněž na webových stránkách projektu: <http://vyzkum.hf.tul.cz/td/index.php?content=main>.

Co charakterizuje vaši obec?

(městys, město) – např. významná událost, stavba, místo, pravidelně konané akce atd.

Občanské vybavení:

ZŠ a MŠ v obci (počet zařízení):

ZŠ:, z toho:

1. stupeň

2. stupeň

MŠ:

Ostatní školy (specifikujte typ):

.....

Z kterých okolních obcí dojíždějí děti do ZŠ:

.....

Zdravotní zařízení v obci (počet zařízení):

Praktický lékař pro dospělé:

.....

Praktický lékař pro děti a dorost:

.....

Specialisté (např. gynekologie, zubař..):

.....

Výroba a služby:

Nejvýznamnější/největší firmy s provozovnou ve Vaší obci:

Název firmy	Zaměření firmy (odvětví, např. výroba ve sklářském průmyslu nebo zemědělství – chov skotu):

Vyjížd'ka z obce:

Prosím, uveďte, kam nejvíce vyjíždějí obyvatelé Vaší obce. Doplňte převažující (hlavní) a případně další významný směr vyjížd'ky.

Účel cesty		převažující směr (obec)	další významný směr (obec)
Za obchody (nákup základních potravin)			
Školství	MŠ		
	ZŠ – 1. stupeň		
	ZŠ – 2. stupeň		
Za zaměstnáním (každodenní pohyb)			
Zdravotnictví	praktický lékař pro dospělé		
	praktický lékař pro děti		
	specialisté		

Kterou obec ve svém okolí vnímáte jako spádové centrum?

.....

Prosíme o vrácení vyplněného dotazníku na níže uvedenou adresu nejpozději do 19. listopadu 2012. Tento krátký termín vyplynul z časové náročnosti zpracování údajů. Předem děkujeme za Vaše pochopení a vstřícnost.

Adresa: Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta – KPE, Voroněžská 13, 460 01 Liberec 1

Příloha E Komentář dotazníky

Obsah

Seznam tabulek.....	112
Metodika dotazníkového šetření obcí Libereckého kraje – projekt TA ČR programu OMEGA.....	113
Komentář dotazníky.....	114
E1. Nevyplněné dotazníky – specifikace obcí, které dotazníky nevyplnily.....	114
E2. Spádové oblasti.....	116
E3. Převažující směr vyjížděky za nákupem základních potravin.	118
E4. Další významný směr vyjížděky za nákupem základních potravin	119
E5. Převažující směr vyjížděky – mateřská škola	120
E6. Další významný směr vyjížděky – mateřská škola	121
E7. Převažující směr vyjížděky – základní škola, první stupeň	121
E8. Další významný směr vyjížděky – základní škola, první stupeň	122
E9. Převažující směr vyjížděky – základní škola, druhý stupeň	123
E10. Další významný směr vyjížděky – základní škola, druhý stupeň	124
E11. Převažující směr vyjížděky – za zaměstnáním	125
E12. Další významný směr vyjížděky – za zaměstnáním	125
E13. Převažující směr vyjížděky – praktický lékař pro dospělé	126
E14. Další významný směr vyjížděky – praktický lékař pro dospělé	127
E15. Převažující směr vyjížděky – praktický lékař pro děti a dorost.....	127
E16. Další významný směr vyjížděky – praktický lékař pro děti a dorost.....	128
E17. Převažující směr vyjížděky – lékaři specialisté	128
E18. Další významný směr vyjížděky – lékaři specialisté	129
Shrnutí výsledků	131

Seznam tabulek

Tabulka E1: Seznam obcí, které nevyplnily dotazníky, srovnáno dle velikosti obcí.....	114
Tabulka E2: Intervalové rozdělení obcí.....	115
Tabulka E3: Rozdělení obcí, které nevyplnily dotazník, v rámci okresu.....	116
Tabulka E4: Číselné shrnutí spádové oblasti.....	117
Tabulka E5: Spádové oblasti.	118
Tabulka E6: Převažující směr za nákupem základních potravin.	119
Tabulka E7: Další významný směr vyjížd'ky za nákupem základních potravin.	119
Tabulka E8: Souhrnná shoda – nákup základních potravin.	120
Tabulka E9: Převažující směr vyjížd'ky – mateřská škola.	120
Tabulka E10: Další významný směr vyjížd'ky – mateřská škola.	121
Tabulka E11: Celková shoda – mateřská škola.	121
Tabulka E12: Převažující směr vyjížd'ky – základní škola, první stupeň.	122
Tabulka E13: Další významný směr vyjížd'ky – základní škola, první stupeň.	122
Tabulka E14: Celková shoda – základní škola, první stupeň.	123
Tabulka E15: Převažující směr vyjížd'ky – základní škola, druhý stupeň.	124
Tabulka E16: Další významný směr vyjížd'ky – základní škola, druhý stupeň.	124
Tabulka E17: Celková shoda – základní škola, druhý stupeň.	124
Tabulka E18: Převažující směr vyjížd'ky – za zaměstnáním.....	125
Tabulka E19: Další významný směr vyjížd'ky – za zaměstnáním.	125
Tabulka E20: Celková shoda – za zaměstnáním.	126
Tabulka E21: Převažující směr vyjížd'ky – praktický lékař pro dospělé.	126
Tabulka E22: Další významný směr vyjížd'ky – praktický lékař pro dospělé.	127
Tabulka E23: Celková shoda – praktický lékař pro dospělé.	127
Tabulka E24: Převažující směr vyjížd'ky – praktický lékař pro děti a dorost.	128
Tabulka E25: Další významný směr vyjížd'ky – praktický lékař pro děti a dorost.	128
Tabulka E26: Celková shoda – praktický lékař pro děti a dorost.....	128
Tabulka E27: Převažující směr vyjížd'ky – lékaři specialisté.	129
Tabulka E28: Další významný směr vyjížd'ky – lékaři specialisté.	129
Tabulka E29: Celková shoda – lékaři specialisté.	130
Tabulka E30: Shrnutí výsledků.	131

Metodika dotazníkového šetření obcí Libereckého kraje – projekt TA ČR programu OMEGA

1. Rozhodnutí o dotazníkovém průzkumu v rámci projektu TA ČR

Dotazníkové šetření zabezpečí kontrolu dat získaných z databází statistického úřadu a sníží tím odchylku od skutečnosti. Zároveň vyčíslení nákladů na dotazníkové šetření ověří přínos a nutnost zjišťování údajů přímou cestou dotazování.

2. Příprava dotazníku

Struktura dotazníku vychází z dotazníkového šetření realizovaného v projektu s registračním číslem WD-30-07-1. Dotazník je upraven dle aktuálních potřeb projektu, zajišťuje ověření tvrdých dat z dostupných databází a dotazy na měkká data, která jsou jinou formou velmi těžko zjistitelná.

3. Realizace a kontrola průzkumu

Obce libereckého kraje (vyjma ORP Liberec) budou obeslány e-mailem, s žádostí o vyplnění dotazníku. Obce, které dotazník nevyplní a neodešlou zpět, budou následně osobně navštíveny. Tím bude zajištěna stoprocentní návratnost dotazníků. Kalkulace nákladů na zjišťování dat bude nutno vypočítat také s ohledem na kvalitu získaných údajů z dotazníků. Při neúplném vyplnění dotazníků došetřit telefonním dotazováním.

Jednání s Magistrátem města Liberec

Část realizace průzkumu bude zajišťovat magistrát města Liberce. Tento postup se v minulém projektu osvědčil. Pracovníci magistrátu budou mít na starosti vyplnění údajů pro ORP Liberec, do níž spadá 28 obcí. Na základě jednání s magistrátem bude upřesněn časový horizont, ve kterém bude šetření probíhat. Data by měla být kompletována k 31. 8. 2012.

4. Vyhodnocení

Vyhodnocení dotazníků – zaznamenání údajů do tabulek a porovnání s údaji z dostupných databází. Vytvoření databáze měkkých faktorů, které jsou pro obce důležité. Propojení s podnikatelským prostředím.

Komentář dotazníky

Komentář dotazníků obsahuje porovnání výsledků dojížděky a vyjížděky dle databáze KORID a výsledků dotazníků, které byly vyplněny na městských úřadech jednotlivých obcí Libereckého kraje. V Libereckém kraji se nachází 215 obcí, šetření probíhalo ve všech obcích.

Srovnání těchto dvou zdrojů dat předcházelo vyřazení obcí, které dotazník nevyplnily (35 obcí, návratnost je tedy 83,72 %), některé v dotaznících neuvedly odpověď na některé otázky vyjížděky, u větších obcí je to především proto, že jsou svou občanskou vybaveností soběstačné. Každá kategorie výsledků je očištěna o neúplné odpovědi.

Byla hledána shoda mezi vyjížděkou (první i druhý nejvýznamnější směr) a subjektivní odpovědí obce na dané otázky.

E1. Nevyplněné dotazníky – specifikace obcí, které dotazníky nevyplnily.

- Dotazníky nevyplnilo 35 obcí z celkového počtu 215 obcí Libereckého kraje.
- V procentuálním vyjádření se jedná o 16,3 %.

Seznam obcí (počet obyvatel a zařazení v rámci okresu):

Tabulka E1: Seznam obcí, které nevyplnily dotazníky, srovnáno dle velikosti obcí.

ZUJ	NAZEV_1	poc_obyv_sldeb11	okres
577448	Rakousy	74	SEM
514195	Ždírec	129	ČL
546232	Kozly	140	ČL
577561	Svojek	162	SEM
564401	Soběslavice	166	LBK
547484	Ktová	196	SEM
577570	Syřenov	208	SEM
563617	Jílové u Držkova	215	JBN
544353	Heřmanice	229	LBK
577723	Žernov	230	SEM
577421	Příkrý	247	SEM
564079	Horní Řasnice	248	LBK
561851	Noviny pod Ralskem	273	ČL

544345	Proseč pod Ještědem	327	LBK
564371	Raspenava	327	LBK
544531	Čtverín	474	LBK
564532	Všelibice	536	LBK
563994	Dolní Řasnice	539	LBK
577596	Tatobity	560	SEM
577677	Všeň	596	SEM
577341	Nová Ves nad Popelkou	648	SEM
561410	Blíževedly	685	ČL
564133	Jindřichovice pod Smrkem	690	LBK
561592	Horní Libchava	693	ČL
562050	Sloup v Čechách	728	ČL
561720	Kravaře	817	ČL
563935	Bulovka	882	LBK
562106	Stružnice	980	ČL
576981	Benecko	1 144	SEM
577693	Vysoké nad Jizerou	1 308	SEM
562025	Skalice u České Lípy	1 475	ČL
577316	Mírová pod Kozákovem	1 633	SEM
562297	Žandov	2 001	ČL
563820	Tanvald	6 706	JBN
577626	Turnov	14 400	SEM

Zdroj: Vlastní zpracování.

Dělení obcí do intervalů dle velikosti vycházejí z projektu „Vymezení subregionů pro rozlišení a řešení sociálních a ekonomických disparit“ (číslo projektu TD010029), rozdělení v rámci Libereckého kraje a jednotlivých okresů dle obyvatelstva s trvalým pobytem.

Intervalové rozdělení:

Tabulka E2: Intervalové rozdělení obcí.

Intervalové rozdělení obcí dle počtu obyvatel	Celkem	Počet obcí, které nezodpověděly dotazník	Procentuální vyjádření
1000 a méně	157 obcí	28 obcí	17 %
1001 – 1300	9 obcí	1 obec	11 %
1301 – 30000	46 obcí	6 obcí	13 %
30001 – 90000	2 obce	–	–
90001 a více	1 obec	–	–

Zdroj: Vlastní zpracování.

Očekávalo se, že obce, které nezodpověděly dotazník, jsou již tak velké, že by informace jen stěží odhadovaly a neodpovídaly by skutečnosti. Tento předpoklad je u obcí s více jak 1000 obyvateli obhajitelný.

Obce s méně než 1000 obyvateli nespádají do kategorie obcí subregionálního centra. Procentuálně je zde o něco vyšší zastoupení nevyplněných dotazníků, než v ostatních kategoriích velikostí obcí. Pro účely projektu jsou však data dostačující. Nelze říci, že všechny obce pod 1000 obyvatel dělají jen odhady – dle umístění obce může dotazník velice dobře mapovat realitu, přestože starosta nezná všechny své obyvatele.

Obce Turnov a Tanvald: i bez vyplněného dotazníku lze díky datům z dostupných databází (SLDB, CZSU, KORID) označit jako spádová centra pro okolní obce. Občanská vybavenost je v obou městech kompletní. Hlavní centra vyjížďky pak jsou větší města v regionu (a regionu sousedním) – Liberec a Jablonec nad Nisou, popřípadě Mladá Boleslav.

Rozdělení v rámci okresů:

Tabulka E3: Rozdělení obcí, které nevyplnily dotazník, v rámci okresu.

Okres	Celkem obcí	Nevyplněný dotazník
Liberec	59	16,9 % (10 obcí pod 1000 obyvatel)
Jablonec nad Nisou	34	5,9 % (1 obec pod 1000, 1 nad 1300)
Semily	65	20 % (9 pod 1000, 1 pod 1300, 3 nad 1300)
Česká Lípa	57	17,5 % (8 obcí s méně než 1000 obyvateli, 2 obce více než 1300)

Zdroj: Vlastní zpracování.

Vysokou návratnost dotazníků z okresu Jablonec nad Nisou lze vysvětlit skladbou obcí v regionu, je to nejmenší okres v Libereckém kraji.

E2. Spádové oblasti

Zhodnocení dotazníku a jeho porovnání s výsledky analýzy dat vyjížďky a dojížďky, z databáze KORID, přineslo zajímavé výsledky v případě spádových oblastí.

Obce byly dotazovány, kterou obec považují za spádovou oblast, některé obce uvedly samy sebe jako spádové centrum oblasti.

Při porovnání s vyjížděnkou z KORID a spádovou oblastí byla očekávána shoda, s výjimkou obcí, které samy sebe za spádovou oblast považují – zde bylo očekáváno centrum subregionů v rámci dojížděky obcí.

Shoda vyjížděky a spádové oblasti byla potvrzena u 128 obcí z celkového počtu 215 (dotazník vyplnilo 180 obcí). Předpoklad se dá ověřit pouze u obcí, které vyplnily dotazník – u 71,1 % zkoumaných obcí nastala shoda mezi reálnou dojížděkou a subjektivní odpovědí starosty na otázku v dotazníku.

Tabulka E4: Číselné shrnutí spádové oblasti.

Obce celkově	180 obcí	100 %
Shoda	128 obcí	71,1 %
Rozdílná odpověď	52 obcí	28,9 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Obce, které samy sebe označily, jako spádovou oblast jsou: Hodkovice nad Mohelkou, Jablonec nad Nisou, Jilemnice, Libštát, Liberec, Nové město pod Smrkem, Osečná, Příšovice, Semily.

Při porovnání dat pro dojížděku z KORID a označení obcí za spádovou oblast, obce Hodkovice nad Mohelkou, Nové město pod Smrkem, Osečná vypadnou. Znamená to tedy, že jsou spádovou oblastí pouze v rámci „přestupní stanice“ a ve skutečnosti migrační toky pokračují do přilehlých větších měst.

Při analýze dat z KORID byl pro přesnost rozšířen směr vyjížděky (dojížděky) na dvě hlavní obce.

U obce Bílý Kostel nad Nisou je prvním hlavním směrem Liberec, druhým Chrastava – Chrastava byla také v dotazníku označena za spádovou oblast pro obec Bílý Kostel.

Ten samý případ je obec Jablonec nad Jizerou, kde je prvním hlavním směrem Rokytnice nad Jizerou (ta již spadá pod jiný kraj), druhým směrem Jilemnice, která je v dotazníku označena za spádovou oblast.

Přehled výsledku shody spádových oblastí z databáze KORID a dotazníkového šetření dle jednotlivých okresů:

Tabulka E5: Spádové oblasti.

Okres Jablonec nad Nisou	Tanvald
	Jablonec nad Nisou
	Železný Brod
	Turnov
Okres Liberec	Český Dub
	Frýdlant
	Hejnice
	Hrádek nad Nisou
	Chrastava
	Křižany
	Liberec
	Turnov
Okres Česká Lípa	Cvikov
	Česká Lípa
	Doksy
	Jablonné v Podještědí
	Mimoň
	Nový Bor
	Stráž pod Ralskem
Okres Semily	Jilemnice
	Lomnice nad Popelkou
	Semily
	Studenec
	Turnov
	Tanvald
	Vysoké nad Jizerou

Zdroj: Vlastní zpracování.

Hlavní směr vyjížd'ky a označení spádové oblasti v dotazníku zobrazuje migrační toky určující subregiony v rámci regionu.

E3. Převažující směr vyjížd'ky za nákupem základních potravin.

U vyjížd'ky za nákupem základních potravin byla očekávána vysoká shoda, nákup potravin je povětšinou spojen s některým z dalších důvodů migrace z obce a zároveň je to jeden z nejobvyklejších důvodů migrace.

Na otázku neuvedlo žádnou odpověď 10 obcí: Cetenov, Frýdlant, Jablonec nad Nisou, Jeřmanice, Lažany, Liberec, Nový Oldřichov, Radimovice, Veselá, Vrchovany. Obce Frýdlant, Jablonec nad Nisou a Liberec jsou obce s vysokou občanskou vybaveností a není u nich předpoklad vyjížděky za nákupem základních potravin. Proto je celkový soubor obcí, které otázku zodpověděly, 170.

Tabulka E6: Převažující směr za nákupem základních potravin.

Obce celkově	170	100 %
Shoda	128	75,29 %
Rozdílná odpověď	52	24,71 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Tato otázka byla zodpověděna ve velkém počtu dotazníků, díky velkému množství nákupních center s hypermarkety lze snadněji odhadnout tyto migrační toky. Z tohoto důvodu vyjížděka za nákupem základních potravin vykazuje vysoké procento shody s nejvýznamnějším směrem vyjížděky.

E4. Další významný směr vyjížděky za nákupem základních potravin

Vzhledem k velké shodě u převažujícího směru vyjížděky za nákupem základních potravin nebyla očekávána vysoká shoda u dalšího významného směru vyjížděky za nákupem základních potravin. Na otázku neodpovědělo 20 obcí.

Tabulka E7: Další významný směr vyjížděky za nákupem základních potravin.

Obce celkově	160	100 %
Shoda	28	17,50 %
Rozdílná odpověď	132	82,50 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

U dalšího významného směru vyjížděky za nákupem se objevují obce, které jsou daleko za hranicemi regionů. Díky příhraniční oblasti se potvrzují nákupní zvyklosti nákupu základních potravin v Německu, konkrétně do Žitavy.

Tabulka E8: Souhrnná shoda – nákup základních potravin.

Obce celkově	177	100 %
Shoda	148	83,62 %
Rozdílná odpověď	29	16,38 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Při porovnání celkové vyjížďky za nákupem základních potravin (jak nejvýznamnějším tak dalším směrem vyjížďky) se objevila shoda u 148 obcí, tedy u **83,62 %** obcí, které dojíždějí nákupem základních potravin (dohromady rozdíl 180 bez 3 obcí). Tyto tři obce, které neoznačily žádnou vyjížďku za nákupem základních potravin, jsou obce Liberec, Cetenov (122 obyvatel) a Vrchovany (112 obyvatel). Obce Cetenov a Vrchovany jsou velmi malé – nepředpokládá se, že by nevyjížděly za nákupem potravin. Obec Liberec je soběstačná.

E5. Převažující směr vyjížďky – mateřská škola

Nelze předpokládat vysoké procento shody databáze IDOL a výsledku dotazníku. Vyjížďka za mateřskými školami není tak častá a obvyklá, jako vyjížďka za nákupy či za prací. MŠ jsou často v malých přilehlých vesnicích či v menších městech.

Na otázku neuvedlo žádnou odpověď 102 obcí. Tyto obce jsou soběstačné, počet míst v mateřských školách svou kapacitou odpovídá potřebám měst.

Tabulka E9: Převažující směr vyjížďky – mateřská škola.

Obce celkově	78	100 %
Shoda	41	52,56 %
Rozdílná odpověď	37	47,44 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Skladba obcí, které jsou v dotaznících uvedeny, jako hlavní centra vyjížďky do MŠ odpovídají předpokladu, že obslužnost MŠ zajišťují malé obce. Z výsledku shody je usuzováno, že přestože nejvýznamnější vyjížďka je do větších měst, které nabízejí vyšší občanskou vybavenost, rodiče využívají MŠ, které jsou co nejméně vzdálené od místa bydliště.

E6. Další významný směr vyjížd'ky – mateřská škola

Lze předpokládat, že dalším významným směrem se doplní shoda tam, kde k ní původně nedošlo. Propojí se významná dojížd'ka rodičů (především za prací) s využitím MŠ v okolí pracoviště rodičů. Na tuto otázku nezodpovědělo 102 obcí.

Tabulka E10: Další významný směr vyjížd'ky – mateřská škola.

Obce celkově	78	100 %
Shoda	35	44,87 %
Rozdílná odpověď	43	55,13 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Pro zjištění platnosti předpokladu byly porovnávány obce, které měly shodnou vyjížd'ku v první a v druhé otázce na MŠ – dle předpokladu by se mělo jednat o rozdílné obce. Tato analýza je podstatná zvláště proto, že se vycházelo ze dvou nejdůležitějších směrů vyjížd'ky z KORID. Druhá nejvýznamnější vyjížd'ka za MŠ by pak splňovala předpoklad, že je cesta spojena s více druhy migrace než jen za MŠ. Shoda byla platná pro zcela odlišné obce.

Tabulka E11: Celková shoda – mateřská škola.

Obce celkově	104	100 %
Shoda	76	73,08 %
Rozdílná odpověď	28	26,92 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Dohromady otázky na MŠ, nejvýznamnější nebo další významný směr vyjížd'ky, nezodpovědělo 76 obcí (odpověď zaznamenalo 104 obcí). Při porovnání odpovědí obcí na první i druhou otázku vyjížd'ky za MŠ, které uvedly jiný směr vyjížd'ky za obcí než je jejich nejvýznamnější směr vyjížd'ky, bylo pouze 28 obcí, které se ani v první, ani v druhé otázce se směrem dle KORID neshodují. To znamenalo pouhých 26,92 % obcí, které při vyjížd'ce za MŠ dojíždí spíše jiným směrem než je nejvýznamnější směr vyjížd'ky – tedy **73,08 %** obcí zaznamenalo shodu.

E7. Převažující směr vyjížd'ky – základní škola, první stupeň

Malé obce ZŠ nemají, předpokládána byla vyjížd'ka do spádových oblastí, do obcí, kde jsou ZŠ zřízeny. Data pro kontrolu byly shromážděny v databázi vytvořené pro projekt.

Údaje o základních školách ve městě jsou dále dostupné online na stránkách českého statistického úřadu – v sekci městská a obecní statistika.

V Libereckém kraji se základní škola nachází ve 121 obcích (bez rozlišení prvního či druhého stupně).

Při zpracování této otázky byla možnost kontroly vyplnění dotazníků – pokud obec ZŠ v obci nemá, musela být otázka kladně zodpovězena. U dvou obcí se prokázalo špatné vyplnění dotazníku (alespoň co se této otázky týká) – ZŠ v obci nemají, přesto není vyplněno. Jedná se o obce Provodín a Holenice.

Tím se snižuje počet relevantních dat na pouhých 178 obcí. Z toho 89 obcí má ZŠ v obci, otázku zodpovědělo 87 obcí.

Tabulka E12: Převažující směr vyjížd'ky – základní škola, první stupeň.

Obce celkově	87	100 %
Shoda	52	59,77 %
Rozdílná odpověď	35	40,23 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

U obce Jeřmanice byla označena shoda, přestože byl převažující směr uveden Dlouhý most. Je to z toho důvodu, že Dlouhý most patří pod zónu Liberec, obec, která je nejvýznamnější vyjížd'kou obce Jeřmanice.

E8. Další významný směr vyjížd'ky – základní škola, první stupeň

Při dotazníkovém šetření odpovědělo na další významný směr vyjížd'ky 96 obcí.

Tabulka E13: Další významný směr vyjížd'ky – základní škola, první stupeň.

Obce celkově	96	100 %
Shoda	42	43,75 %
Rozdílná odpověď	54	56,25 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Vyjížd'ku za základní školou – ani hlavní, ani převažující směr – nevyplnilo 55 obcí. Získané odpovědi pro porovnání převažujícího směru vyjížd'ky jednak hlavního směru, jednak dalšího významného směru, jsou tedy relevantní odpovědi u 125 obcí.

Tabulka E14: Celková shoda – základní škola, první stupeň.

Obce celkově	125	100 %
Shoda	94	75,20 %
Rozdílná odpověď	31	24,80 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Interpretace výsledku **75,2 %** shody, se opírá o existenci subregionálních center. Data za nejvýznamnější vyjížďku z databáze KORID zaznamenaly vysokou shodu s vyjížďkou z obce za základní školou. Tento ukazatel lze snadno ověřit, díky znalosti občanské vybavenosti obcí. V tomto ukazateli se tím propojily tři dostupné databáze – KORID, veřejné databáze Českého statistického úřadu a námi vytvořené databáze z dotazníků.

E9. Převažující směr vyjížďky – základní škola, druhý stupeň

Data za druhý stupeň základní školy mohou vykazovat určité anomálie, a to díky tomu, že druhý stupeň základní školy může být specializovaný na určitý obor, o který se dítě zajímá (sportovní třídy, počítačové, hudební či víceleté gymnázium^A). Přestože obec druhý stupeň základní školy provozuje, děti mohou dojíždět za studiem do jiných měst. Specializované třídy jsou častější spíše ve větších městech nežli na základních školách v malých městech. Proto lze očekávat vyšší procentuální shodu s vyjížďkou obce i vyšší počet zkoumaného vzorku.

V Libereckém kraji se nachází 153 obcí bez druhého stupně základní školy. Celkový počet obcí se základní školou, kde je vyučován druhý stupeň, je 62 obcí. Tyto údaje jsou z veřejné databáze Českého statistického úřadu.

Obec Holenice nesprávně vyplnila dotazník, proto je analyzováno pouze 179 obcí.

Při zkoumání převažujícího směru vyjížďky za druhým stupněm ZŠ, bylo 37 obcí nezávislých na druhém stupni základní školy v jiném městě (neoznačily žádnou obec jako hlavní směr vyjížďky za druhým stupněm ZŠ). Výsledných 142 obcí vyjížďku potvrdilo.

^A Víceleté gymnázium se nemůže promítnout – střední školy takto nebyly tříděny, nebyla na ně položena specifická otázka v dotazníku.

Tabulka E15: Převažující směr vyjížd'ky – základní škola, druhý stupeň.

Obce celkově	142	100 %
Shoda	108	76,06 %
Rozdílná odpověď	34	23,94 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Shoda vyjížd'ky, z databáze KORID a nejvýznamnějšího směru vyjížd'ky za druhým směrem ZŠ z dotazníku, byla vysoká. Potvrdila se přirozená migrace do spádových center za druhým stupněm ZŠ.

Z celkového počtu 142 obcí dojíždějících za druhým stupněm ZŠ se prokázalo, že děti z 19-ti obcí, které toto zařízení ve své obci mají, přesto za vzděláním vyjíždělo do jiných obcí. V procentuálním vyjádření, 13,38 % zkoumaného vzorku.

E10. Další významný směr vyjížd'ky – základní škola, druhý stupeň

U převažujícího směru vyjížd'ky byla hledána shoda s vyjížd'kou tam, kde nenastala shoda u hlavního směru. Další významný směr označilo celkově 89 obcí. Z tohoto souboru bylo 13 obcí, které druhý stupeň ZŠ mají, tudíž hlavní směr dojížd'ky neoznačily – jsou v zásadě soběstačné – a označily jen další významný směr vyjížd'ky. Vyjížd'ka byla vysvětlena specializací školy v jiné obci či nedostatečné kapacity ZŠ v původní obci. Z tohoto hlediska bylo také logické, že pouhých 25,84 % této vyjížd'ky se shodovalo s nejvýznamnější vyjížd'kou z KORID. Těchto obcí je celkově 23.

Tabulka E16: Další významný směr vyjížd'ky – základní škola, druhý stupeň.

Obce celkově	89	100 %
Shoda	23	25,84 %
Rozdílná odpověď	66	74,16 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Nízké procento shodného hlavního směru vyjížd'ky s dalším významným směrem vyjížd'ky bylo důsledkem specializace či nedostatečnou kapacitou ZŠ.

Tabulka E17: Celková shoda – základní škola, druhý stupeň.

Obce celkově	155	100 %
Shoda	129	83,23 %
Rozdílná odpověď	26	16,77 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Při porovnání celkové vyjížd'ky za druhým stupněm ZŠ (jednak nejvýznamnějším, jednak dalším směrem vyjížd'ky) byla prokázána shoda u 129 obcí, tedy u **83,23 %** obcí, které dojížděly za druhým stupněm ZŠ (dohromady 179 odpovědělo, z toho pouze u 24 obcí byla shoda). Obce, které neoznačily žádnou vyjížd'ku za druhým stupněm ZŠ, byly soběstačné, jedná se o 26 obcí, z celkového počtu vzorku 168 obcí je to pouhých **16,77 %**.

E11. Převažující směr vyjížd'ky – za zaměstnáním

Podnikatelské prostředí není jednoduché zmapovat a obce nemají přesné informace, kam lidé dojíždějí za prací. V dotazníku 20 obcí nevyplnilo otázku, tj. o 11,11 % nižší vzorek pro analýzu. Tyto obce spadaly díky své velikosti pod 1000 obyvatel (výjimku tvoří obec Kamenický Šenov se 4012 obyvateli), všechny tyto obce jsou v kategorii „obec periferního významu“.

Tabulka E18: Převažující směr vyjížd'ky – za zaměstnáním.

Obce celkově	160	100 %
Shoda	95	59,38 %
Rozdílná odpověď	65	40,63 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Poněkud nižší shoda byla dána různými dopravními prostředky zaměstnanců – nemyslí se tím pouze automobilová doprava, která jistě zaujímá vysoké procento, ale také firemní autobusy nadnárodních společností.

E12. Další významný směr vyjížd'ky – za zaměstnáním

Další významný směr vyjížd'ky za prací označilo na 142 obcí, často byla zmiňována velká města mimo zkoumaný liberecký kraj – objevuje se Mladá Boleslav, Praha či Vrchlabí. Proto také nenastalo vysoké procento shody.

Tabulka E19: Další významný směr vyjížd'ky – za zaměstnáním.

Obce celkově	142	100 %
Shoda	24	16,90 %
Rozdílná odpověď	118	83,10 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Při analýze významných směrů vyjížd'ky za zaměstnáním (bez rozdílu nejvýznamnějšího a dalších významných směrů) z celkového počtu 180 obcí neodpovědělo 19 obcí. Všechny

tyto obce byly velikostí menší než tisíc obyvatel – vyjma obce Kamenický Šenov. Shoda nabývá vysoké hodnoty **73,29 %**.

Tabulka E20: Celková shoda – za zaměstnáním.

Obce celkově	161	100 %
Shoda	118	73,29 %
Rozdílná odpověď	43	26,71 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

SLDB šetřilo celoplošně otázky vyjížděky do zaměstnání a škol. Podrobné údaje zatím bohužel nejsou přístupné. Nebylo tedy možné provést kontrolu vyjížděky z veřejně dostupných databází.

E13. Převažující směr vyjížděky – praktický lékař pro dospělé

V Libereckém kraji je praktický lékař v 78 obcích, z celkového počtu 215 obcí (dle dostupné databáze Českého statistického úřadu). Díky existenci veřejné databáze Českého statistického úřadu je možná kontrola obcí a ověření přítomnosti lékaře v obci. Pokud lékař v obci podle ČSÚ není, musí být v dotazníku vyplněno, kam obec za lékařem vyjíždí. Obec Holenice praktického lékaře nemá, ale nevyplnila otázky v dotazníku, proto byl o tuto obec snížen počet obcí ve vzorku. Vzhledem k poloze obce lze ze sekundárních dat, která jsou volně dostupná, dohledat nejbližší lékaře – nachází se v obci Jičín. Srovnání bylo možné u 179 obcí, od kterých byly všechny potřebné informace.

Otázka na převažující směr vyjížděky za praktickým lékařem byla zodpovězena od 137 obcí. Z tohoto vzorku má v obci lékaře 27 obcí, přesto za praktickým lékařem dojíždějí.

Tabulka E21: Převažující směr vyjížděky – praktický lékař pro dospělé.

Obce celkově	137	100 %
Shoda	96	70,07 %
Rozdílná odpověď	41	29,93%

Zdroj: Vlastní zpracování.

Vysoká shoda odpovídá předpokladu vícevýznamové migraci – spojená cesta například se zaměstnáním, nákupem potravin, vzděláním atd.

E14. Další významný směr vyjížd'ky – praktický lékař pro dospělé

Další významný směr vyjížd'ky vyplnilo 107 obcí. Z tohoto vzorku má v obci praktického lékaře 38 obcí.

Tabulka E22: Další významný směr vyjížd'ky – praktický lékař pro dospělé.

Obce celkově	107	100 %
Shoda	37	34,58 %
Rozdílná odpověď	70	65,42 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Nenastalo vysoké procento shody, výsledek odpovídá vysoké shodě v nejvýznamnějším směru vyjížd'ky.

Obce, které praktického lékaře mají, přesto mohou za lékařem vyjíždět do obce jiné. Ve zkoumaném vzorku tomuto předpokladu odpovídalo 27 obcí, to je 15,08 % z celkového počtu 179 obcí (stále je vzorek očištěn o obec Holenice). Oproti tomu, 27 obcí si zcela vystačilo s praktickým lékařem ve své obci, to je 15,08 %. Tyto obce neoznačily žádný směr vyjížd'ky za praktickým lékařem.

Tabulka E23: Celková shoda – praktický lékař pro dospělé.

Obce celkově	152	100 %
Shoda	130	85,53 %
Rozdílná odpověď	22	14,47 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Při zkoumání významných směrů vyjížd'ky za praktickým lékařem (bez rozdílu nejvýznamnějšího a dalších významných směrů) mezi databází KORID a dotazníků došlo k vysoké shodě **85,53 %**.

E15. Převažující směr vyjížd'ky – praktický lékař pro děti a dorost

Data pro analýzu převažujícího směru vyjížd'ky za praktickým lékařem pro děti a dorost, byla očištěna o obec Holenice – neodpověděla na otázku, protože v obci není žádné zdravotnické zařízení, nebyla nepředpokládána ani přítomnost dětského lékaře.

Soubor zkoumaných obcí byl v otázce vyjížd'ky za praktickým lékařem pro děti a dorost zastoupen 140 obcemi, které na tuto otázku v dotazníku odpověděly.

Tabulka E24: Převažující směr vyjížd'ky – praktický lékař pro děti a dorost.

Obce celkově	140	100 %
Shoda	101	72,14 %
Rozdílná odpověď	39	27,86 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Vysoká shoda opět odpovídá předpokladu vícevýznamové migrace. Praktický lékař pro děti a dorost nemusí být jen v oblasti bydliště, ale také v obci, kterou navštěvují díky mateřské škole, vzdělání či díky zaměstnání rodičů.

E16. Další významný směr vyjížd'ky – praktický lékař pro děti a dorost

Další významný směr vyjížd'ky za praktickým lékařem pro děti a dorost vyplnilo 85 obcí.

Tabulka E25: Další významný směr vyjížd'ky – praktický lékař pro děti a dorost.

Obce celkově	85	100 %
Shoda	34	40 %
Rozdílná odpověď	51	60 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Vysoká shoda opět odpovídá předpokladu spojených důvodů migrace.

Obce, které jsou v této kategorii soběstačné a nevyplnili žádnou vyjížd'ku (dětský lékař sídlí v obci), čítají počtu 23. To je ze vzorku s relevantními informacemi o počtu 179 obcí 12,84 %. Otázky praktického lékaře pro děti a dorost zodpovědělo 156 obcí.

Tabulka E26: Celková shoda – praktický lékař pro děti a dorost.

Obce celkově	156	100 %
Shoda	131	83,97 %
Rozdílná odpověď	25	16,03 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Při analýze významných směrů vyjížd'ky za praktickým lékařem pro děti a dorost (bez rozdílu nejvýznamnějšího a dalších významných směrů), byla prokázána shoda **83,97 %**.

E17. Převažující směr vyjížd'ky – lékaři specialisté

Data pro analýzu převažujícího směru vyjížd'ky za lékařem – specialistou, byla očištěna o obec Holenice – neodpověděla na otázku, protože v obci není žádné zdravotnické zařízení, nebyla předpokládána ani přítomnost specialisty.

Obcí, které mají ve zdravotnickém zařízení k dispozici specialistu, je dle databáze statistického úřadu 52. Přesto téměř všechny obce vyjížděku za specialistou specifikovaly – pouze obce Hodkovice nad Mohelkou, Kamenický Šenov a Smržovka vyjížděku neuvedly. Jedná se sice o obce z kategorie periferního významu, přesto byla občanská vybavenost kompletní, obce měly více jak 1000 obyvatel.

Dalších 5 obcí – Hejnice, Jablonec nad Nisou, Liberec, Rychnov u Jablonce nad Nisou a Semily neuvedly převažující směr vyjížděky – se považovaly za soběstačné, ale uvedly další významný směr vyjížděky.

Vzorek pro vyhodnocení převažujícího směru vyjížděky za lékaři specialisty tak čítal 170 obcí, protože devět obcí převažující směr vyjížděky neuvedly.

Tabulka E27: Převažující směr vyjížděky – lékaři specialisté.

Obce celkově	170	100 %
Shoda	106	62,35 %
Rozdílná odpověď	64	37,65 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Z těchto součtů potvrdilo vyjížděku za specialistou 39 obcí, to je **22,94 %**, přestože specialistu v obci má. Důvodem je jednak nedostatečná kapacita, jednak rozdílné a nespecifikované specializace lékařů ve výzkumu.

E18. Další významný směr vyjížděky – lékaři specialisté

Další významný směr uvedlo v dotazníku 134 obcí. Předpokladem nebyla příliš vysoká shoda – další významná vyjížděka za specialisty byla očekávána především do větších nebo velkých měst.

Tabulka E28: Další významný směr vyjížděky – lékaři specialisté.

Obce celkově	134	100 %
Shoda	16	11,94 %
Rozdílná odpověď	118	88,06 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Směr vyjížděky, které obce uváděly, byl často za hranicemi jejich okresu či Libereckého kraje. Například Praha, Mladá Boleslav či Vrchlabí. Mnoho obcí označilo také Liberec či

jiné větší město, které je vzdálené natolik, že v databázi KORID se neprojeví, díky využití více zón, proto se nepromítlo ani do statistiky.

Jak už bylo řečeno, žádnou vyjížďku za specialisty neoznačily 3 obce, k tomu je vzorek očištěn o obec Holenice. Proto vzorek pro celkovou shodu obsahoval 176 obcí.

Tabulka E29: Celková shoda – lékaři specialisté.

Obce celkově	176	100 %
Shoda	120	68,18 %
Rozdílná odpověď	56	31,82 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Při analýze významných směrů vyjížďky za lékaři specialisty (bez rozdílu nejvýznamnějšího a dalších významných směrů), byla shoda **68,18 %**.

Shrnutí výsledků

Porovnávaná data tvrdá z databáze KORID a měkká, tedy subjektivní, z dotazníkového šetření obcí Libereckého kraje vykazují určité odchylky. Bylo velice těžké odchylky racionálně identifikovat, především protože migrační toky obyvatel nejsou pouze jednoho charakteru, ale jsou složeny z více podnětů pro vyjížděku z obce do jiné. Odchylka vznikla také z důvodu různých způsobů dopravy, protože automobilová a soukromá autobusová doprava data nedoplňuje.

V následujícím shrnutí se nachází rekapitulace výsledků za každou otázku a počet zodpovězených dotazníků, ze kterých vycházejí výsledná procenta shodných odpovědí s databází KORID.

Tabulka E30: Shrnutí výsledků.

Dotazovaná oblast ^B		Převažující směr – shoda		Další významný směr – shoda		Celková shoda	
		četnost odpovědí	Shoda [%]	četnost odpovědí	Shoda [%]	četnost odpovědí	Shoda [%]
Spádové oblasti		180		71,10 %			
Za obchody (nákup ZP)		170	75,29	160	17,50	177	83,62
Školství	MŠ	78	52,56	78	44,87	104	73,08
	ZŠ – 1. stupeň	87	59,77	96	43,75	125	75,20
	ZŠ – 2. stupeň	142	76,06	89	25,84	155	83,23
Za zaměstnáním		160	59,38	142	16,90	161	73,29
Zdravotnictví	praktický lékař D	137	70,07	107	34,58	152	85,53
	praktický lékař DD	140	72,14	85	40,00	156	83,97
	specialisté	170	62,53	134	11,94	176	68,18

Zdroj: Vlastní zpracování.

^B Vysvětlení zkratk v tabulce: ZP – základní potraviny, D – dospělí, DD – děti a dorost.

Příloha F Analýza problematiky dostupných databází obsahujících socioekonomické ukazatele

Velikou škálu socioekonomických ukazatelů je možné vyhledat v databázích, které lze popsat jako informační zdroje obsahující sekundární data. V návaznosti na teoretický přehled lze vymezit tvrdá data, která jsou snadněji přístupná a interpretovatelná. Celková analýza prostředí vyžaduje znalost nejen ukazatelů ekonomických, ale také přítomnosti základního vybavení a místních poměrů, historického vývoje atd.

Hodnocení vlivu socioekonomických jevů prostředí je závislé na celkové znalosti konkrétního podnikatelského prostředí. Na začátku každého výzkumu, analýzy či hodnocení, dochází k detailnímu seznámení s okolním prostředím a se základními hodnotícími ukazateli, které se provádí na základě shromažďování sekundárních dat. Bez ohledu na vybrané ukazatele, na které se výzkum zaměřuje, existují dostupné databáze, které tvrdá data shromažďují a jsou veřejně dostupná.

Veřejně přístupné databáze, obsahující socioekonomické ukazatele, zajišťuje nejen Statistický úřad České republiky, ale také Ministerstva financí či Ministerstva pro místní rozvoj či Ministerstva práce a sociálních věcí. Analýza prostředí vyžaduje komplexní popis, patří sem znalost polohy území, přítomné instituce, programy rozvoje, zařízení občanské vybavenosti, demografické, ekonomické a environmentální ukazatele. Pro tato data lze využívat další volně dostupné zdroje, které se zabývají zkoumaným tématem – například pro ukazatele občanské vybavenosti lze využít nejen zdrojů z ČSÚ, ale také databázové zdroje České pošty a jednotlivých ministerstev dle relevance zjišťovaných údajů.

Statistický úřad České republiky, poskytuje nejrozsáhlejší veřejné databáze statistických údajů. Jedná se o ústřední orgán státní správy České republiky, proto je mimo jiné, jeho úkolem koordinace sběru a zpracování dat jednotlivých ministerstev. Výhodou databází ČSÚ je srovnatelnost a časová souslednost ukazatelů nejen v rámci České republiky, ale také v rámci mezinárodního srovnání. Data slouží veřejnosti, zahraničním institucím i státní správě. Od této charakteristiky se také odvíjí náplň statistického sledování ČSÚ – jsou zde poskytovány informace o státní ekonomice, pohybu osob, vědě a výzkumu atd.

Nejdůležitějším a nejkomplexnějším zdrojem informací je Sčítání lidu, domů a bytů, které se provádí jednou za 10 let, naposledy bylo uskutečněno v roce 2011. Periodicita sledování údajů záleží na charakteru ukazatele, některé výkazy jsou roční, pololetní, čtvrtletní, měsíční či nepravidelné. Každý rok vychází statistická ročenka ČSÚ, dále poskytuje odborné publikace, online dostupné informace a publikace, různé analýzy atd. Na stránkách je k dispozici kompletní katalog produktů ČSÚ. Z činnosti ČSÚ vyplývá, že je nejdůležitějším zdrojem sekundárních dat.

Vyjmenovávat a popisovat databáze ČSÚ není úkolem této diplomové práce. Přesto má význam zmínit online aplikaci ČSÚ, která usnadňuje vyhledávání zpracovaných dat ze SLDB. Aplikace umožňuje sestavit vlastní tabulku, dle vybraného území a vybraných socioekonomických ukazatelů. Tato funkce výrazně zjednodušuje využívání databází ČSÚ, problémem může být omezení rozměru tabulky (hlavička 15 sloupců, legenda 500 řádků). Nástin aplikace je zobrazen na obr. F1.

The screenshot shows the 'Sestavení vlastní tabulky' (Create your own table) interface of the ČSÚ application. At the top, there is a navigation bar with links: 'O Sčítání', 'Základní výsledky', 'Podle tématu', 'Vše o území', and 'Publikace'. Below this is a breadcrumb trail: 'Home > Výsledky sčítání > Podle tématu > Výběr ukazatelů'. The main heading is 'Sestavení vlastní tabulky'. Below the heading are four steps: 1. Výběr ukazatelů (selected), 2. Výběr území, 3. Uspořádání, and 4. Zobrazení dat. A 'Další krok' button is on the right. The interface is divided into three main sections:

- Ukazatele (Indicators):** A tree structure under 'Obyvatelstvo' (Population). The 'Počet obyvatel s obvyklým pobytem' (Number of residents with usual residence) is expanded, showing a list of indicators with checkboxes. Selected indicators include 'celkem (souhrn)', 'ekonomická aktivita', 'vyjíždějící celkem', 'vyjíždějící do škol', 'vyjíždějící do zaměstnání', and 'zaměstnaní'.
- Vybrané ukazatele (Selected indicators):** A list of the selected indicators, each with a button to move it between the two lists.
- Počet vybraných (Number of selected):** A summary of the selected indicators, showing 6 items.

Obrázek F1: Aplikace ČSÚ, práce s databází SLDB
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování.

Jak již bylo zmíněno výše, SLDB je například důležité pro sledování vyjížděky osob do zaměstnání a škol. Vyjížděka a dojížděka jsou důležitými socioekonomickými faktory, které nejenže signifikují spádovost obcí a vypovídají o přirozených regionech, ale především upozorňují na rozdělení funkcí území – na území s obytnou a pracovní funkcí. Pokud nedostačují data ze SLDB (přestože SLDB tuto problematiku řeší, perioda zjišťování je relativně dlouhá), je nutné přistoupit k náhradním informačním zdrojům. Databáze, které mohou tyto údaje poskytnout, nejsou vždy veřejně přístupné, z toho důvodu je možné přistoupit k lokálnímu došetření, nebo využití náhradních zdrojů o dojížděce/vyjížděce například od dopravní společnosti.

Zmíněná problematika dojížděky/vyjížděky je řešena v předchozích částech diplomové práce, protože schopnost obyvatel dojíždět je významným parametrem rozvoje podnikatelského prostředí a jeho kvality.

Informace o obcích a občanské vybavenosti jsou dohledatelné v databázích **Městské a obecní statistiky (MOS)** ČSÚ, která poskytuje vybrané statistické údaje za každou obec ČR. Souhrnná data za obec poskytují informace o pozemcích, hospodářské činnosti (celkem, dle převažující činnosti i právní formy), kultuře, volnočasových aktivitách, obyvatelstvu, školství, sociální oblasti a zdravotnictví. V kartách obcí je vždy uvedena aktualizace údajů, pokud je zastaralý je možné si ověřit data u konkrétních poskytovatelů služeb – jedná se především o přítomnost pošt, lékařů či vzdělávacích institucí. Tato data jsou pro analýzu socioekonomických ukazatelů důležitá, protože mají rozhodující vliv na pohyby obyvatel. Tato data jsou pro kontrolu dohledatelná v oficiálních databázích jednotlivých institucí – odpovědi na otázky ohledně zdravotnictví poskytuje informační systém ÚZIS, rejstřík škol a školských zařízení poskytuje Ministerstvo školství. Údaj, který v kartě obcí není zveřejněn, je přítomnost pošty v obci, tyto informace poskytuje portál České pošty (www.ceskaposta.cz).

Jelikož do socioekonomického hodnocení patří také environmentální stránka hodnocení prostředí, je nutné zmínit také databázi **koeficientu ekologické stability**, která se také nachází ve složkách ČSÚ. Tento ukazatel je definován podílem ekologicky příznivých ploch a ploch, které zatěžují životní prostředí (ČSÚ, 2013). Vysvětlení k hodnocení KES se nachází v příloze G. V souvislosti s ukazateli environmentálního charakteru lze

považovat za jeden z důležitých lokalizačních faktorů pro rozvoj podnikání přítomnost zvláště chráněného území. Tyto informace jsou dohledatelné na ČSÚ nebo lze využít online databáze **Agentury ochrany přírody a krajiny ČR**, která je organizační složkou státní správy a spravuje Ústřední seznam ochrany přírody (ÚSOP). Data jsou zpracována do online databáze, dostupné z drusop.nature.cz, umožňují vyhledávání dle kraje, okresu, ORP, pověřené obce, obce a katastrálního území. Obsahuje všechny druhy zvláště chráněných území.

Důležitou databází pro zjišťování ekonomické aktivity je **Administrativní registr ekonomických subjektů**, tzv. **ARES**, který zřizuje Ministerstvo financí České republiky. Z webových stránek vyplývá, že ARES je informační systém, který umožňuje vyhledávání ekonomických subjektů registrovaných v ČR. Funguje na základě zpřístupnění údajů z informačního systému registrů a evidence veřejné správy.

Majoritními zdroji informací webové aplikace ARES jsou následující systémy: Obchodní rejstřík (OR), vedený rejstříkovými soudy, Živnostenský rejstřík (RŽP), vedený Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR, Registr ekonomických subjektů (RES), vedený Českým statistickým úřadem, Registr církví a náboženských společností (RCNS), vedený Ministerstvem kultury ČR, Registr zdravotnických zařízení (RZZ), vedený Ústavem zdravotnických informací a statistiky ČR, Seznam občanských sdružení a spolků (OSS), vedený Ministerstvem vnitra ČR, Evidence zemědělského podnikatele (EZP), která je vedena Ministerstvem zemědělství ČR, Seznam politických stran a hnutí (PSH), vedený Ministerstvem vnitra ČR, Rejstřík škol a školských zařízení (RŠ), vedený Ministerstvem školství a tělovýchovy ČR. Do dalších zdrojů patří Registr plátců daně z přidané hodnoty (DPH, SkDPH, údaje o nespolehlivém plátcí DPH), vedený Finanční správou ČR, Registr plátců spotřební daně (SD), vedený Celní správou ČR, Účelový registr organizací systému ARIS (RARIS), vedený Ministerstvem financí ČR, Centrální evidence dotací z rozpočtu (CEDR), která je vedena Ministerstvem financí ČR, Centrální evidence úpadců (CEU), která je vedena Ministerstvem spravedlnosti ČR, Insolvenční rejstřík (IR), který je veden Ministerstvem spravedlnosti ČR. Kontrolním zdrojem pro zpracování majoritních údajů s doplněnými údaji ze zdrojů dalších je Územně identifikační registr adres (UIR-ADR), vedený Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR (MFCR, 2013).

Informační systém ARES je dostupný online a vyhledávání je možné v aplikaci osob či v aplikaci ekonomických subjektů. Pro analýzu podnikatelského prostředí je možné si zvolit přímo firmu nebo osobu, obec, ulici, právní formu podnikání či „angažmá osoby, odvětví dle klasifikace ekonomických činností CZ-NACE, dle zařazení ekonomického subjektu k finančnímu úřadu, atd. Je možná filtrace ekonomických subjektů, které jsou aktivní a naopak zaniklé. Možnosti vyhledávání zobrazuje obr. F2.

The screenshot shows the ARES - Osoby (veřejné dle zákona) search interface. It features a search form with the following elements:

- Jméno:** A text input field.
- Obec:** A text input field.
- Ulice:** A text input field.
- PSČ:** A text input field.
- Č. domu:** A text input field.
- Angažmá:** A dropdown menu with the option "všechna" selected.
- Diakritika:** A dropdown menu with "česká" selected.
- Zobrazit:** A dropdown menu with "200 vět" selected.
- Třídění:** A dropdown menu with "netříděno" selected.
- Výstup:** A dropdown menu with "HTML" selected.
- Související aplikace:** A link labeled "Ekonomické subjekty".
- Buttons:** "Vyhledat" and "Nové zadání".

Obrázek F2: Schéma vyhledávání v informačním systému ARES

Zdroj: ARES, vlastní zpracování.

Registr ekonomických subjektů neboli **RES**, je veřejná databáze evidenčního charakteru. Obsahem je evidence právnických osob, organizačních složek státu a fyzických osob, které mají postavení podnikatele. Registr je průběžně obnovován. Na internetovém portálu je aktualizován stav ke konci měsíce a každé čtvrtletí jsou publikovány následující seznamy:

- Počty jednotek v RES podle územního členění a vybraných právních forem,
- počty jednotek v RES podle převažující činnosti a vybraných právních forem,
- struktura národního hospodářství podle převažující činnosti a zařazení do institucionálních sektorů (ČSÚ, 2013).

Služby RES jsou poskytovány na základě zákona č.89/1995 Sb., o státní statistické službě, z tohoto titulu jsou veřejnou službou a pro podrobné informace je možné požádat.

Databáze **Merit-CDF**^C čerpá data ze zmíněné databáze RES, z obchodního rejstříku hospodářské komory a dalších dostupných zdrojů, poskytuje údaje o subjektech registrovaných v České republice o firmách i osobách. Dále poskytuje specifické oborové databáze, které poskytují ucelené obchodní informace. Charakteristika dat, dle webových stránek, zahrnuje propojení s katastry či sociodemografickými daty a je vhodná pro zpracování v GIS (geografický informační systém). Data pracují s adresami, označením aktivních firem, právní formou, druhem vlastnictví a oborem činnosti. Na základě toho je z databáze možné analyzovat odvětví významné pro dané území.

Tato databáze pracuje i s dalšími ekonomickými ukazateli, jako je počet zaměstnanců, obrát a ukazatelé v účetních závěrkách. Pro analýzu vlivu socioekonomických jevů prostředí je znalost počtu zaměstnanců a odvětvového zaměření velice významná. Oborové databáze obsahují také informace o ubytovacích zařízeních, školství a zdravotnictví, tedy data občanské vybavenosti.

Další možnou alternativou je databáze **Albertina**, která shromažďuje registrované společnosti v České republice a na Slovensku. Tato databáze stejně jako databáze Merit poskytuje data vhodná k analýze firem a odvětví v regionu či obci. Nevýhodou databáze je jejich cena, jedná se o placené služby (jednorázová platba na celý rok).

Informační zdroj pro ukazatele ekonomické aktivity je také online databáze **www.ziveobce.cz**^D, která vznikla jako projekt podporovaný Evropským fondem pro regionální rozvoj a Ministerstvem průmyslu a obchodu. Tento portál poskytuje informace o úřadech a ekonomických subjektech ve městech, obcích a krajích České republiky. Databáze slouží ke vzájemné podpoře a spolupráci zástupců územní jednotky a lokálních firem. Informace jsou pravidelně aktualizovány, díky spolupráci portálu s úřady územní samosprávy, a následně ověřovány u zařazených firem. Vyhledávání je možné podle názvu

^C Na základě spolupráce autorky dp na projektu s registračním číslem TD010029 jsou v praktické části data za podniky, počty zaměstnanců a odvětvové zaměření v subregionu vytažena z databáze Merit-CDF, která byla pro projekt zakoupena.

^D Poskytuje společnost DATABOX s podporou Operačního programu podnikání a inovace, Ministerstva průmyslu a obchodu, Evropského fondu pro regionální rozvoj, ČSÚ a Hospodářské komory.

fírem či podle regionálního klíče. Vyhledávání nabízí také různé filtry pro upřesnění typu hledaných informací – kromě seznamu firem sídlících na konkrétním území, lze firmy rozdělit dle jejich činností, což je pro rozvoj podnikání velice důležitý aspekt (zobrazuje obr. F3).

Jablonné v Podještědí
Liberecký kraj/ okres Liberec

živéobce.cz
...máme co nabídnout

Hledat firmy v obci Jablonné v Podještědí

Můžete zadat název firmy, IČ, nebo popis činnosti. Zkusíte například restaurace.

Firmy v obci Jablonné v Podještědí

Činnosti firem

Činnosti firem	Seznam firem
Auto, móto osobní, přepr., MD, STK, autopůjčovny, autobusy, ... (12)	Reklama, informace výstavy, grafické, plánovací, informační centra, ... (1)
Bazary auto-moto, elektro, nábytek, second-hand, ... (3)	Restaurace, ubytování stravování, jídelny, stravování, vinárny, hotely, Kempy, ... (25)
Bezpečnost BOIP, PO, hasiči, alarmy, trezory, požární, ... (4)	Služby, obchod, prodej péče o tělo, nížejší oš., personalistika, regály, úklid, ... (10)
Cestovní ruch zájezdy, pobyty, letenky, řízení, průvodcovské služby, ... (1)	Sport koupařské, areály, bazén, fitness, tenis, bowling, HC, ... (20)
Doprava, dopravní technika taxi, silniční, kontejnery, jeřáby, výtahy, ... (10)	Stavěbnictví projekt, izolace, střechy, materiály, podlahy, zedníci, ... (46)
Drogerie, barvy, chemie parfumerie, lesy, stříkací pistole, malby, masiva, ... (2)	Strojírenství, kovo OHC soustružení, jednoúčelové stroje, hutní materiály, ... (21)
Dřev, plasty, sklo truhlárství, prý, váhování, zasklení, porcelán, ... (5)	Technické testy, měření akustiky, mikroskopie, územní, váhy, testování, ... (1)
Ekologie, nerosty, obaly COV, sklady, kámen, plasty, palety, kartony, ... (6)	Textil, obuv, dětské zboží bata, řídicí, oševy, látky, šicí stroje, krejčovství, hračky, ... (2)
Elektro, foto spotřebiče, auta, křesadla, dábiny, ... (16)	Task, knihy výtahy, laminování, vazba, knihovny, knihovny, ... (2)
Energetika, topení elektrárny, teplo, plyn, kámen, tepelná čerpadla, ... (4)	Úřady, správa magistráty, policie, správy, podla, rozhlas, TV, ... (11)
Finance, ekonomika, právo úvěry, leasing, pojištění, účetnictví, advokáti, ... (8)	Voda, vzduchotechnika koupařské, čerpadla, studny, sanitární, větrání, klimatizace, ... (10)

MĚSTO Jablonné v Podještědí
náměstí Míru 22
47125 Jablonné v Podještědí

Osoby
Bc. Sadilek Petr - starosta

Kontakty
487 829 961
487 829 960
info@jablonne.cz
www.jablonne.cz

12 částí obce:

Části obce	Číslo Ves
Heřmanice v Podještědí	(8)
Jablonné v Podještědí	(74)
Kněžice	(2)
Lada v Podještědí	(1)
Lučivice	(2)
Markvartice	(17)
Petrovice	(4)
Pole	(3)
Postelná	(3)

33 ulic:

Ulice	Číslo Ves
Alšova	(2)
Červená	(2)
Dlouhá	(11)
Dominikánské náměstí	(2)
Karlovské náměstí	(2)
Ke Studánce	(2)

Obrázek F3: Ukázka vyhledávače www.ziveobce.cz – obec Jablonné v Podještědí
Zdroj: Živé obce, vlastní zpracování.

Všechny představené databáze poskytují „syrová“ data, která potřebují další analýzu a zpracování. Existují ovšem také databáze, které se přímo zabývají hodnocením socioekonomických ukazatelů a jejich vlivem na hospodářský rozvoj. Jedním z nich je

databáze socioekonomických ukazatelů TUL, dostupná z online aplikace výzkumu: <http://vyzkum.ef.tul.cz/td/index.php>, která vychází z metodiky představené ve druhé kapitole. Tato databáze byla v původní verzi spuštěna pro projekt „Inovační přístup k řešení disparit na úrovni regionů“, později aktualizována a upravena projektem „Vymezení subregionů pro rozlišení a řešení sociálních a ekonomických disparit“.

Databáze disponuje údaji za jednotlivé obce ČR, které jsou soustředěny dle faktorů z faktorové analýzy dle metodiky TUL a znázorněny do časových řad. Hlavním předpokladem je pozitivní vývoj daných ukazatelů. Šipky svou barvou a směrem znázorňují změny, které komponenty zaznamenaly – směr šipky vypovídá o vývoji mezi danými roky, červená barva je pro negativní vývoj, zelená pro pozitivní vývoj, žlutý čtverec představuje situaci, kdy v ukazateli ve změně nedošlo, nedostupnost hodnoty je naznačena spojovníkem (pokud nejsou dostupné některé komponenty nebo bylo děleno nulou), (Socioekonomická databáze EF TUL, 2013).

Využití takové databáze má nesporné výhody: umožňuje srovnání dat v čase, protože analyzuje socioekonomické ukazatele ve vývoji let 2006, 2009 a 2011, obsahuje analýzu všech obcí České republiky a především poskytuje okamžité hodnocení ekonomického potenciálu obce.

Možnosti využití této databáze je široké, odvíjejí se od rozsahu celého projektu „Vymezení subregionů pro rozlišení a řešení sociálních a ekonomických disparit“. Uvedený projekt má v dílčích cílech již zohledněnou otázku vnímání obce v širší souvislosti, a to pomocí vymezení subregionální úrovně ČR. Online databáze nově umožňuje zobrazení hodnot pěti faktorů subregionu, do kterého sledovaná obec spadá. Faktory jsou rozlišeny barevně – zlepšení ukazatelů sytící daný faktor se zobrazuje zelenou barvou, zhoršení červenou na principu semaforu. Výstup socioekonomické databáze subregionů zobrazuje obr. F4.

Jablonné v Podještědí (subregion Liberec)	
Údaje pro subregion <i>Liberec</i>	
F1 Zaměstnanost – souvisí s mírou nezaměstnanosti, volnými pracovními místy, výstavbou bytů atd.:	-0,003
F2 Věková struktura – ve smyslu rozdělení populace na produktivní a neproduktivní podle věku:	-0,17
F3 Aktivity nevýrobní povahy – definuje subregion jako městský (záporné hodnoty) nebo venkovský (kladné hodnoty):	0,621
F4 Obyvatelstvo – přírůstky/úbytky obyvatelstva a míra rozvodovosti:	2,991
F5 Ekonomická atraktivita subregionu – zda si lze v subregionu zajistit patřičný životní standard:	-0,602
Ostatní obce subregionu: Bílá, Bílý Kostel nad Nisou, Chotyně, Chrastava, Dlouhý Most, Heřmanice, Hodkovice nad Mohelkou, Hrádek nad Nisou, Jablonné v Podještědí, Janovice v Podještědí, Janův Důl, Jeřmanice, Křižany, Kryštofovo Údolí, Liberec, Mníšek, Nová Ves, Oldřichov v Hájích, Osečná, Proseč pod Ještědem, Raspenava, Rynoltice, Šimonovice, Stráž nad Nisou, Světlá pod Ještědem, Velký Valtinov, Žďárek, Zdislava (celkem 28 obcí)	

Obrázek F4: Ukázka výstupu faktorové analýzy TUL – Jablonné v Podještědí, subregion Liberec

Zdroj: Socioekonomická databáze subregiony, vlastní zpracování.

Příloha G Hodnocení Koeficientu ekologické stability (KES)

Koeficient ekologické stability je sestaven dle ukazatelů ekologické stability ploch a vypovídá o stavu krajiny. Vypočítá se jako podíl ekologicky příznivých ploch a ploch, které zatěžují životní prostředí, podle vzorce (ČSÚ):

$$KES = (\text{lesní půda} + \text{vodní plochy a toky} + \text{trvale travní porost} + \text{mokřady} + \text{sady} + \text{vinice} + \text{chmelnice}) / (\text{orná půda} + \text{zastavěné plochy} + \text{ostatní}) \quad (\text{D.1})$$

Hodnoty koeficientu člení území na pět kategorií, které vypovídají o charakteru území (viz tab. G1).

Tabulka G1: Hodnoty KES a jejich charakteristika

Hodnota KES	Charakteristika území
KES < 0,1	Území s maximálním porušením přírodních struktur
0,10 < KES < 0,30	Území nadprůměrně využívané
0,30 < KES < 1,00	Území intenzivně využívané
1,00 < KES < 3,00	Vcelku vyvážená krajina
KES > 3,00	Přírodní a přírodě blízká krajina

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování.

- V **území s maximálním porušením přírodních struktur** je nutné nahrazovat základní ekologické funkce technickými zásahy.
- **Území nadprůměrně využívané** se vyznačuje narušením přírodních struktur, v takovém území je také nutné nahrazovat základní ekologické funkce technickými zásahy.
- **Území intenzivně využívané**, především zemědělskou velkovýrobou, autoregulační pochody v ekosystémech jsou oslabeny, což způsobuje ekologickou labilitu. Je vyžadována dodatková energie v podobě lidské práce.
- **Vcelku vyvážená krajina** je charakteristická souladem technických objektů a dochovaných přírodních struktur, spotřeba energo-materiálových vkladů je nižší.
- **Přírodní a přírodě blízká krajina** lze považovat za krajinu s ekologicky stabilními strukturami, je člověkem málo intenzivně využívaná. (Zbránková, 2013).

Příloha H Vstupní data pro hodnocení socioekonomických jevů prostředí subregionu Jablonné v Podještědí

Tabulka H1: Přehled socioekonomických ukazatelů obce Velký Valtinov

Velký Valtinov (subregion Liberec)					
1. Faktor nezaměstnanosti					
Ukazatel	2006	Δ	2009	Δ	2011
Dlouhodobá nezaměstnanost [%]	4,65	↓	3,3	↑	7,69
Tlak na pracovní místa	9,3	↓	8,79	↑	10,26
Registrovaná nezaměstnanost [%]	9,3	↓	8,79	↑	10,26
Účast voličů při volbách do PS PČR [%]	60	↓	58,78		58,78
2. Faktor atraktivity místa bydlení					
Ukazatel	2006	Δ	2009	Δ	2011
Intenzita přírůstku obyvatelstva za 5 let	-0,01	↓	-0,04	↑	0,04
Průměrný věk obyvatel	44	↓	43,25	↓	42,24
Počet dokončených bytů za 5 let [/1000 obyv.]	-		0	↑	27,78
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu [m ²]	-		-		16,23
3. Faktor osídlení					
Ukazatel	2006	Δ	2009	Δ	2011
Obecná hustota zalidnění [/km ²]	17,01	↓	16,61	↑	17,91
Specifická hustota zalidnění (zast. plocha) [/km ²]	1617,24	↓	1604,97	↑	1800
4. Faktor věkové struktury obyvatelstva					
Ukazatel	2006	Δ	2009	Δ	2011
Obyvatel ve věku 3 – 5 let na 1 mateřskou školu	-		-		-
Průměrný věk obyvatel	44	↓	43,25	↓	42,24
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu [m ²]	-		-		16,23
Index stáří	1,19	↑	1,63	↓	1,08
Index ekonomického zatížení obyvatelstva	0,37	↓	0,34	↑	0,39
5. Faktor občanské vybavenosti					
Ukazatel	2006	Δ	2009	Δ	2011
Podíl lůžek v hotelech a penzionech na celkové kapacitě HUZ	-		-		-
Počet obyvatel na ordinaci praktického lékaře	-		-		-
Počet obyvatel na ambulantní zdravotnické zařízení	-		-		-
Počet lékáren na 1000 obyvatel	0		0		0
Obyvatel ve věku 3 – 5 let na 1 mateřskou školu	-		-		-
Obyvatel ve věku 6 – 14 let na 1 základní školu	-		-		-
Obyvatel ve věku 15 – 19 let na 1 střední školu	-		-		-
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu [m ²]	-		-		16,23
Specifická hustota zalidnění (zast. plocha) [/km ²]	1617,24	↓	1604,97	↑	1800

6. Faktor struktury ekonomiky					
Ukazatel	2006	Δ	2009	Δ	2011
Podíl aktivních subjektů ve službách	0,59	↓	0,46	↓	0,39
Podíl subjektů v zemědělství a lesnictví	0,17	↑	0,27	↑	0,32
7. Faktor ekonomické aktivity					
Ukazatel	2006	Δ	2009	Δ	2011
Podíl soukromých podnikatelů na populaci ve věku 15-64 let	0,23	↑	0,25	↑	0,26
Kapacita hromadných ubytovacích zařízení [/1000 obyv.]	0		0		-
Podíl ekonomických subjektů na produktivní populaci	0,27	↑	0,3	↓	0,27

Zdroj: Socioekonomická databáze TUL.

Tabulka H2: Přehled socioekonomických ukazatelů obce Jablonné v Podještědí

Jablonné v Podještědí (subregion Liberec)					
1. Faktor nezaměstnanosti					
Ukazatel	2006	Δ	2009	Δ	2011
Dlouhodobá nezaměstnanost [%]	1,52	↑	3,16	↑	4,88
Tlak na pracovní místa	10,61	↑	11,05	↑	11,26
Registrovaná nezaměstnanost [%]	10,61	↑	11,15	↑	11,67
Účast voličů při volbách do PS PČR [%]	59,46	↓	57,75		57,75
2. Faktor atraktivity místa bydlení					
Ukazatel	2006	Δ	2009	Δ	2011
Intenzita přírůstku obyvatelstva za 5 let	0	↑	0,02		0,02
Průměrný věk obyvatel	39,31	↑	39,35	↑	39,78
Počet dokončených bytů za 5 let [/1000 obyv.]	-		10,11	↑	11,72
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu [m ²]	50,11	↑	76,17	↓	21,7
3. Faktor osídlení					
Ukazatel	2006	Δ	2009	Δ	2011
Obecná hustota zalidnění [/km ²]	64,34	↑	65,82	↓	64,89
Specifická hustota zalidnění (zast. plocha) [/km ²]	5082	↑	5217,2	↓	5142,47
4. Faktor věkové struktury obyvatelstva					
Ukazatel	2006	Δ	2009	Δ	2011
Obyvatel ve věku 3 – 5 let na 1 mateřskou školu	51	↓	30	↑	73
Průměrný věk obyvatel	39,31	↑	39,35	↑	39,78
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu [m ²]	50,11	↑	76,17	↓	21,7
Index stárí	0,81		0,81	↑	0,84
Index ekonomického zatížení obyvatelstva	0,4	↑	0,41	↑	0,42

5. Faktor občanské vybavenosti					
Ukazatel	2006	Δ	2009	Δ	2011
Podíl lůžek v hotelech a penzionech na celkové kapacitě HUZ	0,14	↑	0,27		-
Počet obyvatel na ordinaci praktického lékaře	1861	↑	1897,5	↓	1877
Počet obyvatel na ambulantní zdravotnické zařízení	413,56	↑	421,67		-
Počet lékáren na 1000 obyvatel	0,27	↓	0,26	↑	0,27
Obyvatel ve věku 3 – 5 let na 1 mateřskou školu	51	↓	30	↑	73
Obyvatel ve věku 6 – 14 let na 1 základní školu	185,5	↓	84,5	↑	169,5
Obyvatel ve věku 15 – 19 let na 1 střední školu	-		-		-
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu [m ²]	50,11	↑	76,17	↓	21,7
Specifická hustota zalidnění (zast. plocha) [/km ²]	5082	↑	5217,2	↓	5142,47
6. Faktor struktury ekonomiky					
Ukazatel	2006	Δ	2009	Δ	2011
Podíl aktivních subjektů ve službách	0,56	↑	0,61	↑	0,62
Podíl subjektů v zemědělství a lesnictví	0,47	↓	0,05	↑	0,06
7. Faktor ekonomické aktivity					
Ukazatel	2006	Δ	2009	Δ	2011
Podíl soukromých podnikatelů na populaci ve věku 15-64 let	0,23	↓	0,22	↑	0,24
Kapacita hromadných ubytovacích zařízení [/1000 obyv.]	70,66	↑	72,73		-
Podíl ekonomických subjektů na produktivní populaci	0,27	↑	0,28	↑	0,29

Zdroj: Socioekonomická databáze TUL.

Tabulka H3: Pořadí obce ve faktoru v rámci celé ČR, porovnáno s hranicí dynamiky rozvoje, rok 2006^E

2006 (hodnoceno POŘADÍ obce ve faktoru v rámci celé ČR)	F1 (nez.)	F2 (atraktivita místa bydlení)	F3 (osídlení)	F4 (věková struktura)	F5 (občan. vyb.)	F6 (struktura ekonomiky)	F7 (ekonomická aktivita)
Hranice dynamiky rozvoje	2 582	3 805	1 080	2 515	4 604	3 248	5 224
Jablonné v Podještědí	2 458	5 976	6 188	5 608	5 728	4 488	6 148
Velký Valtinov	2 000	3 106	5 287	1 539	2 061	4 462	443

Zdroj: Interní zdroje projektu s registračním číslem WD-30-07-1.

^E Dle ČSÚ bylo v ČR v roce 2006 6248 obcí, 2009 6249 obcí a v roce 2011 6251 obcí.

Tabulka H4: Pořadí obce ve faktoru v rámci celé ČR, porovnáno s hranicí dynamiky rozvoje, rok 2009

2009 (hodnoceno POŘADÍ ve faktoru v rámci celé ČR)	F1 (nez.)	F2 (atraktivita místa bydlení)	F3 (osídlení)	F4 (věková struktura)	F5 (občan. vyb.)	F6 (struktura ekonomiky)	F7 (ekonomická aktivita)
Hranice dynamiky rozvoje	2 522	3 864	5 616	18	4 344	385	6 228
Jablonné v Podještědí	2 241	3 826	1 015	4 644	493	405	4 824
Velký Valtinov	2 817	224	559	1 284	5 640	5 900	2 637

Zdroj: Interní zdroje projektu s registračním číslem WD-30-07-1.

Tabulka H5: Pořadí obce ve faktoru v rámci celé ČR, porovnáno s hranicí dynamiky rozvoje, rok 2011

2011 (hodnoceno POŘADÍ ve faktoru v rámci celé ČR)	F1 (nez.)	F2 (atraktivita místa bydlení)	F3 (osídlení)	F4 (věková struktura)	F5 (občan. vyb.)	F6 (struktura ekonomiky)	F7 (ekonomická aktivita)
Hranice dynamiky rozvoje	2789	3524	3540	2726	3503	3474	3504
Jablonné v Podještědí	714	2563	1425	2573	2347	2424	4691
Velký Valtinov	4785	4723	4817	3288	4228	3697	4954

Zdroj: Interní zdroje projektu s registračním číslem WD-30-07-1.

Tabulka H6: Faktorové skóre subregionu

Faktor	F1 (produktivní věk)	F2 (zaměstnanost)	F3 (obyvatelstvo)	F4 (osídlení)
Průměr	-7,5798	-1,3383	-3,4275	6,1611
Jablonné v Podještědí	-8,1075	-1,0548	-3,271	5,8093

Zdroj: interní zdroj projektu s registračním číslem TD010029, vlastní zpracování.

Tabulka H7: Právní forma podnikání, obec Velký Valtinov

Kód	Právní forma	Četnost	Procentuální vyjádření
101	Fyzická osoba podnikající dle ŽZ nezapsaná v OR	29	72,5
107	Zemědělský podnikatel – fyzická osoba nezapsaná v OR	5	12,5
701	Sdružení (svaz, spolek, společnost, klub aj.)	3	7,5
731	Organizační jednotka sdružení	1	2,5
761	Honební společenstvo	1	2,5
801	Obec nebo městská část hlavního města Prahy	1	2,5

Zdroj: Merit-CDF 2011, vlastní zpracování.

Tabulka H8: Právní forma podnikání, obec Jablonné v Podještědí

Kód	Právní forma	Četnost	Procentuální vyjádření
101	Fyzická osoba podnikající dle ŽZ nezapsaná OR	602	77,4
102	Fyzická osoba podnikající dle ŽZ zapsaná v OR	3	0,4
105	Fyzická osoba podnikající dle jiných zákonů než živnostenského a zákona o zemědělství nezapsaná v obchodním rejstříku	20	2,6
107	Zemědělský podnikatel – FO nezapsaná v obchodním rejstříku	12	1,5
111	Veřejná obchodní společnost	3	0,4
112	Společnost s ručením omezeným	47	6,0
141	Obecně prospěšná společnost	1	0,1
145	Společenství vlastníků jednotek	10	1,3
331	Příspěvková organizace	6	0,8
421	Zahraniční osoba	26	3,3
701	Sdružení (svaz, spolek, společnost, klub aj.)	29	3,7
721	Církevní organizace	2	0,3
731	Organizační jednotka sdružení	14	1,8
751	Zájmové sdružení právnických osob	1	0,1
761	Honební společenstvo	1	0,1
801	Obec nebo městská část hlavního města Prahy	1	0,1

Zdroj: Merit-CDF 2011, vlastní zpracování.

Tabulka H9: Činnosti zpracovatelského průmyslu Jablonné v Podještědí

OKEČ	Název činnosti	ek. sub.	počet zam.
C257	Výroba nožářských výrobků, nástrojů a železářských výrobků	24	28
C1629	Výroba dřevěných, korkových, proutěných a slaměných výrobků, kromě nábytku	13	19
C256	Povrchová úprava a zušlechťování kovů; obrábění	11	13
C1413	Výroba oděvů, kromě kožšinových výrobků	11	11
C3312	Opravy kovodělných výrobků, strojů a zařízení	6	10
C2312	Výroba skla a skleněných výrobků	6	6
C161	Výroba pilařská a impregnace dřeva	5	6
C236	Výroba betonových, cementových a sádrových výrobků	4	18
C2711	Výroba elektrických motorů, generátorů, transformátorů a elektrických rozvodných a kontrolních zařízení	4	4
C1073	Výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků	3	3
C2593	Výroba ostatních kovodělných výrobků	2	112
C3299	Ostatní zpracovatelský průmysl j. n.	2	2
C31	Výroba nábytku	2	2
C279	Výroba ostatních elektrických zařízení	2	2
C1812	Tisk a činnosti související s tiskem	2	2
C14	Výroba oděvů	2	2

OKEČ:	Název činnosti	ek. sub.	počet zam.
C2813	Výroba strojů a zařízení pro všeobecné účely	1	150
C2511	Výroba konstrukčních kovových výrobků	1	37
C2223	Výroba plastových výrobků	1	37
C25	Výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, kromě strojů a zařízení	1	3
C332	Instalace průmyslových strojů a zařízení	1	1
C329	Zpracovatelský průmysl j. n.	1	1
C3213	Výroba klenotů, bižuterie a příbuzných výrobků	1	1
C32	Ostatní zpracovatelský průmysl	1	1
C2931	Výroba dílů a příslušenství pro motorová vozidla a jejich motory	1	1
C283	Výroba zemědělských a lesnických strojů	1	1
C241	Výroba základních kovů, hutní zpracování kovů; slévárnictví	1	1
C2349	Výroba ostatních keramických výrobků	1	1
C2059	Výroba ostatních chemických výrobků	1	1
C1729	Výroba výrobků z papíru a lepenky	1	1
C1511	Činění a úprava usní (vyčiněných kůží); zpracování a barvení kožešin; výroba brašnářských, sedlářských a podobných výrobků	1	1
C1439	Výroba pletených a háčkových oděvů	1	1
C1089	Výroba ostatních potravinářských výrobků	1	1
C10	Výroba potravinářských výrobků	1	1

Zdroj: Merit-CDF 2011, vlastní zpracování.

Tabulka H10: Výstup z ÚSOP, Zvláště chráněná území

Kód	Kategorie	Název	Orgán ochrany přírody	Odborné pracoviště ochrany přírody
102205	Jednotlivý strom	Dub u Františkova		
2858	Evropsky významná lokalita	Horní Ploučnice		
2862	Evropsky významná lokalita	Jezevčí vrch		
146	Národní přírodní rezervace	Jezevčí vrch	Ministerstvo životního prostředí	AOPK ČR Správa CHKO Lužické hory
2868	Evropsky významná lokalita	Lemberk – zámek		
54	Chráněná krajinná oblast	Lužické hory	Správa CHKO Lužické hory	AOPK ČR Správa CHKO Lužické hory
102191	Jednotlivý strom	Markvartický dub		
5674	Přírodní památka	U Rozmoklé žáby		AOPK ČR Správa CHKO Lužické hory

Zdroj: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, vlastní úprava.